

Valnämnden 2023 (Valnämnden 2023-03-27)

2023-03-27 18:00 - 19:00

Kommunalhuset, plan 4, Mälaren

Mötesinnehåll

Punkt 0: Kallelse 2023-03-27.....	1
Punkt 1: Bokslut för valnämnden 2022.....	2
Punkt 2: Information om nya lokaler för valnämndens material.....	3
Punkt 3: Information om arbetet i valnämnden.....	4
Punkt 4: Information om valnämndens budget 2023 och arbetet under året.....	5
Punkt 5: Information om åiterrapportering av åtgärdsplan.....	5
Punkt 6: Anmälningssärenden.....	6

Kategori - Protokoll

Punkt 1: Valnämndens protokoll 2023-03-27 signed.....	7
---	---

Kallelse till möte för valnämnden 2023-03-27

Tid: 2023-03-27, kl. 18:00

Plats: Kommunhuset, Mälaren

Ordförande: Lars-Göran Liljedahl (S)

Sekreterare: Håkan Hultgren

Ärenden:

	Ärende för beslut	Dnr:
1.	Bokslut för valnämnden 2022	VALN/2023:00001
2.	Information om nya lokaler för valnämndens material	
3.	Information om arbetet i valnämnden	
4.	Information om valnämndens budget 2023 och arbetet under året	
5.	Information om återrapportering av åtgärdsplan	
6.	Anmälningsärenden	

Anmälningssärenden

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar godkänna bokslut för 2022.

Sammanfattning

Valnämndens budget utgörs av personalkostnader (bland annat löner och ersättningar för röstmottagare och tjänstemän och arvoden för valnämndens ledamöter och ersättare med mera) samt verksamhetskostnader (bland annat stödsystem, valmaterial, hyreskostnader, informationsmaterial, aktiviteter för ökat valdeltagande m.m.).

Under 2022 har valnämnden haft en budget på 6 264 tkr. Valnämnden redovisar för 2022 ett underskott om ca 110 tkr. Underskottet beror på att personalkostnader kopplat till valkansliet inte var budgeterade. Kommunen har för 2022 fått ett statsbidrag om 2 480 tkr vilket är 780 tkr mer än budget.

Referens

Thomas Jansson
thomas.jansson@botkyrka.se

Mottagare

Valnämnden

Bokslut för valnämnden 2022

Förslag till beslut

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till valnämnden

Valnämnden beslutar godkänna bokslut för 2022.

Ärendet

Valnämndens budget utgörs av personalkostnader (bland annat löner och ersättningar för röstmottagare och tjänstemän och arvoden för valnämndens ledamöter och ersättare m.m.) samt verksamhetskostnader (bland annat stöd-system, valmaterial, hyreskostnader, informationsmaterial, aktiviteter för ökat valdeltagande m.m.).

Under 2022 har valnämnden haft en budget på 6 264 tkr. Valnämnden redovisar för 2022 ett underskott om ca 110 tkr. Underskottet beror på att personalkostnader kopplat till valkansliet inte var budgeterade. Kommunen har för 2022 fått ett statsbidrag om 2 480 tkr vilket är 780 tkr mer än budget.

Raddefinition (Konto)	Utfall 2022 (tkr)	Budget 2022 (tkr)	Avvikelse 2022 (tkr)
Personal	-6 515	-3 659	-2 857
Övriga verksamhetskostnader	-2 351	- 4 305	1 954
Summa verksamhetens kostnader	- 8 867	- 7 964	- 903
Summa verksamhetens intäkter	2 492	1 700	792
Summa Netto	- 6 374	- 6 264	- 110

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet medför inga ekonomiska konsekvenser.

Thomas Jansson
Kanslichef

Punkt 2: Information om nya lokaler för valnämndens material

Muntlig information.

**DET HÄR ÄR ETT
STYRDOKUMENT**

REGLEMENTE

Valnämnden

Dokumentkategori: Normerande
Beslutat av: Kommunfullmäktige
Antagen: 2022-12-15
Diarienummer: KS/2022:00561
Dokumentet gäller för: Valnämnden
Dokumentansvarig: Kommunstyrelseförvaltningen
Ansvar för revidering: Valnämnden

**BOTKYRKA
KOMMUN**

REGLEMENTE

BOTKYRKA
KOMMUN

/Nämnd/ Valnämnden

Dnr: /Diariernr/ KS/2022:00561

/Datum/ 2022-12-15

Kod: /Processkod/ 1.2.2.2

Innehåll

A: Valnämndens uppgifter	3
1. Allmänt om valnämndens uppgifter	3
1.1. Valnämndens uppgifter	3
B: Gemensamma bestämmelser för kommunstyrelse och nämnder	3
1. Uppdrag och verksamhet	3
2. Organisation inom verksamhetsområdet	3
3. Personalansvar	4
4. Behandling av personuppgifter	4
5. Uppföljning, återredovisning och rapportering till fullmäktige ..	4
6. Information och samråd	4
C: Arbetsformer för kommunstyrelsen och nämnderna	5
1. Tidpunkt för sammanträden	5
2. Kallelse	5
3. Offentliga sammanträden	6
4. Sammanträde på distans	6
5. Närvarorätt	6
6. Sammansättning	7
7. Ordföranden	7
8. Presidium	7
9. Ersättare för ordföranden och vice ordföranden	7
10. Kommunalråd	8
11. Förhinder	8
12. Ersättares tjänstgöring	8
13. Jäv, avbruten tjänstgöring	8
14. Yrkanden	9
15. Deltagande i beslut	9
16. Reservation	9
17. Justering av protokoll	9
18. Kungörelser och tillkännagivanden av föreskrifter med mera	10
19. Delgivningsmottagare	10
20. Undertecknande av handlingar	10
21. Utskott, nämndberedningar och råd.	10

A: Valnämndens uppgifter

1. Allmänt om valnämndens uppgifter

Valnämnden fullgör kommunens uppgifter vid de allmänna valen enligt vallag (2005:837) och folkomröstningar samt de uppgifter som enligt annan lag eller författning ska fullgöras av kommunens valnämnd.

Nämnden är lokal valmyndighet.

Nämndens verksamhet styrs i stor utsträckning av lagstiftning.

1.1. Valnämndens uppgifter

Valnämnden fullgör kommunens uppgifter, som inte enligt lag är förbehållen kommunfullmäktige, enligt följande lagar och därtill hörande lagstiftning:

1. Vallag (2005:837)
2. Folkomröstningslag (1979:369)
3. Lag (1994:692) om kommunala folkomröstningar

B: Gemensamma bestämmelser för kommunstyrelse och nämnder

1. Uppdrag och verksamhet

Nämnden ska inom sitt verksamhetsområde följa vad som anges i lag eller annan författning. Nämnden ska följa det fullmäktige – i reglemente, i samband med budget eller i annat särskilt beslut – har bestämt att nämnden ska fullgöra, samt verka för att fastställda mål uppnås och i övrigt följa givna uppdrag och angivna riktlinjer.

2. Organisation inom verksamhetsområdet

Nämnden ansvarar för att dess organisation är tydlig och ändamålsenlig med hänsyn till av fullmäktige fastställda mål och styrning samt lagar och andra författningar för verksamheten.

/Nämnd/ Valnämnden

Dnr: /Diariern/ KS/2022:00561

/Datum/ 2022-12-15

Kod: /Processkod/ 1.2.2.2

3. Personalansvar

Kommunstyrelsen är anställningsmyndighet för personal vid dess förvaltning och har hand om personalfrågor inklusive arbetsmiljöfrågor inom nämndens verksamhetsområde.

4. Behandling av personuppgifter

Kommunstyrelsen är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker i krisledningsnämndens verksamhet.

Kommunstyrelsen är också personuppgiftsansvarig för de typer av behandlingar som är gemensamma för hela kommunen, enligt vad som angivits i nämndens registerförteckning enligt artikel 30 i dataskyddsförordningen.

Nämnden ska utse dataskyddsombud.

5. Uppföljning, återredovisning och rapportering till fullmäktige

Nämnden ska kontinuerligt följa upp sin verksamhet.

Nämnden ska två gånger per år redovisa till fullmäktige hur de har fullgjort de uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem i reglemente och genom finansbemyndigande. Nämnden ska vid redovisningen även redogöra för hur uppdrag som delegerats till den fullgjorts.

Redovisningen ska ske enligt riktlinjer som fastställs av fullmäktige. Redovisningen lämnas till kommunstyrelsen som samordnar de olika nämndernas redovisningar.

6. Information och samråd

Kommunstyrelsen, nämnderna och kommunalråd ska i möjligaste mån från nämnd erhålla den information och det underlag de behöver i sin verksamhet. Rätten till information och underlag omfattar inte uppgift för vilken sekretess råder.

Nämnderna ska samråda när deras verksamhet och ärenden berör kommunstyrelsens eller annan nämnds verksamhet.

/Nämnd/ Valnämnden

Dnr: /Diariernr/ KS/2022:00561

/Datum/ 2022-12-15

Kod: /Processkod/ 1.2.2.2

Samråd bör även ske med föreningar och organisationer när dessa är särskilt berörda. Nämnden beslutar om formerna för samrådet.

C: Arbetsformer för kommunstyrelsen och nämnderna

1. Tidpunkt för sammanträden

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

Sammanträden ska hållas också om minst en tredjedel av nämndens ledamöter begär det eller om ordföranden anser att det behövs. En begäran om extra sammanträde ska göras skriftligen hos ordföranden och innehålla uppgift om det eller de ärenden som önskas behandlas på det extra sammanträdet.

Ordföranden ska, om möjligt, samråda med vice ordföranden om tiden för extra sammanträde.

Om det föreligger särskilda skäl får ordföranden ställa in sammanträde eller ändra dagen eller tiden för sammanträde. Om möjligt ska samråd ske med vice ordföranden.

Om ordföranden beslutar att ett sammanträde ska ställa in eller att dagen eller tiden för ett sammanträde ska ändra, ska ordföranden se till att varje ledamot och ersättare snarast underrättas om beslutet.

2. Kallelse

Ordföranden ansvarar för att kallelse utfärdas till sammanträdena. När varken ordförande eller en vice ordförande kan kalla till sammanträde ska den som varit ledamot i nämnden längst tid göra detta (ålderspresidenten). Om flera ledamöter har lika lång tjänstgöringstid ska den till åldern äldste ledamoten vara ålderspresident.

Kallelsen ska vara skriftlig och innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet. Kallelsen ska tillställas varje ledamot och ersättare samt annan förtroendevald som får närvara vid sammanträdet senast sju dagar

REGLEMENTE

/Nämnd/ Valnämnden

Dnr: /Diariern/ KS/2022:00561

/Datum/ 2022-12-15

Kod: /Processkod/ 1.2.2.2

före sammanträdesdagen. Kallelse sker via digitalt verktyg om det inte är olämpligt. Ordföranden bestämmer formen för kallelse.

I undantagsfall får kallelse ske inom annan tid och/eller på annat sätt.

Kallelsen bör åtföljas av föredragningslista. Ett ärende som inte tagits med på föredragningslistan, och som inte faller inom ramen för initiativrätten enligt kommunallag (2017:725) 4 kap 20 §, får tas upp till avgörande endast om två tredjedelar av nämndens ledamöter är överens om det.

Ordföranden bestämmer i vilken utsträckning handlingar som tillhör ett ärende på föredragningslistan ska bifogas kallelsen. Ordföranden ska i kallelsen ange om utlämnande av handlingar har skett.

3. Offentliga sammanträden

Nämnden får besluta om offentliga sammanträden. Offentliga sammanträden får inte hållas i ärenden som avser myndighetsutövning eller i vilka det förekommer uppgifter som omfattas av sekretess.

4. Sammanträde på distans

Nämnden får, om särskilda skäl föreligger, sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokalen ska vara så beskaffad att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud.

Ledamot som önskar delta på distans ska senast två vardagar i förväg anmäla detta till nämndens kansli. Ordföranden avgör om närvaro får ske på distans.

Nämnden får bestämma vad som närmare ska gälla om deltagande på distans i nämnden.

5. Närvarorätt

Kommunalsråd och kommunstyrelsens ordförande har rätt att närvara vid nämndens sammanträden och delta i överläggningarna. Nämnd får därutöver medge ledamot av kommunstyrelsen denna rätt. Den förtroendevalde har i den utsträckning nämnden beslutar rätt att få sin mening antecknad i protokollet.

Härutöver får nämnden medge förtroendevald som inte är ledamot eller ersättare i nämnden att närvara vid sammanträde med nämnden för att lämna upplysningar. Även anställd i kommunen och särskild sakkunnig kan medges denna rätt. Om nämnden beslutar det, får den som kallats delta i överläggningarna.

Nämnden får härutöver bestämma att annan ska ha rätt att närvara vid nämndens sammanträden.

6. Sammansättning

Nämnden består av 7 ledamöter och 7 ersättare.

7. Ordföranden

Det åligger nämndens ordförande:

1. att leda nämndens arbete och sammanträden,
2. kalla till sammanträde i enlighet med lag och reglemente,
3. kalla ersättare,
4. inför sammanträden se till att ärendena som ska behandlas i nämnden vid behov är beredda,
5. se till att färdigberedda ärenden snarast behandlas i nämnden,
6. bevaka att nämndens beslut verkställs.

8. Presidium

Nämndens presidium ska bestå av ordförande och en vice ordförande.

Vice ordföranden ska biträda ordföranden i uppgiften att planera och leda sammanträdet i den mån ordföranden anser att det behövs.

9. Ersättare för ordföranden och vice ordföranden

Om varken ordföranden eller annan i presidiet kan delta i ett helt sammanträde eller en del av ett sammanträde, får nämnden utse en annan ledamot som ersättare för dessa. Tills valet förrättats, fullgörs ordförandens uppgifter av den som varit ledamot i nämnden längst tid. Om flera

/Nämnd/ Valnämnden

Dnr: /Diariern/ KS/2022:00561

/Datum/ 2022-12-15

Kod: /Processkod/ 1.2.2.2

ledamöter har lika lång tjänstgöringstid fullgörs ordförandens uppgifter av den äldste av dem.

Motsvarande gäller om ordföranden eller annan i presidiet inte kan fullgöra sitt uppdrag under en längre tid. Ersättaren ska fullgöra samtliga ordförandens/övriga presidiets uppgifter.

10. Kommunalråd

Sedan val av nämnd skett utser fullmäktige kommunalråd.

Fullmäktige beslutar om kommunalrådets uppgifter, ansvarsområden och tjänstgöringsgrad.

11. Förhinder

En ledamot som är förhindrad att delta i ett sammanträde eller i en del av ett sammanträde, ska snarast anmäla detta till sitt politiska parti och till nämndens sekreterare, eller någon annan anställd vid kommunstyrelsens kansli. Respektive politiskt parti underrättar den ersättare som står i tur om att denne ska tjänstgöra.

12. Ersättares tjänstgöring

Om en ledamot är förhindrad att delta eller att vidare delta i ett sammanträde ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe. Den ersättare ska kallas in som står i tur att tjänstgöra och som inte redan har kallats in. En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare trätt i ledamotens ställe.

Ersättarna ska, om dessa inte valts proportionellt, tjänstgöra enligt den ordning som fullmäktige har bestämt. Om inte ordning är bestämd, kallas ersättarna i den ordningen de tagits upp i fullmäktiges protokoll från valet.

Ersättare som inte tjänstgör har rätt att delta i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet.

13. Jäv, avbruten tjänstgöring

En ledamot eller en ersättare som avbrutit sin tjänstgöring på grund av jäv i ett ärende får tjänstgöra igen sedan ärendet handlagts.

/Nämnd/ Valnämnden

Dnr: /Diariern/ KS/2022:00561

/Datum/ 2022-12-15

Kod: /Processkod/ 1.2.2.2

Ledamot som en gång avbrutit tjänstgöringen under ett sammanträde på grund av annat hinder än jäv, får åter tjänstgöra om ersättarens inträde har påverkat det etablerade majoritetsförhållandet mellan partierna.

14.Yrkanden

När nämnden förklarat överläggningen i ett ärende avslutad, går ordföranden igenom de yrkanden som har framställts under överläggningen och kontrollerar att de har uppfattats korrekt. Ordföranden befäster genomgången med ett klubbslag. Därefter får inte något yrkande ändras eller läggas till, om inte styrelsen enhälligt beslutar att medge det.

Om ordföranden anser att det behövs ska den ledamot som har framställt ett yrkande avfatta det skriftligt.

15.Deltagande i beslut

En ledamot som, där detta är möjligt, avser att avstå från att delta i ett beslut, ska anmäla detta till ordföranden innan beslut fattas.

En ledamot som inte har gjort en sådan anmälan anses ha deltagit i beslutet, om nämnden fattar det med acklamation.

16.Reservation

Om en ledamot har reserverat sig mot ett beslut och ledamoten vill motivera reservationen ska ledamoten göra det skriftligt. Motiveringen ska lämnas till nämndens sekreterare före den tidpunkt som har fastställts för justeringen av protokollet. Motsvarande gäller vid omedelbar justering.

17.Justering av protokoll

Protokollet justeras av ordföranden och en ledamot.

Nämnden kan besluta att en paragraf i protokollet ska justeras omedelbart. Paragrafen ska redovisas skriftligt vid sammanträdet och justeras av ordföranden och en ledamot.

REGLEMENTE

/Nämnd/ Valnämnden

Dnr: /Diariernr/ KS/2022:00561

/Datum/ 2022-12-15

Kod: /Processkod/ 1.2.2.2

18. Kungörelser och tillkännagivanden av föreskrifter med mera

Nämnden ansvarar för att beslut och föreskrifter inom det egna ansvarsområdet kungörs enligt gällande bestämmelser.

Nämnderna ska underrätta kommunstyrelsen om ändringen och dess innehåll så snart en uppdatering av den kommunala författningssamlingen bedöms nödvändig.

19. Delgivningsmottagare

Delgivning med nämnden sker med ordföranden, förvaltningsdirektör eller annan anställd som nämnden beslutar.

20. Undertecknande av handlingar

Skrivelser, avtal och andra handlingar från nämnden ska på nämndens vägnar undertecknas av ordförande och kontrasigneras av nämndens sekreterare. Vid förfall för ordföranden inträder vice ordföranden och vid förfall för denne den ledamot som nämnden utser.

Nämnden får även uppdra åt förtroendevald eller tjänsteman att enligt av nämnden lämnade direktiv underteckna handlingar på nämndens vägnar. Beslut som fattas med stöd av delegation samt skrivelser, avtal och andra handlingar som upprättas med anledning därav undertecknas av den som fattat beslutet och i förekommande fall, kontrasigneras av den som utses därtill.

21. Utskott, nämndberedningar och råd.

Nämnden har de utskott, nämndberedningar och råd som kommunfullmäktige eller nämnden beslutat i enlighet med kommunallag (2017:725). Utskottens, nämndberedningarna och rådets verksamhet regleras i särskilt reglemente för respektive organ samt i kommunens styrdokument för beredande och rådgivande organ.

Punkt 4: Information om valnämndens budget 2023 och arbetet under året

Muntlig information.

Punkt 5: Information om återrapportering av åtgärdsplan

Muntlig information.

Anmälningsärenden

Förslag till beslut

Valnämnden har tagit del av informationen.

Sammanfattning

Följande ärenden anmäls:

Rapport från Valmyndigheten – Erfarenheter från valen 2022

Erfarenheter från valen 2022

Valmyndigheten

Innehåll

1. Sammanfattande bedömning	3
2. Uppdraget, metod och disposition	5
3. Valsedelssystemet	6
4. Arbetet med valsäkerhet	15
5. Nytt IT-system, Valid	21
6. Valmyndighetens kommunikation inför och under valen	22
7. Partier och kandidater	25
8. Väljarnas rösträtt	33
9. Sätt att rösta och distribution av röster	36
10. Valresultat – rösträkning och mandatfördelning	42
11. Normering, vägledande ställningstaganden och ev. föreskriftsrätt	51
12. Hemställan	52
Bilaga 1 – valen i siffror	74

1. Sammanfattande bedömning

I denna rapport redovisar Valmyndigheten erfarenheter av 2022 års val till riksdag, region- och kommunfullmäktige (i denna rapport kallat valen). I rapporten beskrivs myndighetens erfarenheter och insamlade synpunkter från länsstyrelser, kommuner, utlandsmyndigheter och partier på genomförandet av valen med fokus på ett antal områden som behöver förbättras, i syfte att öka säkerhet, effektivitet och rättssäkerhet i processen. Den nya lagstiftningen som innebär avskärmade valsedlar har särskilt följts upp och beskrivs.

Valmyndigheten har erfart att 2022 års val har präglats av problem som har förutspåtts i förväg från valadministrationen, centralt, regionalt och lokalt. Valmyndigheten ser ett valsystem i stort behov av förändringar och i en betydligt snabbare takt än vad som skett hittills, där förbättringsmöjligheter tas tillvara innan problem uppstår och lagstiftning ändras och underhålls regelbundet. Behoven har framförts under ett antal år och utmaningarna blir större för varje val, vilket påverkar säkerheten i valgenomförandet och riskerar att långsiktigt minska förtroendet för detsamma.

De största och viktigaste behoven av förändringar som Valmyndigheten ser är:

- att valsedelssystemet ses över i syfte att förenkla, förbättra och skapa ett mindre sårbart system som ökar säkerheten i svenska val och bibehåller det höga förtroende som finns för valgenomförandet,
- att ställa högre krav på partier som ställer upp i svenska val, i syfte att tydliggöra för väljarna vilka partier som reellt vill och kan representera i de beslutande församlingarna
- att regelverket för utlandsröstningen förändras i syfte att minska antalet underkända och för sent inkomna brevröster,
- att det påbörjade säkerhetsarbetet med att skydda valens genomförande kan fortsätta genom att resurser tillförs Valmyndigheten för att hantera incidentrapportering och säkerhetsarbete samlat för hela valadministrationen och
- att Valmyndigheten ges viss föreskriftsrätt, vad gäller genomförande av och säkerhet vid röstmottagning och räkning av röster, i syfte att öka rättssäkerheten för väljarna och effektivisera arbetet för valadministrationen.

Behoven är inte nya, utan merparten av dem har lyfts fram i tidigare erfarenhetsrapporter.

För en majoritet av väljarna fungerade valen och röstningen väl. Likväl förekom ett antal brister i valgenomförandet som försvårade väljares möjligheter att rösta. Det gällde väljare som fick köa för att rösta, fel i utskick av valsedlar med punktskrift, brister i leveranser av olika beställningar (brevröstningsmaterial, punktskriftsmaterial m.m.) och väljare som inte blivit upptagna i röstlängden. Bristerna avhjälpes löpande och har fått begränsade konsekvenser. Valmyndigheten ser dock allvarligt på brister som kan försvåra för enskilda väljare att rösta. Kvaliteten i valarbetet måste vara väldigt hög, i syfte att undvika att enskilda fel påverkar förtroendet för hela valgenomförandet.

Många av de problem, utmaningar och incidenter som förekommit under valen 2022 är kopplade till valsedelssystemet. Valmyndigheten anser att det är av yttersta vikt att valsedelssystemet förändras omgående. Dagens system är svårt för väljare att förstå och för

med sig stora utmaningar och risker vad gäller till exempel logistik, säkerhet och tillgänglighet. Valmyndigheten bedömer att den nya lagstiftningen med avskärmning av valsedelssystemen har fungerat väl för att stärka valhemligheten men att det har varit mycket utmanande för kommunerna att hantera med köer under röstmottagningen som effekt. Om inte några åtgärder vidtas före valen 2026 finns risk att problem upprepar sig eller eskalerar. Valmyndigheten bedömer att det skulle gå att förändra valsedelssystemet i grunden redan till 2026, om en utredning om detta tillsattes omgående med uppdraget att leverera ett förslag innan 2023 är slut. I denna rapport lämnar Valmyndigheten ett antal förbättringsförslag som går att genomföra omgående, redan inför EU-valen 2024, samtidigt som utredning av ett nytt valsedelssystem pågår.

Valmyndigheten har tidigare lyft behovet av att ställa högre krav på partier som ställer upp i svenska val genom att införa striktare kriterier för att anmäla deltagande i val. Syftet är att tydliggöra för väljarna vilka alternativen att rösta på är, d.v.s. vilka partier som har en ambition att ta mandat. Under 2022 års val har det också blivit tydligare att det stora antalet partier som deltar i valen försvårar för väljarna att få en överblick bland valsedlarna. Det finns kommuner som har haft över 100 olika valsedlar i ställen. Det stora antalet partier försvårar utformningen av ett bättre och säkrare valsedelssystem.

Ett annat område där förbättringar är angelägna är utlandsröstningen. Ett alltför stort antal brevröster blir underkända när de kommer till Sverige. De kommer fram för sent eller för tidigt eller underkänns för att väljaren inte har gjort i ordning rösten på rätt sätt. Detta påtalade Valmyndigheten redan efter 2018 och 2019 års val. Regeringen tillsatte en utredning vars förslag remissbehandlats, men de har ännu inte blivit lagförslag och kommer därför inte träda i kraft till 2024. Valmyndigheten ser att det behövs förbättringar gällande utlandsröstningen omgående. Detsamma gäller röstning för personer med synnedsättning, där ingenting hänt under hela 2000-talet, trots att det har varit känt att personer med synnedsättning inte har möjligheter att personrösta med bibehållen valhemlighet. Detta förbättringsbehov har Valmyndigheten framfört ett flertal gånger.

Valmyndigheten och valadministrationens arbete för att stärka valsäkerheten har varit viktigt för skyddet av allmänna val. Samtidigt är det tydligt att mer arbete behövs för att ytterligare stärka skyddet i hela valadministrationen. Det är problematiskt att skyddet av valgenomförandet är ojämnt fördelat utifrån ojämlika förutsättningar, resurser och förmågor i olika delar av valadministrationen. Därför är det nödvändigt att Valmyndigheten får ansvar för samordning av valsäkerhet i valadministrationen¹.

Valmyndigheten behöver en föreskriftsrätt, eller stärkt reglering, inom flera områden. Bland annat bör frågor gällande hur en vallokal ska utformas, vem som får arbeta som röstmottagare, hur rösträkningen ska gå till och hur en valsedel mer detaljerat ska bedömas, kunna regleras genom föreskrifter. Vidare anser Valmyndigheten att det finns skäl att ge Valmyndigheten föreskriftsrätt ifråga om säkerhet vid röstmottagning och vid räkning. Valmyndigheten anser att möjligheten att utfärda föreskrifter i vissa frågor skulle innebära en ökad rättssäkerhet för väljarna samt förtydliga och effektivisera arbetet för valadministrationen.

¹ Se förslag i SOU:2021:96, Säkerhet och tillgänglighet vid val.

2. Uppdraget, metod och disposition

Valmyndigheten har i regleringsbrev Ku2022/01000 fått i uppdrag av regeringen att senast den 1 mars 2023 lämna erfarenhetsrapport från 2022 års val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige till Regeringskansliet (Kulturdepartementet). Rapporten ska bl.a. innefatta resultatet från en enkätundersökning till kommunerna där deras erfarenheter av tillämpningen av reformen med avskärmningar av valsedelsställ ska ingå. Rapporten ska även innefatta resultatet från en väljarundersökning rörande väljarnas erfarenheter av reformen.

I Valmyndighetens årsrapport avseende budgetåret 2022 finns det en redogörelse för myndighetens verksamhet i stort under året.

Erfarenheterna i denna rapport baseras på framförallt synpunkter från länsstyrelser, kommuner, partier och utlandsmyndigheter inhämtade genom enkäter och uppföljningsmöten och på Valmyndighetens incidentrapportering under valen. De baseras även på regelbunden kommunikation myndigheterna emellan, diskussioner med leverantörer om material och tjänster, synpunkter och frågor som inkommit till Valmyndigheten från allmänhet och partier samt Valmyndighetens interna uppföljningar.

Rapporten tar upp ett antal problemområden som Valmyndigheten har identifierat och knyter an till tidigare hemställningar om regeländringar. I vissa fall föreslås justerade ändringar i förhållande till tidigare hemställan.

Varje avsnitt består av en beskrivning av erfarenheter från valen samt, i förekommande fall, Valmyndighetens förslag till åtgärd. I de avsnitt där Valmyndigheten föreslår lagändringar inleds kapitlet med en ruta där dessa framgår.

Kapitlen i rapporten beskriver, i tur och ordning, valsedelssystemet, säkerhetsarbetet inför valen, nya IT-systemet Valid, Valmyndighetens kommunikation inför och under valen, partier och kandidater, väljarnas rösträtt, sätt att rösta och distribution av röster, rösträkning och valresultat, om normering och ev. föreskriftsrätt och sist hemställan om lagändringar. I en bilaga till rapporten redovisas valen i siffror.

3. Valsedelssystemet

Valmyndigheten önskar att en utredning av valsedelssystemet startas omgående, i enlighet med vad som står i Tidöavtalet. Utredningen kan med fördel ha en kort tidplan och Valmyndigheten bidrar gärna på alla sätt som går till denna. Om möjligt borde valsedelssystemet förändras till valen 2026. Valmyndigheten föreslår dock i enlighet med tidigare hemställan till regeringen:

- att fler offentliga valförberedelser införs,
- att partivalsedlar tas bort,
- att ansvar för tillhandahållande av valsedlar överförs till valadministrationen,
- att enbart blanka valsedlar ska vara tillgängliga vid röstning på en utlandsmyndighet,
- att det inte trycks några valsedlar för partier som inte har en registrerad partibeteckning,
- att partierna får ställa upp med en kandidatlista per parti och valkrets (s.k. namnvalsedel).

Valmyndigheten hemställer om att förändringsförslagen behandlas omgående så att de kan träda ikraft så snart som möjligt.

Valmyndigheten föreslår vidare att följande ändringar införs:

- att huvudregeln blir att väljarna kan ta sina valsedlar och göra i ordning dem på en och samma plats och
- att det ska framgå av en valsedel att den har tillhandahållits av Valmyndigheten.

Behov av snabba förändringar

Valmyndigheten har i erfarenhetsrapporter efter valen 2010, 2014 och 2018 lyft behovet av en översyn av valsedelssystemet. Likaså har Valmyndigheten lyft detta i remissvar på utredningen Snabbare omval och stärkt skydd för valhemligheten² och i svar på Lagrådsremissen Stärkt skydd för valhemligheten. I tidigare erfarenhetsrapporter har Valmyndigheten redogjort för ett antal aspekter med valsedelssystemet där stora utmaningar och risker föreligger, till exempel vad gäller logistik, säkerhet och tillgänglighet.

De allra flesta av de problem och utmaningar som förekommit under valen 2022 beror på något sätt på valsedelssystemet. Valmyndigheten och många kommuner bedömer att de avskärmade valsedlarna var huvudorsaken till köerna. En stor andel av kommunerna, 45 procent, bedömer att köerna kan ha påverkat valdeltagandet. De allra flesta av de incidenter som anmälts till Valmyndigheten är kopplade till valsedlar och valsedelssystemet innebär omfattande säkerhetsrisker. Valmyndigheten anser att det är av yttersta vikt att valsedelssystemet förändras omgående. Om inte några åtgärder vidtas före valen 2026 finns risk att problem upprepar sig eller eskalerar. Valmyndigheten bedömer att det skulle gå att

² (SOU 2016:71)

förändra valsedelssystemet i grunden redan till 2026, om en utredning om detta tillsattes omgående med uppdraget att leverera ett förslag innan 2023 är slut.

I avvaktan på en sådan utredning lämnar Valmyndigheten förslag som till viss del redan lämnats i den hemställan som myndigheten gjorde till regeringen i april 2020³. Då föreslog Valmyndigheten förändringar som skulle minska antalet valsedlar inför valen 2022 i syfte att undvika de logistikutmaningar, lokalproblem och köer som kommunerna befarade, på grund av de nya avskärmade valsedlarna. Valmyndighetens förslag skulle underlätta för väljare, partier och valadministrationen och tydliggöra ansvaret för tillhandahållandet av valsedlar i röstnings- och vallokaler. Förslagen innebär bland annat:

- att endast blanka valsedlar ska tillhandahållas vid röstning på utlandsmyndighet och
- att vid röstning i Sverige ska valadministrationen tillhandahålla namnvalsedlar för samtliga partier som registrerat partibeteckning och lämnat in kandidatlista till det aktuella valet samt
- att partivalsedlar tas bort.

En viktig aspekt på valsedlarna är tillgänglighet. Personer med synnedsättning måste kunna rösta med bibehållen valhemlighet. Men även personer som är normalseende tycker att det är svårt att läsa på små papperslappar och som innehåller 72 kandidater på fram- och baksida skrivna med liten text. Det svenska samhället har höga krav på tillgänglighet men valsedlarna har helt undantagits från det arbetet.

Arbetet med att genomföra val i Sverige är mycket personalintensivt. Alla ansvariga valmyndigheter avsätter mycket personal och stora delar av arbetet utförs manuellt. Successivt har arbetet blivit mer komplext p.g.a. en komplicerad lagstiftning kring valsedlar som kräver mer utbildning av röstmottagare och fler roller i vallokalerna (till exempel köhanterare och valsedelshanterare). På länsstyrelserna behövs det fler personer som räknar röster för varje val. En framtida utredning av valsedelssystem behöver ta hänsyn till att kunna effektivisera arbetet ur ett bemanningsperspektiv.

Väljarperspektiv på valsedlar

För väljarna finns ett behov av att veta vilka partier som det går att rösta på samt vilka kandidater som det går att personrösta på. Ur ett väljarperspektiv antas de kandidater som listas på valsedlar också vara valbara. Valmyndigheten erfar att det i ökad grad sker en ändring av kandidaternas valbarhet efter att kandidatlistorna lämnats in och valsedlarna trycks vilket innebär att väljarnas förutsättningar att förstå konsekvenserna av en personröst har försämrats. Möjligheten för partier att ha flera listor är också förvillande och försvårande för väljarna.

Det finns vid varje val kandidater som kandiderar i flera valområden som inte kommer kunna vara valbara i ett eller flera valområden när valresultatet fastställs. Vidare finns det en ökad önskan om sena ändringar från partier och kandidater av vilka kandidater som ställer upp i val efter att valsedeln redan är tryckt. I brist på reglering på området har

³ Dnr 2 00 37-20/98223

Valmyndigheten till valen 2018 tagit fram ett ställningstagande som möjliggör för dels partier att återta anmälan av en kandidat dels för kandidater att återta sin kandidatur (se även avsnitt 8.5). Vid 2022 års val har detta lett till över 250 återtaganden. 72 procent av återtagandena skedde efter att valsedel hade tryckts. På webbplatsen val.se har uppgiften om huruvida kandidaten fortfarande varit valbar eller inte uppdaterats men den tryckta namnvalsedeln innehöll fel information. Valmyndigheten ser partiernas behov av att göra dessa förändringar, men vill samtidigt lyfta att väljarna får inkorrekt information om vem det går att rösta på. År 2018 infördes nya regler om att de som är revisorer i kommunen eller regionen inte är valbara där. Vid 2022 års val var det över 600 kandidater som stod på valsedlar som inte var valbara p.g.a. att de var revisorer. För väljaren betyder allt detta sammantaget att de i lägre utsträckning än tidigare kan lita på att kandidater som listas på en tryckt namnvalsedel faktiskt är valbara.

Väljare har svårt att förstå valsedelssystemet och konsekvenser av vilken typ av valsedel de använder. Valmyndigheten har fått många frågor från väljare som rör valsedlar. Det är frågor som beror på ansvarsfördelning, oklarheter och otydligheter i valsedelssystemet. Dessutom var det många som inte förstod hur personröstningen påverkades om man som väljare förtidsröstade i en annan kommun än den man bor i, d.v.s. att man bara kan rösta på kandidater och partier som ställer upp i den kommun/region/riksdagsvalkrets man själv har rösträtt i (det kan noteras att antalet förtidsröster som lades i en annan kommun än den väljaren själv bor i ökade stort i detta val). Valmyndigheten fick också många frågor från partier och kandidater vid val som indikerar att det är svårt även för dem att förstå kopplingen mellan listor, röstning och resultat.

Detta är heller inte något nytt problem. Det har diskuterats i flera offentliga utredningar i slutet av 1990-talet och början på 2000-talet.⁴

Valmyndigheten föreslår, i syfte att förtydliga för väljarna, att nya offentliga valförberedelser införs i Sverige.

Utmaningar med tryck och distribution

Valmyndigheten lät vid valen 2022 trycka totalt 710 miljoner valsedlar, varav 556 miljoner namnvalsedlar, 140 miljoner partivalsedlar och 14 miljoner blanka valsedlar. Cirka 7 procent av namnvalsedlarna var sådana som partier betalade för, resten trycktes till partier som har rätt till gratis upptryckta namnvalsedlar. Namnvalsedlarna utgjordes av 3605 olika

⁴ I regeringens proposition 2004/05:163, sidan 144 går det att läsa: "Kandidaturer i flera valkretsar kan leda till allvarliga nackdelar för väljarna. När ett antal personer förekommer samtidigt på en rikslista och dessutom på en eller flera kretslistor blir förutsägbarheten minimal. Frågan aktualiserades senast i samband med att Rådet för utvärdering av 1998 års val konstaterade att förutsägbarheten blir minimal när ett antal kandidater förekommer samtidigt på en rikslista och dessutom på en eller flera kretslistor (SOU 1999:136). Regeringen förutsatte emellertid att partierna skulle medverka till att komma till rätta med problemet och fann att det vid den aktuella tidpunkten inte fanns tillräckliga skäl för att föreslå någon lagstiftning, vilket även riksdagen ställde sig bakom (prop. 2001/02:53, bet. 2001/02:KU8)."

tryckunderlag (unika listor) och levererades genom PostNord AB till partierna under maj-september fördelade på cirka 6 000 unika försändelser.

Sista dag att beställa namnvalsedlar för att få leveransgaranti och sista dag att anmäla kandidater var den 8 april (den så kallade garantitiden var 45 dagar före valen). Orsaken till att Valmyndigheten beslutar om ett så förhållandevis tidigt datum är att tryckerierna och distributören ska klara av att trycka och leverera namnvalsedlarna i tid. Trots detta tidiga datum är arbetet vid varje val en stor utmaning. I mars och april beslutade Valmyndigheten att vid två tillfällen flytta datumet framåt. Första gången var anledningen problem i det nya IT-systemet Valid som gjorde att partierna inte kunde arbeta effektivt med beställningarna. Andra gången var det på grund av brister i partiernas inlämnade underlag. Att datumen flyttades framåt i tid sammanlagt tre veckor genererade extra kostnader och en ytterligare tidspress på tryckerierna att hinna trycka allt.

Alla namnvalsedlar utom ett fåtal levererades enligt garantitiden. Även om namnvalsedlarna levererades i tid till partierna är logistikkedjan från tryckerier till partier och vidare ut till kommuner och röstnings- och vallokaler oerhört tidskritisk och sårbar. Det finns också risk för att en namnvalsedel tar slut i någon lokal och partiet måste leverera igen. I vissa fall (22 stycken) var en försändelse helt eller delvis förstörd då den kom fram till partiet.

En ny problembild med det rådande valsedelssystemet som uppkommit vid detta val är en reell risk för pappersbrist, denna gång p.g.a. covid-19, strejk och kriget i Ukraina. Problemet uppmärksammades tidigt av Valmyndighetens upphandlade tryckerier. Pappersbristen ledde till ett ökat pris på den rörliga kostnaden med cirka 7 procent per 1000 valsedlar som trycktes. Prisjusteringen gjordes mot bakgrund av den onormalt höga kostnadsökningen på material och i synnerhet då papper, som ingen av parterna kunde förutse i det läge då upphandlingen genomfördes under våren 2021.

På fråga i enkät till partierna ”Ser ni behov av ändringar i vallagen, valförordningen eller andra regelverk för att göra det enklare för partier och kandidater att delta i val?” har 45 partier fört fram egna önskemål. De förslag som återkom från flera olika partier var:

- Gemensam valsedel för alla partier, och
- Nuvarande regler och rutiner kring partiernas distribution av namnvalsedlar till kommunerna gynnar de större partierna som har en organisation för detta. Önskemål framfördes till exempel att samtliga valsedlar ska distribueras genom kommunens försorg.

Utläggning av valsedlar

En nyhet vid valen 2022 var att röstmottagarna skulle lägga ut samtliga valsedlar i valsedelställen. De partier som ville få sina valsedlar utlagda i lokalen anvisades att lämna dem till röstmottagarna. Tidigare var det partiföreträdare som ansvarade för utläggningen av namnvalsedlar. Röstmottagarna ansvarade nu för utläggningen i valsedelställen och därefter, precis som tidigare val, för ordningen bland valsedlarna.

I eftervalsenkäten anger 94 procent av kommunerna att ansvaret för utläggning av valsedlar har fungerat väl. I motsvarande fråga till partierna uppger 42 procent att utläggningen av valsedlar inte fungerade särskilt bra eller inte fungerade alls.

Det förekommer att kommuner distribuerar namnvalsedlar för partier till vallokalerna och andra inte. Det finns inget regelverk för detta. Det blir ojämnt men också svårt för partierna att förstå och acceptera att det fungerar på olika sätt i olika kommuner. Det kommenterade Valmyndigheten i remissvar på utredningen Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagning.⁵

Med anledning av de frågor som uppstår om distributionen av namnvalsedlar, att kommunernas hantering skiljer sig åt samt att partier i vissa fall behandlas olika föreslår Valmyndigheten, om de i övrigt lämnade förslagen inte leder till åtgärd, ändring att det i 8 kap. 2 § andra stycket vallagen förtydligas att partierna ska lämna in namnvalsedlarna till ett röstmottagningsställe för att kunna ge väljarna tillgång till dem.

Avskärmade valsedlar

Den 1 februari 2022 trädde ny lagstiftning i kraft som syftade till att stärka väljarnas skydd vid röstmottagningen och stärka skyddet för valhemligheten. Det skulle bland annat bli tydligare för väljare att valsedlar ska väljas och rösterna göras i ordning i enskildhet. Valmyndigheten har undersökt hur lagstiftningen om avskärmningar har påverkat röstningsförfarandet, enligt ett uppdrag från regeringen. Dels har Valmyndigheten beställt två olika studier om väljares uppfattning av röstningen och valhemligheten, dels har Valmyndigheten ställt frågor om avskärmningarna i den ordinarie eftervalsenkäten till kommunerna. 256 av 290 kommuner har svarat på enkäten vilket motsvarar en svarsfrekvens på 88 procent.

De flesta kommuner upplever att valhemligheten har stärkts (80 procent) och att det var lätt att upprätthålla valhemligheten (80 procent). Samtidigt uppger många kommuner att de har behövt hitta nya lokaler med anledning av avskärmningarna och att de har haft köer under förtidsröstningen och på valdagen.

39 procent har behövt hitta nya lokaler med bättre förutsättningar för att kunna leva upp till de nya kraven med avskärmningar av valsedlar. Av kommuner med mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner var det 64 procent som uppgav att de var tvungna att byta lokaler till följd av de nya reglerna kring avskärmning.

När det gäller valsedelställen uppgav 74 procent att de haft flera stationer med valsedlar per röstmottagningsställe. Många kommuner, 23 procent, vittnar om att de hade behövt fler stationer med valsedlar per röstmottagningsställe för att minska köbildningen. Flera stationer med avskärmade valsedlar tar mer plats och kräver därför större lokaler men i många fall har det varit nödvändigt för att klara genomströmningen av väljare. Många kommuner upplever att det varit köer trots att de har haft fler än en station med valsedlar i.

⁵ (SOU 2021:7)

En stor utmaning för flera kommuner vid valen 2022 var att det uppstod köer i samband med röstningen, både under förtidsröstningen och under valdagen i vallokaler.

Uppgifter om köer från kommunerna vid förtidsröstningen:

- 22 procent av de som svarade på enkäten har haft köer under förtidsröstningen.
- 63 procent har delvis haft det.
- 15 procent har inte haft några köer under förtidsröstningen.

Uppgifter om köer från kommunerna vid röstning på valdagen

- 22 procent har haft köer.
- 53 procent har delvis haft det.
- 24 procent har inte haft problem med köer på valdagen.

Många kommuner har rapporterat att köbildningen intensifierades sista veckan eller de sista dagarna under förtidsröstningen. Flera kommuner har även noterat att väljare har tagit längre tid på sig än vid tidigare val vid platsen för valseklar vilket har lett till köbildning.

Den kommun som hade längst kötid hade kö i två och en halv timme. Samma kommun uppger också att de hade kö till klockan 22.20 på valkvällen. Drygt 70 kommuner har inte angett någon kötid i enkäten utan svarat att de inte vet hur lång deras längsta kötid var. Flera av dessa kommuner har också uppgett att de inte har haft några problem med köer, så i svaren speglas både de som inte vet hur lång kötid de hade och de som inte haft några köer alls.

I 44 kommuner avslutades röstmottagningen på valdagen efter klockan 20.00. Åtta av dessa kommuner avslutade röstmottagningen under de första 15 minuterna vilket inte avviker från tidigare val. I 29 kommuner avslutades röstmottagningen mellan kl. 20.15-21.30, i sex kommuner mellan kl. 21.30-22.00 och i en kommun mellan 22.00-22.20

En kommun som ger exempel på ett bra flöde som gav mindre köer har skrivit följande i fritextsvar: *Vid både förtidsröstning och valdag hade vi ett valsekelställe per valbås. Det ledde till bättre flöde i vallokalen och mindre köer. Det krävdes dock mer resurser för att hantera ordningen i valsekelställen.* En annan kommun som uppger att de inte har haft några långa köer ger följande fritextsvar: *Vi vidtog förebyggande åtgärder. T.ex. större lokaler, separata in- och utgångar samt flera valsekelställen.*

Cirka 30 procent av kommunerna uppger att valsekelssystemet och de många valseklar gör det svårt för väljarna att välja. Ett flertal kommuner tar upp behovet av en ändring i vallagen så att platsen för valseklar och platsen där väljaren gör i ordning sina röster (valskärmen) blir en och samma plats.

Valmyndigheten ser att det finns flera möjliga lösningar gällande placering av valseklar men bedömer att väljarna lämpligen som huvudregel ska ha möjlighet att kunna ta valseklar och göra i ordning dem på en och samma plats som ska vara avskärmd i sin helhet.

Valmyndigheten anser dock att det finns behov av viss flexibilitet ifråga om placeringen av den avskärmade platsen för valseklar. Det bör därför framgå av bestämmelsen att den avskärmade platsen kan anordnas på annan plats inne i lokalen eller i anslutning till

röstmottagningen, om det utifrån förutsättningarna i viss lokal helt saknas förutsättningar att uppfylla huvudregeln.

Väljarnas upplevelse av att rösta hemligt samt tidsåtgången

Valmyndigheten beställde också två studier om hur väljarna uppfattar valhemligheten och röstningen, i och med den nya lagstiftningen. Den första studien gäller valsedelavskärmningarna och väljarnas upplevelse av att kunna rösta hemligt. Den genomfördes i veckan före valet av Jan Teorell, Stockholms universitet och Peter Esaiasson, Göteborgs universitet, i samarbete med Göteborgs stad.

Studien handlar om väljarnas upplevelse att rösta hemligt utan insyn från andra samt tidsåtgången, givet ett visst arrangemang.⁶

Slutsatserna från studien är att:

- Upplevelsen av att rösta hemligt påverkas av vallokalens utformning också efter reformen.
- Reformen med avskärmade platser för valsedlarna ökar den upplevda valhemligheten.
- Promenaden mellan platserna för att plocka valsedlar och att lägga dem i valkuverten sänker upplevelsen av att rösta hemligt.
- Större upplevd valhemlighet när valsedlarna plockas och läggs i kuvert på samma plats.
- Sannolikt lägre upplevd valhemlighet när det är trångt i vallokalen.
- Sannolikt bidrar arrangemanget med promenader till trängsel och köbildning och därigenom en ytterligare sänkt upplevelse av att rösta hemligt (promenaden med valsedlarna är alltså ”jobbigare” när det är trångt i vallokalen).
- Studien gällde förtidsröstningen men högst sannolikt giltigt också för valdagsröstningen.

Studien visar tydligt att den upplevda valhemligheten är betydligt större nu än före reformen (92 resp. 88 procent 2022 beroende på olika lösningar för avskärmningar jämfört med 70 procent innan reformen).

Valundersökningen 2022 – väljarnas upplevelse av besöket i vallokalen

Sedan 1956 genomför Valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet omfattande väljarstudier i samband med allmänna val i Sverige. I valundersökningen 2022 ställdes för första gången frågor till väljarna om hur de upplevde besöket i vallokalen. ”När du tänker på

⁶ Studien genomfördes i samband med förtidsröstningen i sammanlagt 31 röstningslokaler i Göteborgs stad. Väljarna utsattes för en naturlig variation mellan röstningslokaler ifråga om valsedlarnas avskärmning. I 10 röstningslokaler användes valbås där valsedlarna presenterades i själva valbåset, d.v.s. valsedelplock och förberedelse på samma dolda plats (nytt arrangemang). I de övriga användes valbås och separata avskärmningar med valsedlar där valsedlarna plockas på ett ställe och rösten förbereds på ett annat.

ditt besök i vallokalen/förtidsröstningslokalen, hur väl stämmer följande beskrivningar”. De svarande fick sedan ta ställning till totalt tio olika påståenden och fick också möjlighet att själv formulera sig helt fritt.

En överblick av de preliminära resultaten från Valundersökningen 2022 visar att väljarnas upplevelse av besöket i vallokalen var positiv i flera avseenden. Väljarna upplevde generellt att det var lätt att hitta till vallokalen (98 procent uppgav att det stämde mycket eller ganska bra), en person i taget gick in bakom valskärmarna (97 procent), de kände sig välkomna i vallokalen (95 procent), röstmottagarna höll god ordning (93 procent), det gick att ta valsedlar i hemlighet (93 procent) och röstmottagarna gav tydlig information (87 procent). Inte heller uppträdde andra väljare hotfullt eller störande (1 procent instämde i påståendet) och 6 procent instämde i att det saknades valsedlar för vissa partier. Gällande köer och trängsel uppgav 24 procent av väljarna att det var långa köer i vallokalen, medan 10 procent uppgav att det var trängsel i vallokalen. Generellt verkar frågorna ha varit enkla att besvara och få respondenter har svarat ”Ingen uppfattning” (mellan 0,2 och 4 procent). Däremot hade 39 procent av respondenterna ingen uppfattning om huruvida det saknades valsedlar för vissa partier.

När upplevelsen av besöket i vallokalen jämförs mellan tidiga förtidsröstare, sena förtidsröstare och valdagsröstare framkommer inte några stora skillnader. Två delfrågor sticker dock ut: frågan om köer i vallokalen och frågan om trängsel i vallokalen. Tidiga förtidsröstare upplevde inte att det var köer i vallokalen i lika hög utsträckning som de som röstade under den sista veckan innan valet eller de som röstade på valdagen. Av tidiga förtidsröstare uppgav 10 procent att det var köer i vallokalen, jämfört med 28 procent bland sena förtidsröstare och 27 procent bland valdagsröstare. Sena förtidsröstare uppgav i högre utsträckning att det var trängsel i vallokalen (15 procent) jämfört med tidiga förtidsröstare (6 procent) och valdagsröstare (10 procent).

I Valundersökningen 2022 ställdes också frågan om hur väljarna fått tag i sina valsedlar: ”Varifrån fick du den valsedel som du använde för att rösta?” Majoriteten av väljarna uppgav att de tog valsedeln själv i vallokalen, 83 procent. Endast 2 procent av väljarna fick valsedeln av en partirepresentant utanför vallokalen, medan 14 procent fick valsedeln skickad hem till sig.

Den genomsnittliga tiden för besöket i vallokalen uppskattas till 16 minuter och mediantiden är 10 minuter. Majoriteten av respondenterna uppgav att besöket tog mellan 0–10 min (57 procent), 24 procent uppgav 11–20 minuter, 9 procent uppgav 21–30 min och 10 procent uppgav att besöket i vallokalen tog mer än 30 minuter (se tabell 5). Uppdelat i förtidsröstare och valdagsröstare tillbringar tidiga förtidsröstare minst tid i vallokalen, 75 procent uppgav att besöket tog mellan 0–10 minuter jämfört med 55 procent bland sena förtidsröstare och 51 procent bland de som röstade på valdagen. Bland de tidiga förtidsröstarna var det också bara 2 procent som uppgav att besöket i vallokalen tog mer än 30 minuter, jämfört med 10 procent bland sena förtidsröstare och 13 procent bland valdagsröstare.

Sammanfattning – avskärmade valsedlar

Sammanfattningsvis bedömer Valmyndigheten att den nya lagstiftningen och avskärmningarna har fungerat väl för att stärka valhemligheten men var mycket utmanande för kommunerna att hantera med köer under röstmottagningen som effekt.

Valmyndigheten ser att det finns flera möjliga lösningar gällande placering av valsedlar men bedömer att väljarna lämpligen som huvudregel ska kunna ta valsedlar och göra i ordning dem på en och samma plats som ska vara avskärmad i sin helhet. Valmyndigheten anser dock att det finns behov av viss flexibilitet ifråga om placeringen av den avskärmade platsen för valsedlar. Det bör därför framgå av bestämmelsen att den avskärmade platsen kan anordnas på annan plats inne i lokalen eller i anslutning till röstmottagningen, om det utifrån förutsättningarna i viss lokal helt saknas förutsättningar att uppfylla huvudregeln.

På utlandsmyndighet bedömer Valmyndigheten att det saknas skäl att förordna att platsen där valsedlarna finns ska vara avskärmad, särskilt då Valmyndigheten föreslår att det hos utlandsmyndighet endast bör finnas blanka valsedlar.

4. Arbetet med valsäkerhet

Valmyndigheten föreslår i enlighet med förslagen i slutbetänkandet från 2020 års valutredning (SOU 2021:96, Säkerhet och tillgänglighet vid val)

- att Valmyndigheten får ett övergripande och sammanhållande ansvar för valadministrationen vad gäller säkerhetsfrågor och skydd av valets genomförande samt att resurser tillförs för detta ändamål, och
- att obligatorisk incidentrapportering införs för regionala och lokala valmyndigheter och att Valmyndigheten ges i uppdrag att sammanställa och tillhandahålla denna samlat.

Valmyndigheten föreslår vidare

- att incidentrapporteringen ska göras i nära anslutning till incidenten
- att ordningsvakter ska kunna förordnas att tjänstgöra vid röstmottagning och räkning av röster enligt vallagen, och
- att Valmyndigheten tilldelas föreskriftsrätt i vissa frågor om valsäkerhet för att kunna säkerställa ett adekvat och likartat skydd över hela landet.

Mot bakgrund av erfarenheter från föregående val i Sverige, antagonistiska angrepp mot genomförandet av allmänna val i andra länder och det försämrade säkerhetspolitiska läget genomförde Valmyndigheten ett omfattande arbete för att stärka valadministrationens valsäkerhetsarbete inför valen 2022. Arbetet har bedrivits inom myndigheten, tillsammans med övriga valadministrationen samt nationellt med ansvariga säkerhetsmyndigheter. Valmyndigheten har bedrivit arbetet som ett projekt från 2020 till 2022, med finansiering av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och anslag 2:4 Krisberedskap.

Inom ramen för projektet har Valmyndigheten tagit fram en handledning för verksamhetsskyddsanalys för valadministrationen, uppdaterat handböcker och handledningar med råd och rekommendationer avseende valsäkerhet samt bedrivit en omfattande utbildningsverksamhet som inkluderat workshoppar för samtliga kommuner och länsstyrelser såväl som digitala utbildningar om valsäkerhet och verksamhetsskyddsanalys. Projektet har även tagit fram digitala utbildningar för röstmottagare för att stärka förmågan avseende säkerhet och bemötande under röstmottagningen.

Inför och under valperioden har projektet utvecklat en nationell lägesbildsfunktion och producerat regelbundna lägesbilder för valadministrationen. Projektet har även utvecklat en nationell incidentrapportering för valadministrationen för antagonistisk påverkan, systemfel eller naturhändelser som leder till avvikelser från föreskriven ordning i vallagen. Inkomna incidentrapporter har analyserats, bedömts och följts upp med ansvariga säkerhetsmyndigheter för analys och inriktning av säkerhetsarbetet. Valmyndigheten har dessutom löpande stöttat valadministrationen med hantering av uppkomna händelser och incidenter syftande till samordning och konsekvensreducering.

Valmyndigheten bedömer att projektet har fallit väl ut och stärkt skyddet av valgenomförandet. Ett stort antal kommuner och länsstyrelser har informerat

Valmyndigheten om att de har vidtagit betydande åtgärder för att stärka skyddet av genomförandet av allmänna val.

I Valmyndighetens enkätundersökning avseende valen 2022 svarade 191 kommuner (av 256 som besvarat enkäten) att de har vidtagit mer omfattande valsäkerhetsåtgärder än föregående val. Denna bild har även bekräftats av Polismyndigheten och andra säkerhetsmyndigheter som informerat Valmyndigheten att de bedömer att det skett viktiga förstärkningar av valsäkerhetsarbetet inom valadministrationen.

Samtidigt som valadministrationen stärkt sin förmåga att skydda genomförandet av allmänna val kvarstår ett antal utmaningar, inte minst att förmåga och skydd fortsatt är ojämnt fördelat och att utfallet är ojämnt vilket medför att skyddsnivån inte är enhetlig. Valmyndigheten bedömer att det fortsatt är möjligt att minska skillnaderna genom utbildning, råd och stöd men troligen inte till önskvärd nivå utan att Valmyndigheten genom föreskriftsrätt kan rikta skyddet av valgenomförandet.

Påverkan av det försämrade säkerhetspolitiska läget

Under 2022 försämrades det säkerhetspolitiska läget i Europa allvarligt på grund av Rysslands invasion av Ukraina. Samtidigt har Säkerhetspolisen sedan flera år tillbaka konstaterat att det finns en generell förhöjd hotbild från främmande makt.

Valmyndigheten bedömde därför redan 2017 att det finns en risk för desinformation, cyberattacker och påverkanskampanjer riktad mot genomförandet av svenska val.

Valmyndigheten kunde inför valen 2022 inte utesluta att försök till påverkan av valens genomförande och förtroendet för valresultaten kunde förekomma, inte minst genom spridning av felaktig information. Valmyndigheten dimensionerade därför sitt skydd utifrån en bedömning att det kunde finnas aktörer med kapacitet, intention och möjliga tillfällen att påverka valen 2022.

Att Valmyndigheten arbetade utifrån en dimensionerande förhöjd hotbild redan innan säkerhetsläget ytterligare försämrades, innebar att planeringsläget var gott och att vi redan hade tagit höjd för en ökad hotbild i vår planering. Valmyndighetens dimensionerande hotbild påverkades därför inte av Rysslands invasion av Ukraina.

Valmyndigheten har inga indikationer på att främmande makt försökte påverka valgenomförandet 2022.

Samarbete inom ramen för nationellt valnätverk

Valmyndigheten bedrev under perioden 2021-2022 ett projekt för att utvärdera, etablera, utbilda och öva ett nationellt valnätverk delfinansierat av Europeiska unionens program för rättigheter, jämlikhet och medborgarskap (2014–2020). Projektet drevs mot bakgrund av att Europeiska kommissionen (C(2918)5949 final) rekommenderat medlemsländerna att etablera nationella valnätverk för att säkerställa effektiv samverkan mellan

valadministrationen, myndigheter med ansvar för anslutande områden, samt brottsbekämpande myndigheter. Ett nationellt valnätverk etablerades i oktober 2021 i samarbete med länsstyrelserna, Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Polismyndigheten och Säkerhetspolisen.

Det nationella valnätverket och dess arbetsgrupper på expertnivå har inför valen 2022 genomfört utbildningar och övningar för att stärka den nationella förmågan att förebygga, identifiera och hantera antagonistiska hot mot genomförandet av allmänna val. Fyra arbetsgrupper har arbetat för gemensam kartläggning av skyddsvärden, kommunikationssamordning, cybersamordning samt scenario/övningsplanering.

Inför valen 2022 genomförde nationellt valnätverk tre scenariobaserade övningar och deltog även på en övning som organiserades av Nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC). Under valperioden etablerade valnätverket även en löpande daglig samverkan för att stärka den gemensamma lägesbilden och möjliggöra gemensam hantering av uppkomna händelser och behov.

Valmyndigheten och Skatteverket mottog ett betydande stöd från de samverkande myndigheterna i valnätverket såväl som från NCSC och Försvarsmakten i samband med hanteringen av de cyberangrepp som riktades mot Valmyndighetens webbplats och IT-stöd under valperioden. Samverkande myndigheter tillhandhöll stöd till Valmyndigheten och Skatteverket med resurser för att analysera händelserna, vidta motåtgärder och vidmakthålla cyberförsvarsförmåga över tid. Samverkan och möjligheten att ta och ge stöd var en direkt konsekvens av de förberedelser som genomförts inom ramen för det nationella valnätverket.

Sammantaget bedömer Valmyndigheten att samarbetet inom nationellt valnätverk utvecklats framgångsrikt och samverkan mellan de ingående myndigheterna har stärkts. Gemensam planering, operativ samverkan och löpande delning av information har bidragit till en god gemensam lägesbild och att incidenter framgångsrikt kunnat hanteras.

Detta projekt var delfinansierat av Europeiska unionens program för rättigheter, jämlikhet och medborgarskap (2014–2020).

Nationell incidentrapportering

Valmyndigheten mottog 653 incidentrapporter från valadministrationen under valen 2022. Av dessa bedömdes 489 utgöra incidenter enligt de kriterier som togs fram för den nationella incidentrapporteringen. Valmyndigheten bedömer inte att någon inrapporterad incident allvarligt har påverkat valadministrationens förmåga att genomföra val.

Minst 67 procent av de registrerade incidenterna är relaterade till valsedlar (stöld och sabotage av valsedlar i valsedelstall i röstningslokaler). Frekvent förekommande var även olika typer av försök till påverkan mot valadministrationen (såsom hot, trakasserier och otillbörlig påverkan), otillbörlig propaganda, skadegörelse och sabotage, misstänkt otillbörlig

verkan vid röstning samt olyckor. Av dessa incidenter bedömer Valmyndigheten sabotaget av mobila röstningsbussar i Botkyrka kommun samt cyberangreppen mot Valmyndighetens webbplats och IT-system som allvarligast utifrån ett nationellt perspektiv. Ingen incident bedöms ha påverkat förmågan att genomföra val nationellt.

156 kommuner rapporterade, i Valmyndighetens enkätundersökning, att det förekommit minst 1 400 incidenter under valgenomförandet varav uppskattningsvis 85 polisanmälde. 98 kommuner svarade i enkäten att det inte förekom någon incident under valen 2022. 99 kommuner har rapporterat in incidenter till Valmyndigheten under valen 2022.

En allvarlig brist i incidentrapporteringen är således att den inte ger en korrekt bild av förekomsten av incidenter eftersom enbart en del av de incidenter som förekom rapporterades till Valmyndigheten. Minst 59 kommuner, däribland stora kommuner som Stockholm och Göteborg, rapporterade in färre incidenter än vad som faktiskt förekom. Incidentrapporteringen har inte heller kunnat återge förekomsten av incidenter i realtid eftersom att majoriteten av incidenterna som rapporterats till Valmyndigheten kom in i efterhand då inga tidskrav ställdes på incidentrapporteringen.

Flera kommuner har uppgett för Valmyndigheten att bristande resurser och mängden incidenter avseende exempelvis stölder av valsedlar har gjort det svårt att rapportera vidare varje enskild händelse. Valmyndigheten känner dock inte till att någon betydande incident (konsekvensnivå 2 eller högre) inte skulle ha rapporterats till Valmyndigheten.

För att möjliggöra en samlad bild av förekomsten av avvikelser och incidenter nationellt bedömer Valmyndigheten att incidentrapporteringen bör vara obligatorisk för valadministrationen under kommande val.

Det nuvarande valsedelssystemet är den tydligaste bidragande orsaken till förekomsten av incidenter i samband med valgenomförandet. Även om mängden inrapporterade valsedelsrelaterade incidenter är problematisk i sig är det tydligt att antalet ligger i underkant av den faktiska förekomsten av valsedelsrelaterade problem. Uppskattningar från flera kommuner gör gällande att förekomsten av stölder och sabotage mot valsedelställen vida överstiger antalet inrapporterade incidenter. Ett betydande antal av övriga inrapporterade incidenter är därutöver valsedelsrelaterade då det uppstått ordningsstörningar på röstmottagningsställen på grund av köbildning till valsedelställen, på grund av missuppfattning avseende vilka valsedlar som ska finnas tillgängliga, samt på grund av ordningsstörningar kring kontroll och utläggning av valsedlar.

Valsedelsstölder och sabotage har drabbat ca 30 olika partier. I 239 inkomna incidentrapporter identifieras 29 partier som påverkats av valsedlar som stulits, saknats, omflyttats eller dolts. Sverigedemokraterna förekommer mest frekvent i rapporteringen (23 procent), följt av Moderaterna (9 procent), Socialdemokraterna (8 procent), Vänsterpartiet (8 procent), Alternativ för Sverige (4 procent), Liberalerna (3 procent) och Miljöpartiet (3 procent). Övriga partier som förekommer har omnämnts i färre än tre procent av incidentrapporterna där påverkat parti framgår.

I 75 incidentrapporter framkommer tillfällen där partiets valsedlar lagts framför andra partiets valsedlar och på så vis dolt andra partiets valsedlar. Sammanlagt har 12 partier

påverkats av valsedlar som dolt eller täckt över andra partiers valsedlar.

Sverigedemokraternas valsedlar (47 procent) har mest frekvent dolt andra partiers valsedlar, följt av Kristdemokraterna (11 procent), Socialdemokraterna (9 procent), och Vänsterpartiet samt Moderaterna (båda 7 procent). Övriga partier som förekommer har omnämnts i färre än fem procent av incidentrapporterna där påverkat parti framgår.

Den sammanlagda bilden är att sabotage av valsedlar, såväl för att gynna som för att missgynna enskilda partier, är den mest frekvent förekommande avvikelser från föreskriven ordning och att ett stort antal partier påverkas av problematiken.

Den näst vanligaste orsaken till incidenter (20 procent) är olika former av påverkan mot valadministrationen såsom sabotage, ordningsstörningar och hot mot röstmottagare. Problembilden är spridd och innefattar såväl hot och hat mot enskilda röstmottagare som indirekta sabotage och ordningsstörningar som påverkar valgenomförandet. Kommunerna har i enkätsvar uppgett för Valmyndigheten att de identifierat 34 incidenter avseende hot, hat eller våld riktat mot röstmottagare. Eftersom hot, hat och våld som riktas mot röstmottagare är ett allvarligt problem för såväl de enskilda som drabbas som för valgenomförandet och demokratin i stort så anser Valmyndigheten att det är viktigt att detta område fortsatt bevakas noga under kommande val.

Den tredje vanligaste orsaken till incidenter (10 procent) var förekomsten av otillbörlig propaganda på röstmottagningsställen. Det rör sig om allt från partirepresentanter, klistermärken och propaganda inne på röstmottagningsställen till ett tiotal tillfällen där personer misstänkts ha försökt påverka väljare genom att ge otillbörligt stöd i vallokalen.

Den incidentrapportering som Valmyndigheten genomförde under valen 2022 var möjlig med hjälp av ekonomiskt bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Framöver hemställer Valmyndigheten om att få detta i uppdrag, samt finansiering för det, i enlighet med förslagen i SOU 2021:96.

Möjligheten till ett proportionerligt skydd av genomförandet av val

Vid genomförandet av val hanteras stora mängder röster på olika platser under en tid då rösterna inte räknats och registrerats färdigt. Såväl i vallokal, vid valnämndens preliminära rösträkning som vid länsstyrelsen slutliga rösträkning skulle ett angrepp kunna orsaka stor skada på valens genomförande liksom på förtroendet för valen. Flera kommuner och länsstyrelser har hos Polismyndigheten ansökt om att ordningsvakt ska förordnas att tjänstgöra i samband med röstmottagning eller rösträkning men har utifrån rådande praxis, som kräver att en händelse redan inträffat för att ordningsvakt ska förordnas, fått avslag.

Valmyndigheten menar att det finns så stort skyddsvärde i genomförandet av val, vilket också i många delar räknas som en säkerhetsskyddad verksamhet, att det bör vara möjligt att förordna ordningsvakt vid röstmottagning och rösträkning. Ett sådant skydd skulle med de befogenheter en ordningsvakt har i jämförelse med en vakt från ett bevakningsbolag, vilket är det alternativ som står till buds idag, innebära ett mer proportionerligt skydd. Valmyndigheten menar att det finns skäl att införa en särskild bestämmelse i lagen

(1980:578) om ordningsvakter i avvaktan på eventuella lagändringar till följd av Ordningsvaktsutredningens betänkande (SOU 2021:38).

Genomföra val efter pandemin

Inför valen 2022 följde Valmyndigheten löpande utvecklingen av pandemin och stämde av med Folkhälsomyndigheten. I februari 2022 startade en successiv avveckling av de åtgärder och restriktioner som införts för att begränsa spridningen av covid-19 och från och med 1 april 2022 klassades inte covid-19 längre som en allmänfarlig eller samhällsfarlig sjukdom.

För att säkerställa att de röstberättigade upplevde valgenomförandet som tryggt och att ingen röstberättigad skulle avstå att rösta på grund av oro för smittspridning tog Valmyndigheten fram rekommendationer och förslag på åtgärder till övriga valadministrationen. Valadministrationen uppmanades även att planera och genomföra de delar som inte omfattar själva röstmottagandet, exempelvis mottagning av röster på valkvällen och den slutliga rösträkningen, på ett sätt som minimerade risken för smitta. Valmyndigheten tydliggjorde även att valkuvert kan förslutas genom att fliken viks ned istället för att detsamma klistras igen. Valmyndigheten tog själva med risken för smitta som en faktor i planerings- och genomförandestadiet.

221 av 256 kommuner (86 procent) uppgav att de gjort särskilda anpassningar med tanke på covid-19. De vanligaste åtgärderna var tillhandahållande av handsprit, munskydd eller visir för röstmottagare, extra röstmottagare, tillhandahållande av munskydd för besökare samt plexiglasskydd på röstmottagningsbordet. Minst 94 av 256 kommuner (37 procent) anpassade röstmottagningsställena på grund av risken för smitta genom att exempelvis byta till större lokaler, använda kövärdar och avståndsmarkeringar eller styra flödet av väljare genom lokalen exempelvis genom att ha en separat in- och utgång.

Medan vissa kommuner ökade tillgängligheten gällande ambulerande röstmottagning uppgav sex kommuner i Valmyndighetens enkät att de hade nekat väljare att använda sig av ambulerande röstmottagare med hänvisning till att väljaren uppgett att hen var covidsmittad.

5. Nytt IT-system, Valid

Till valen 2022 införde Valmyndigheten ett nytt administrativt IT-system för hanteringen av val. Det är Valmyndighetens värmyndighet, Skatteverket, som har utvecklat systemet och ansvarar för drift, förvaltning och utveckling. Systemet regleras genom bland annat 2 kap. lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar och heter Valid. Det omfattar hela valprocessen och har funktioner från start till mål av ett val. Bland annat kan systemet hantera valgeografi, d.v.s. uppdelningen av Sverige i valdistrikt, registrering av nya partier och partibeteckningar, registrering av vallokaler, hantering av kandidater och valsedlar, framtagande av röstlängd och röstkort, uträkning av valresultat m.m. Valid används av Valmyndigheten, länsstyrelserna, kommunerna, partierna och utlandsmyndigheterna, samt tryckerier.

Det nya IT-stödet syftar till att åstadkomma en modernisering med ett bredare användningsområde och ökad robusthet och säkerhet. Systemleveranserna under året är kulmen av över fem års utvecklingsarbete. Valen 2022 till riksdagen, region- och kommunfullmäktige genomfördes i sin helhet med hjälp av Valid.

Utmaningar

Projektet har haft två stora utmaningar, det ena är leveranskvalitet och det andra är förseningar. De hänger naturligtvis ihop, men de har yttrat sig på olika sätt för användarna.

Ur ett kvalitetsperspektiv har Valid haft prestandautmaningar under långa tidsperioder, framförallt under våren 2022. Systemet har delvis varit oanvändbart, framförallt för kommunerna och partierna, trots att funktionerna de har behövt har funnits i systemet. På grund av väntetider och seghet har funktionerna inte kunnat användas. Det resulterade bland annat i att Valmyndigheten tvingades förlänga tiden för partier att anmäla kandidater och beställa valsedlar för att de garanterat skulle hinna få sina valsedlar tryckta i tid till valet. Vidare har det handlat om funktioner som inte fungerade som de skulle. Det har bland annat medfört att det skapats dubletter av poster i systemet, t.ex. valsedlar och användare. Det har också funnits funktionella problem vid mandatfördelningen där systemet har skapat mycket manuellt merarbete för medarbetarna på länsstyrelserna och Valmyndigheten.

Utvecklingen av IT-stödet har skett under stor tidspress och Valmyndigheten och Skatteverket har som kravställare respektive utvecklare rejält underskattat komplexiteten och tidsåtgången att utveckla ett nytt IT-stöd för administration av val. Det har resulterat i att projektet för att klara genomförandet av valen 2022 har tvingats att dra ned på omfånget av de funktioner som levererats och även skjuta vissa funktioner till att hanteras av den framtida förvaltningen. Mängden funktioner i den nya valresultatspresentationen, en webbsida där valspezifisk information om valresultatet visas, har även minskats till en för låg nivå.

Efter valen har ett antal utvärderingsmöten genomförts i syfte att kartlägga uppkomna problem och att ta hand om förbättringar, både i arbetssätt och i produktutveckling. Utvecklingen fortsätter och både Skatteverket och Valmyndigheten arbetar för att säkerställa att de problem och brister i IT-miljön som uppstått vid 2022 års val inte ska återupprepas.

6. Valmyndighetens kommunikation inför och under valen

Informationskampanj

Valmyndigheten har genomfört en omfattande informationskampanj riktad till de röstberättigade för att informera om när, var och hur valet äger rum. Prioriterade budskap var bland annat att lyfta fram hela röstningsperioden och fördelarna med att förtidsrösta samt informera om valhemligheten och vad som gäller för att skydda den vid röstningen. Informationskampanjen genomfördes i köpta kanaler där myndighetens webbplats, val.se, var det kommunikativa navet och landningssida för olika annonsenheter. Bland de köpta kanalerna ingick en stor del av annonsinköpen i sociala medier. Dock accepterade TikTok inte Valmyndighetens informationsannonser utan betraktade dessa som politisk annonsering, vilken inte tillåts i kanalen. Valmyndigheten ser allvarigt på att en av de största informationskanalerna för att nå förstagsängsväljare inte tillåter valmyndigheter att annonsera.

Valmyndighetens utvärdering av kommunikationskampanjen visar att den generella kunskapen om rösträtt, röstningsperiod och de vanligaste röstningssätten var hög. När det gäller kampanjens observationsvärde uppgår endast 21 procent av de svarande att de har uppmärksammat den. Det är ett för lågt värde och Valmyndigheten kan konstatera att informationen inte klarat att nå genom informationsbruset inför valen tillräckligt.

I samband med att röstkortet skickades ut med posten distribuerades ett digitalt informationsmeddelande till 5,4 miljoner röstberättigade med en digital brevlåda. Syftet var att uppmärksamma att röstkortet var på väg och vad man behöver när man röstar.

Webbplatsen, val.se

Besöksstrycket på webbplatsen, val.se, följde som väntat valperioden, med stigande antal besökare under sommaren och en absolut topp under valhelgen och dagarna därefter.

- 1 maj–31 juli: 142 914 besökare
- 1 augusti–10 september: 1 832 559 besökare
- Valdagen 11 september: 853 439 besökare
- 12 september–25 september: 2 365 760 besökare

Av besöksstatistiken framgår det tydligt vilken information besökarna är intresserade av under de olika perioderna. Den 1 maj–31 juli ville de flesta se 2018 års valresultat. Den 1 augusti–10 september var det populäraste innehållet praktisk information om förtidsröstning, förtidsröstningslokaler och vallokaler. På valdagen och framåt var en stor majoritet av besökarna förstas intresserade av att följa rösträkningen och valresultatet.

Allt detta följde planen för kommunikationen och hur innehåll lyftes fram och prioriterades på val.se, vilket visar att upplägget matchade besökarnas grundläggande efterfrågan.

Med erfarenheterna från 2018 års val – då val.se utsattes för en överbelastningsattack och därmed var oåtkomlig under större delen av valkvällen – hade mycket förberedelser lagts på

att förbättra säkerheten, kapaciteten och motståndskraften i systemet mot befarade attacker under valen 2022.

Myndighetens webbplats val.se utsattes för åtminstone tre allvarliga försök till överbelastningsattacker i anslutning till valdagen 2022, varav ett försök dagen före valdagen och två under valdagen och valkvällen. Efter det första attackförsöket genomfördes ytterligare en rad åtgärder för att säkra webbplatsen och stänga möjliga kryphål.

De samlade förberedelserna var framgångsrika då samtliga attackförsök kunde avväjas. Webbplatsen var åtkomlig under hela valkvällen och det gick att följa den preliminära rösträkningen på val.se utan avbrott. Erfarenheterna visar att IT-säkerhet för val.se och Valmyndighetens IT-miljö överlag är ett omfattande uppdrag och att arbetet behöver pågå kontinuerligt mellan valtillfällena, både vad gäller teknisk säkerhet och samarbete med andra myndigheter.

Presentationen av valresultatet var helt ny 2022, kopplad till det nyutvecklade IT-stödet för valadministrationen, Valid. Det innebar bland annat ett helt nytt användargränssnitt med förändringar i såväl innehåll, grafik och navigation, samt åtgärder för digital tillgänglighet. Av tids- och resursskäl var dock flera funktioner som funnits i tidigare resultatpresentationer tvungna att prioriteras ner i utvecklingen. Bland annat jämförelsesiffror från 2018 års val, kartor över valdistrikt och aggregerade resultat på kommunnivå. Dessa funktioner saknas därmed i 2022 års resultatpresentation. Valmyndigheten fick ta emot många kritiska synpunkter från såväl allmänhet och press som från personer inom valadministrationen som rörde både saknade funktioner och användarupplevelsen i den nya presentationen. Fokus under kommande år kommer vara att fortsätta utveckla den nya presentationen och genomföra förbättringar inför kommande val, med fokus på ökad positiv användarupplevelse.

Valmyndigheten i media

Intresset från media för Valmyndigheten och genomförandet av 2022 års val har varit stort. Cirka 1 490 frågor har inkommit till och hanterats av myndighetens presstjänst under perioden den 12 augusti-26 september, vilket är något fler än under motsvarande period vid 2018 års val. Under de två mest intensiva veckorna, den 5-18 september, hanterades cirka 930 ärenden av presstjänsten. Av dessa inkom närmare 200 dagen efter valdagen.

Valmyndigheten har under ovan nämnda period fått flest frågor om valresultat och mandatfördelning, rösträkningsprocessen och resultatredovisningen. Det har också varit ett stort intresse kring statistik för förtidsröstningen, antal röstberättigade och valdeltagande. Presstjänsten har fått många frågor om röstmottagningen och hur val går till, betydligt fler än vid 2018 års val. Ökningen beror sannolikt på köerna som uppstod vid en del förtidsröstnings- och vallokaler under valhelgen och som genererade många frågor till vår presstjänst. Presstjänsten har också fått många frågor om partier och kandidater och frågor kopplade till valsäkerhet och inrapporterade incidenter från valadministrationen.

Valmyndigheten i sociala medier

Valmyndigheten har använt sig av de sociala medierna Facebook och Instagram inför, under och efter valen. Syftet har varit att hjälpa, informera och höja målgruppernas kunskap om det svenska valsystemet samt om när, var och hur man röstar. Facebook och Instagram har båda fungerat som kanaler för planerad kommunikation i form av inlägg med text, bilder, grafik och filmer. Innehållet som Valmyndigheten har publicerat har fokuserat på grundläggande information om valsystemet och röstningsprocessen samt information om när, var och hur man röstar. Eftersom val och att rösta är något som görs sällan har innehållet strävat efter att vara pedagogiskt och enkelt att ta till sig.

Valmyndigheten har publicerat innehåll i kanalerna mellan den 2 maj och den 7 oktober. Under den perioden publicerade Valmyndigheten 97 inlägg på Facebook, 95 inlägg och åtta quiz på Instagram samt 35 annonser eller sponsrade inlägg. Valmyndighetens innehåll på Facebook visades för strax under sex miljoner personer under perioden. På Instagram visades Valmyndighetens innehåll för drygt 4,1 miljoner unika konton. Valmyndighetens annonser och sponsrade inlägg visades på en skärm drygt 35 miljoner gånger.

Kommunikationssamordning med andra myndigheter

Inom ramen för det nationella valnätverket, där Valmyndigheten, länsstyrelserna, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) och Myndigheten för säkerhet och beredskap (MSB) ingår, har även ett kommunikatörsnätverk inrättats. Sammankallande har varit MSB. Syftet med nätverket var att säkerställa samordnad och tydlig kommunikation, definiera vad som var gemensamma kommunikationsinsatser och vad som var enskild aktörs kommunikation samt att säkerställa att rätt budskap nådde ut i rätt fas. Kommunikatörsnätverket har haft gemensamma månatliga avstämningar för att omhänderta behov som samordning av kommunikation mellan säkerhetsmyndigheterna, samordning inför större event, informationsdelning till andra allmänintresserade aktörer samt beredskapsplan för kommunikation vid särskild händelse.

Väljarservice

Valmyndigheten har, liksom vid tidigare val, haft en externt upphandlad kundtjänst, den så kallade Valupplysningen. Syftet med tjänsten är att kunna hantera de volymer av väljare som inför valet har ett behov av att komma i kontakt med Valmyndigheten, till exempel för att fråga var man kan rösta eller fråga om hur valen går till och fungerar.

Valupplysningen hanterade under 23 veckor drygt 46 000 ärenden. Drygt 38 000 var inkommande samtal, varav cirka 6 000 av samtalen inkom på valdagen. I jämförelse med 2018 minskade de inkomna samtalen med cirka 22 procent, och på valdagen minskade mängden samtal med 46 procent. Möjligen är det en effekt av en medveten strävan i att hjälpa väljare via val.se och digitala kanaler istället för via telefon. Därutöver var drygt 5 000 kommentarer och frågor på Valmyndighetens sociala medier (Facebook och Instagram), och cirka 3 000 frågor på Valmyndighetens frågeforum. Valmyndighetens frågeforum hade cirka 190 000 sidvisningar och de vanligaste frågorna berörde valresultat och vallokalerens öppettider.

7. Partier och kandidater

Valmyndigheten föreslår att följande ändringar införs omgående

- att kravet på det stöd som ett parti som inte är representerat behöver för att kunna registrera sin partibeteckning (dvs. namnunderskrifter) höjs,
- att en partibeteckning inte får strida mot god sed, allmän ordning eller i övrigt vara olämplig som partibeteckning,
- att en förklaring om stöd för anmälan om registrering av partibeteckning ska vara daterad och att namnförtydligande ska framgå av anmälan samt att undertecknande av densamma ska ha skett under den sexmånadersperiod som föregått anmälan,
- att rubriken ovanför och bestämmelsen i 2 kap. 9 § vallagen förtydligas,
- att en automatisk anmälan om deltagande i val enbart avser riksdag, region- eller kommunfullmäktige där partiet är representerat,
- att ett parti kan återkalla sin anmälan om deltagande i val senast 45 dagar före valdagen,
- att ett samtycke till kandidatur ska lämnas in senast 30 dagar före valdagen,
- att en kandidat kan ta tillbaka sin förklaring eller sitt samtycke och ett parti återkalla en anmälan av en kandidat senast 30 dagar före valdagen,
- att en registrerad partibeteckning avregistreras om partiet inte anmält deltagande till två ordinarie val i följd,
- att en kandidat ska kandidera under sitt namn enligt folkbokföringen, och att ett alternativt personnamn kan anges på en valsedel,
- att en kandidat i val till region- och kommunfullmäktige ska vara folkbokförd i det valområde kandidaturen avser genom beslut fattat av Skatteverket senast på valdagen, och
- att adressuppgifter och personnummer ska kunna lämnas ut på medium för databehandling.

Vidare föreslår Valmyndigheten, om de i övrigt lämnade förslagen inte leder till någon åtgärd, att ett parti som har rätt att få sina valsedlar utlagda och som inför val önskar ändra sin registrerade partibeteckning ska göra det senast den sista november året före val.

Sista dag för partier med rätt till utläggning av valsedlar att anmäla ny partibeteckning för registrering

Enligt gällande bestämmelser är den sista februari valåret sista dag för ett parti att lämna in en anmälan om registrering av partibeteckning för att beteckningen ska gälla vid det valet. Det förekommer att partier vill byta partibeteckning. Det kan bero på till exempel att partiet byter namn eller att det vill lägga till eller byta partisymbol.

Tryckning av valsedlar är en tidskritisk process och partivalsedlar trycks av nödvändighet i möjligaste mån relativt tidigt då de stora volymerna av valsedlar utgörs av namnvalsedlar, vilka trycks företrädesvis under valårets senvår och sommar. Partier som har rätt till

utläggning av valsedlar som är avsedda att läggas ut på röstmottagningsställen ska begära sådan utläggning senast det datum som Valmyndigheten bestämmer. Historiskt har, för att möjliggöra tryck av partivalsedlar under en period då tryckning av namnvalsedlar ännu inte påbörjats, detta datum lagts i november året före valåret. Det kan få till följd att ett parti som är berättigat till utläggning av sådana valsedlar begär sådan i november månad före valåret, valsedlarna trycks och varpå partiet ger in anmälan om registrering av ny eller förändrad partibeteckning senast den sista februari året därpå. Stora mängder valsedlar innehållande en inaktuell partibeteckning kan då ha tryckts upp.

Partier har enligt gällande regelverk till och med den sista februari på sig att ge in en anmälan om registrering av partibeteckning, varför det kan ifrågasättas om det är rimligt att neka partiet tryckning av partivalsedlar med den nya beteckningen bara för att tryckning av partivalsedlar med den befintliga, äldre, beteckningen har genomförts. Valmyndigheten föreslår därför att en regel införs enligt vilken partier som har rätt till utläggning av valsedlar som är avsedda att läggas ut på röstmottagningsställen och som önskar ändra sin partibeteckning ska göra det senast den sista november året före val.

Om det inte längre ska förekomma partivalsedlar är problemet inte lika stort men genomförs inte en sådan ändring finns betydande anledning att ändra bestämmelsen om när en ändring senast ska ske.

Höjda krav på partier för att ställa upp i val

Ett parti måste sedan 2018 anmäla deltagande i val under en partibeteckning för att kunna få röster. Den anmälan gäller endast vid ett valtillfälle. Utöver det kan partier registrera sin partibeteckning och på så sätt skydda sin partibeteckning även mellan valen, och de kan även låsa sina kandidatlistor.

Om frågan skulle ställas till en väljare vad ett parti är skulle troligen de flesta väljare förutsätta att det finns ett faktiskt parti bakom partibeteckningen, d.v.s. någon form av organisation med ett politiskt program eller liknande, så som det gör för de partier som har registrerat sin partibeteckning. Vid årets val har det kommit in många frågor till Valmyndigheten från väljare och media om varför vissa partier tillåts ställa upp och varför det inte ställs några krav på t.ex. partiprogram, stöd eller liknande.

Vid valen 2022 var det endast 209 av de 340 partier som anmält deltagande i valen som hade registrerad partibeteckning. Partier som vill registrera sin partibeteckning måste uppfylla tydliga krav. Det ska finnas en juridisk person, stadgar, ha stöd av ett visst antal personer mm. Gällande partier som anmäler sitt deltagande i val ställs inte några krav alls, utan det enda en person behöver göra är att fylla i en blankett där hen fyller i partibeteckning och valområde som anmälan om deltagande gäller. Valmyndigheten efterfrågar även kontaktinformation och kontaktperson på blanketten, men detta är inte krav enligt lag. När en anmälan om deltagande har registrerats publiceras partibeteckning på val.se så att väljarna får information om vilka partier som det går att rösta på. Partier som registrerat partibeteckning och partier som enbart anmält deltagande ska presenteras på samma sätt för väljarna (gällande kungörelse, utläggning av valsedlar m.m.). Det innebär att det inte är

tydligt för väljarna vilka partier som utgör en sammanslutning med ett gemensamt politiskt program, och vilka partier som till exempel utgörs av en enda person utan reell vilja eller ambition att försöka få mandat i valen. På grund av att Valmyndigheten inte kan ställa några krav på partierna så finns t.ex. vid detta val även partier som är anmälda av minderåriga personer.

Syftet med införandet av anmälan om deltagande var enligt förarbetena⁷ att få bort giltiga röster på parodiska partibeteckningar samt att dessa inte ska kunna påverka valresultatet. Det skulle också öka väljarnas möjlighet att få en bild av vilka partier som finns att välja på. Lagändringarna kan inte sägas ha fått avsedd effekt. Snarare har det införts en legitimering av de parodiska partibeteckningarna och symbolerna som nu måste kungöras på val.se inför ett val. De nya reglerna innebär att ett parti inte längre behöver vara ”en sammanslutning eller grupp av väljare”.

Att många partier inte har för avsikt att faktiskt delta i valen kan ses i att antalet partier har ökat (340 anmälda partier 2022 mot 307 anmälda partier 2018) men inte antalet kandidater (de har istället minskat från 56 365 valen 2018 till 55 503 kandidater 2022). 95 av de totalt 340 partierna hade inte någon kandidatlista och 76 av de 340 hade ingen samtyckande kandidat. Inte ens den person som anmält deltagande för partiet har samtyckt till kandidatur för sitt eget parti. 29 av de 76 partierna utan kandidater fick inte någon röst alls. Inte ens den person som anmält deltagande för partiet har röstat på sitt eget parti.

Bara 13 partier 2022 och 11 partier 2018, utöver de partier som blev invalda i riksdagen, fick fler än 1 000 röster i hela landet i riksdagsvalet. För att väljas in i riksdagen krävdes cirka 250 000 röster. Den beräkningen är baserad på att antal giltiga röster är ca 6,5 miljoner, vilket det var 2022, och att det krävs minst 4 procent av rösterna för att vara med i mandatfördelningen.

Valmyndigheten önskar därför att fler krav för att delta i valen införs eller att gällande krav höjs. Att antalet deltagande partier är högt är inte ett mått på demokrati då en överväldigande majoritet partier inte har möjlighet att ta mandat eller ens har en önskan om att faktiskt delta. Det finns en potentiell risk för en urholkning av förtroendet för valsystemet då det inte är lätt för väljarna att urskilja partier som inte har en reell ambition att ställa upp i valen.

Höjda krav för att registrera partibeteckning

I flera länder finns krav på att partierna har väljarstöd för att få ställa upp i val. I Norge och Finland krävs det t.ex. att ett parti samlar in minst 5 000 namnunderskrifter från röstberättigade väljare för att delta i val till det nationella parlamentet. På Island krävs det 3 000 namnunderskrifter och i Danmark krävs över 20 000 namnunderskrifter. I svensk rätt uppställs krav på namnunderskrifter för att en partibeteckning ska få registreras.

Valmyndigheten föreslår att kraven i form av namnunderskrifter till stöd för en anmälan om registrerad partibeteckning höjs. Vidare föreslår Valmyndigheten att sådana underskrifter ska

⁷ tex: SOU 1987:6, SOU 1993:21, SOU 2008:125, SOU 2012:94 och Prop. 2013/14:48

vara daterade och inte vara äldre än sex månader samt att namnförtydligande ska framgå av förklaringen. Huvudskälet är att det ska bli överskådligt för väljarna vilka partier som faktiskt önskar ta mandat i valen.

Som nämnts i Valmyndighetens erfarenhetsrapporter för valen 2018 och 2019 förekommer problem i samband med prövning av en partibeteckning, i och med att partier kan ställa upp med partibeteckningar som kan upplevas stötande eller vilseledande för väljarna. Det finns inte heller något hinder för att registrera en partibeteckning eller anmäla deltagande med en partibeteckning som innehåller ett varumärkesskyddat namn. Avsaknaden av regler som hindrar detta har även vid valen 2022 inneburit problem.

Flera av de utredningar som diskuterat, och i vissa fall föreslagit, ett införande av en förhandsanmälan om deltagande har menat ”att i det officiella valresultatet tvingas redovisa dessa partier kunde vara ägnat att dra löje över valen” (SOU 1987:6), ”De valadministrativa myndigheterna skulle kunna bortse från valsedlar med parodisk partibeteckning och slippa redovisa dem i det officiella valresultatet” (SOU 1993:21), ”En annan fördel enligt utredningen är att enstaka röster som i dag avges under mer eller mindre parodiska partibeteckningar utan motsvarighet i någon sammanslutning eller grupp av väljare inte längre kommer att godkännas.” (SOU 2008:125) och slutligen i SOU 2012:94 som ledde till förändringen Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater - Regeringen.se:

”Parodiska partibeteckningar

Den nuvarande ordningen innebär att valsedlar med partibeteckningar av seriös karaktär för partier som inte egentligen siktar på representation i den församling som valet gäller räknas som giltiga och därmed ingår i underlaget för att bestämma olika spärrnivåer. Sådana röster på påbittade partier kan härigenom bli avgörande för om ett annat parti hamnar över eller under småpartispärrar. Dessa röster kan också få en avgörande betydelse för rätten till fria valsedlar.

Det har dock ännu inte inträffat att röster på påbittade partier har medfört att ett parti med en seriös organisation bakom sig inte har nått över dessa spärrgränser, även om det vid några tillfällen varit ytterst nära att ett parti på grund av sådana röster inte nått upp till gränsen för fria valsedlar.

Med vårt förslag ska valsedlar för partier som inte i förväg anmält sitt deltagande anses ogiltiga. Detta torde – även om något verkligt hinder för påbittade partier inte följer med en sådan regel – leda till att merparten av de röster som i dag avges under olika, mer eller mindre parodiska eller påbittade beteckningar, inte längre kommer att godkännas. Detta måste ses som en fördel, även om sådana partier, precis som andra partier, kan anmäla sitt deltagande i valet. ”

I Prop. 2013/14:48 sades följande om införandet av anmälan om deltagande i val:

”Den av kommittén föreslagna ordningen skapar bättre förutsättningar för väljarna att orientera sig bland partialalternativen när de ska utföra sin valhandling. Vidare ges även partierna bättre möjligheter att i god tid före valdagen bedöma vilka politiska program som konkurrerar i valet. Samtidigt minskar risken för att röster på påbittade partier, med mer eller mindre parodiska beteckningar, ska påverka det slutliga valresultatet [...].”

Valmyndigheten kan konstatera att påhittade partier med mer eller mindre parodiska beteckningar, som inte får någon enda röst i valet, förekommer. Tyvärr har införandet av anmälan om deltagande i val snarare gjort att dessa partier får någon slags legitimitet och bidrar till att det blir svårare för väljarna att se vilka partier som är reella alternativ att rösta på. Valmyndigheten föreslår att en partibeteckning inte får strida mot god sed, allmän ordning eller i övrigt vara olämplig som partibeteckning,

En tydligare bestämmelse om anmälan av kandidater

Valmyndigheten efterlyser ett tydliggörande i en bestämmelse i vallagen, enligt vilken ett parti som vill anmäla samtliga sina kandidater för ett visst val ska skriftligen göra detta hos den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen. Av rubriken som föregår bestämmelsen framgår att denna avser partier som registrerat partibeteckning. I praktiken har det dock visat sig att denna lett till missförstånd bland partier. Det föreslås därför, om de i övrigt lämnade förslagen inte leder till åtgärd, ett tydliggörande genom att det av bestämmelsen som sådan framgår att fråga är om anmälan av kandidater för partier som registrerat partibeteckning, inte bara i rubriken.

Automatisk anmälan till flera val

Valmyndigheten lyfte i erfarenhetsrapporten 2019 att det är ologiskt och ibland felaktigt att en anmälan om deltagande i riksdagsval automatiskt ska gälla för val till Europaparlamentet. Valmyndigheten anser att en bättre ordning vore att alla partier aktivt ska anmäla deltagande till de val som de ställer upp i. Det skulle öka tydligheten för väljarna om vilka reella alternativ de har att rösta på.

Valmyndigheten har upptäckt att nuvarande regler kan leda till att det finns flera partier med samma namn i ett kommande EU-val. Exempel: X-partiet anmäler deltagande till valen 2026 i oktober 2022 och är därmed också anmänt till EU-valet 2029. Ett annat X-partiet anmäler sig i mars 2024 till EU-valet 2024. Valmyndigheten ska inte förväxlingspröva partibeteckningar mot partier som är anmälda som deltagande i andra valtillfällen vilket gör att det inte finns något hinder för X-partiet att registreras för EU-valet 2024. X-partiet får mandat i EU-valet 2024 och är därmed också anmälda till EU-valet 2029. Resultat: det finns två partier med samma partibeteckning som är anmälda till EU-valet 2029.

Valmyndigheten har tidigare uppmärksammat att det är ologiskt och ibland felaktigt att en anmälan om deltagande i riksdagsval automatiskt ska gälla för val till region- och kommunfullmäktige i hela landet, så som fallet är idag. Valmyndigheten anser att en bättre ordning vore att alla partier aktivt ska anmäla deltagande till de val som de deltar i. Det skulle öka tydligheten för väljarna om vilka reella alternativ de har att rösta på om det krävdes aktiv anmälan för alla val, istället för att partierna ska vara automatiskt anmälda överallt.

Valmyndigheten menar också att det skulle bli tydligare för partierna, att de anmälde sig till samtliga val de avser att delta i. Det har förekommit att partier missat att anmäla sig alternativt missat att avanmäla sig, på grund av att det är olika regler för olika typer av partier och i olika val.

Med anledning av valadministrationens behov av vägledning på området tog Valmyndigheten fram ett vägledande ställningstagande till valen 2022. Det vägledande ställningstagandet tydliggjorde att det är möjligt för partier att återta sitt deltagande i val och återta sin begäran om utläggning av valsedlar. Detta ska göras innan röstningen i valet startar, alltså 45 dagar innan valdagen vid ordinarie allmänna val. Det var sammanlagt 6 partier (i sammanlagt 14 val) som återtog sitt deltagande i något av valen 2022. Trots detta var det flertalet partier som hade anmält sitt deltagande via representation som saknade kandidater i vissa val och därmed hade så kallade ”öppna listor”. Valmyndigheten föreslår att uttryckliga bestämmelser om återtagande om deltagande i val samt begäran om utläggning införs i vallagen.

Vid röstningsställena i kommunerna ska partier som anmält deltagande ha möjlighet att lämna sina namnvalsedlar för utläggning av kommunerna. Att det förekommer många partier som är anmälda till val men som inte har kandidater eller valsedlar försvårar ytterligare för väljarna i förståelsen om vilka valsedlar en väljare kan förvänta sig ska finnas i en röstningslokal. Valmyndigheten mottog många frågor från både kommuner och väljare om detta vid valen.

Valmyndigheten anser dock att det är rimligt att ett parti som är representerat i en beslutande församling även fortsättningsvis vid nästa val ska anses ha anmält deltagande i valet till den beslutande församling där partiet ifråga är representerat, och att detsamma ska gälla i de val till vilka partiet anmält kandidater.

Avregistrering av partier

Enligt vallagen ska partier med registrerad partibeteckning avregistreras om de inte har anmält kandidater två val i rad. Denna regel infördes i 1972 års vallag och skulle se till att inaktiva eller ej längre existerande partier inte ska kunna ha kvar en partibeteckning i evighet. Efter detta har regelverket om anmälan om deltagande införts vid valen 2018. En anmälan om deltagande är ett sätt för ett parti att vara aktiv i valet.

Valmyndigheten avregistrerade efter valen 2018 totalt 55 partier på grund av att de inte hade anmält kandidater i något av de två senaste valen (2018 och 2014). Tolv av dessa partier hade anmält deltagande vid valen 2018 och tre partier fick mandat 2018. Efter valen 2022 har Valmyndigheten avregistrerat 59 partier, varav fem partier som hade anmält deltagande i valen 2022, och fyra som fått mandat 2022. Avregistreringarna upplevs som mycket ologiska av partierna då de fortfarande var aktiva vid de senaste valen, de anmälde deltagande och vissa fick till och med mandat.

Det är tydligt att lagstiftningen kring avregistrering inte har uppdaterats i och med att de nya reglerna kring anmälan om deltagande införts. I och med införandet av anmälan av deltagande i val så kan partier delta aktivt i val utan att anmäla kandidater. Därför borde

lagstiftningen ändras så att en partibeteckning ska avregistreras om partiet inte anmält deltagande i två val i rad.

Kandidater som kandiderar i fler än ett valområde per valtyp

I valen till regionfullmäktige var det 17 kandidater (i 6 partier) som kandiderade i mer än en region. I valen till kommunfullmäktige var det 80 kandidater (i 11 partier) som kandiderade i fler än en kommun.

Vid valen 2022 förekom det att kandidater på eller i anslutning till valdagen folkbokförde sig i den kommun där kandidaten föreföll kunna ta ett mandat. För väljarna är det svårt att kunna förutse vilka kandidater som faktiskt kan bli valbara.

Valmyndigheten anser att det finns anledning att reglera frågan om valbarhet på så sätt att den som kandiderar i val till region- och kommunfullmäktige ska vara folkbokförd i den region eller kommun som kandidaturen avser genom beslut fattat av Skatteverket senast på valdagen.

Kandidatnamn på valsedlar

Det finns idag inga formella krav på att kandidater ska kandidera under det namn som framgår av folkbokföringen. Kravet är att kandidaten ska kunna identifieras så att det framgår vem som avses. Det förekommer att kandidater kandiderar under annat namn än vad som framgår av folkbokföringen. Samtidigt presenteras de kandidater som väljs in i riksdagen, region- och kommunfullmäktige i såväl protokoll med valresultat som på Valmyndighetens webbplats med det namn som framgår i folkbokföringsregistret, oberoende av vilket annat namn en kandidat kandiderar under.

Valmyndigheten föreslår att bestämmelse införs inom ramen för nu gällande valsedelssystem, om att kandidater ska kandidera under ett namn som inte står i strid med vad som framgår av folkbokföringen. Detta namn kan bestå av antingen tilltalsnamn och efternamn eller något, flera eller samtliga förnamn och efternamn. Alternativen kan också kombineras med eventuellt mellannamn. Valmyndigheten föreslår vidare att det av valsedeln dessutom får framgå alternativt namn, utöver uppgift om kandidatens ålder, yrke eller titel, adress och partitillhörighet eller liknande uppgift.

Utlämnande av adressuppgifter och personnummer på digital media

Valmyndigheten lämnar i samband med val ut en mängd allmänna handlingar och sådana sammanställningar som kan göras tillgängliga med rutinbetonade åtgärder till enskilda. Utlämnandena är ofta omfattande och avser i första hand uppgifter om kandidaterna i val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige. Av 1 och 2 §§ förordningen (2002:61) om

behandling av personuppgifter i verksamhet med val framgår vilka uppgifter Valmyndigheten kan lämna ut till enskild på medium för databehandling.

Valmyndigheten ska vid ett utlämnande pröva om uppgifterna som begärs ut omfattas av sekretess, bland annat utifrån bestämmelsen i 21 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som anger att sekretess gäller för personuppgift, om det kan antas att uppgiften efter ett utlämnande kommer att behandlas i strid med EU:s bestämmelser om behandling av personuppgifter.

Av 1 kap 7 § lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning framgår att det finns ett undantag från bestämmelserna för behandling av personuppgifter som sker för journalistiskt ändamål.⁸

De utlämnanden som sker efter en sekretessprövning innefattar i stort sett alltid såväl de uppgifter som kan lämnas ut på medium för databehandling som adressuppgifter till och personnummer för kandidaterna. De senare uppgifterna får emellertid lämnas ut i pappersform. De uppgifter som kan lämnas ut på medium för databehandling lagras på USB-sticka som skickas tillsammans med eventuella papperskopior med rekommenderat brev till mottagaren.

I fråga om bedömning av om uppgifter som rör politisk åskådning ska anses vara känsliga, har Valmyndigheten i Riktlinjer för hantering av personuppgifter på Valmyndigheten (VAL-551), funnit det ligga i sakens natur att så inte är fallet när den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke till behandlingen eller själv har offentliggjort uppgifterna.

Valmyndigheten bedömer att det finns skäl att ändra förordningen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val på så sätt att även adressuppgifter och personnummer ska kunna lämnas ut på medium för databehandling. Även om sådan ändring införs ska sekretessbedömning ske i varje enskilt fall.

⁸ Journalistisk verksamhet är enligt EU-domstolens praxis sådan verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten, oberoende av genom vilket medium detta sker. Begreppet har således en bredare innebörd än i vardagligt språkbruk och omfattar inte endast yrkesmässiga journalister och traditionella massmedier, utan alla personer som bedriver verksamhet som syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten. (Integritetsskyddsmyndighetens rättsliga ställningstagande IMYRS 2022:2 – Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen)

8. Väljarnas rösträtt

Valmyndigheten föreslår att följande ändringar införs omgående:

- att lagstiftningen ändras så att Valmyndigheten placerar väljare i valdistrikt utifrån belägenhetsadress,
- att det blir möjligt att göra rättelse i de fall rösträtten påverkas av något som hänt tidigare än 30 dagar före valdagen om ett beslut fattat därefter medför att en person senast 30 dagar före valdagen borde erhållit rösträtt i ett allmänt val, och
- att en utlandssvensk som röstar, automatiskt ska läggas till i röstlängden ytterligare tio år.

Fasa ut användandet av medianfastighetspunkter

Enligt vallagen ska samtliga folkbokförda på en och samma fastighet placeras i samma valdistrikt om det inte finns skäl för annat. För att detta ska vara möjligt använder Valmyndigheten en medianfastighetspunkt för varje fastighet när väljare placeras i ett valdistrikt. Medianfastighetspunkten beräknas av Lantmäteriet. Att det behövs en särskild sammanvägd punkt beror på att en fastighet kan bestå av flera ytor med röstberättigade, som ändå måste föras till en enda punkt.

Mot bakgrund av erfarenheten av många genomförda val anser Valmyndigheten dock att röstberättigade i första hand ska placeras i valdistrikt utifrån en så kallad belägenhetsadress och inte fastighet. Belägenhetsadress är en adress med tillhörande koordinat.

Valmyndigheten ser flera skäl att placera väljare i valdistrikt utifrån belägenhetsadresser istället för medianfastighetspunkter. Idag följer fastigheterna sällan valdistriktsgränserna och det är inte ovanligt att de har ett för stort antal röstberättigade eller är för stort till yta för att vara en användbar enhet vid val. Det resulterar i manuella speciallösningar. Felaktiga koordinater för vissa fastigheter resulterar ibland i felaktiga placeringar.

Belägenhetsadresserna har en mer precist definierad punkt i förhållande till var de röstberättigade bor, varför användandet av sådana skulle leda till en mer korrekt placering av väljare i valdistrikten.

Det finns ett komplett register med belägenhetsadresser hos Lantmäteriet som har använts av kommunerna sedan många år och kommunerna använder inte medianfastighetspunkter i sitt övriga arbete.

Det är numera enbart Statistiska centralbyrån (SCB) och Valmyndigheten som använder de framtagna medianfastighetspunkterna. Lantmäteriet har meddelat att de vid årsskiftet 2024/25 kommer att upphöra med beräkningen av dem. Någon motsvarande ersättning finns inte i dagsläget.

Processen med att placera röstberättigade skulle vid användandet av belägenhetsadresser kunna automatiseras vilket skulle underlätta för såväl länsstyrelser som Valmyndigheten. Användandet av belägenhetsadresser möjliggör ett ständigt uppdaterat register inför val. Det

ökar möjligheten för kontinuerlig driftkontroll, istället för enstaka driftkörningar under stor tidspress i kombination med manuell hantering av s.k. specialfastigheter.

Valmyndigheten hemställer om att lagstiftningen ändras så att belägenhetsadresser ska användas, istället för medianfastighetspunkter, när röstberättigade placeras i valdistrikt.

Rättelser i röstlängden

Vid val upprättar Valmyndigheten en röstlängd för varje valdistrikt. Röstlängderna ska grundas på de uppgifter som finns i folkbokföringsdatabasen 30 dagar före valdagen.

Den som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter, eller att hen felaktigt uteslutits ur röstlängden, kan enligt 5 kap. 6 § vallagen begära att de felaktiga uppgifterna rättas. Begäran ska skriftligen ha kommit in till länsstyrelsen senast tolv dagar före valdagen. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse. Frågor om rättelse prövas av länsstyrelsen.

Tiden mellan att samtliga väljare ska ha fått sina röstkort, dvs. 18 dagar före valdagen, till det att en rättelse ska ha kommit till länsstyrelsen är kort. Det är tillräckligt att en person är bortrest under den vecka som det är möjligt att begära rättelse för att hen missar den möjligheten.

Nuvarande sista dag för rättelse bygger på att eventuella rättelser ska hinna göras innan röstlängderna ska tryckas och distribueras till kommunerna. För utlandssvenskar finns särskilda regler där de kan läggas till i röstlängden för valet om deras röst kommer in så sent som dagen före valdagen. Motsvarande ändringar bör kunna göras även för andra.

Det är inte ovanligt att såväl Skatteverket som Migrationsverket har långa handläggningstider varför ändringar i folkbokföringsregistret för en person som erhållit medborgarskap eller som har begärt ändring i folkbokföringen ibland dröjer. Fel i röstlängden som beror på myndigheters bristande registrering av beslut i tid inför kvalifikationsdagen bör inte ligga väljarna till last. Varje väljare som inte har fått sin rätta rösträtt innebär ett minskat förtroende för valsystemet.

Valmyndigheten hemställer därför om att rättelser i röstlängden, i de fall rösträtten påverkas av något som hänt tidigare än 30 dagar före valdagen och ett beslut som fattats därefter medför att en person senast 30 dagar före valdagen borde erhållit rösträtt i ett allmänt val, ska kunna göras till och med dagen före valdagen.

Automatisk förlängning med tio år i röstlängden när en utlandssvensk röstar

När en svensk medborgare utvandrar finns personen kvar i röstlängden i tio år. Utlandssvenskar som är anmälda till röstlängden får utlandsröstkort och brevröstningsmaterial skickat till den hemadress man har uppgivit. De har också möjlighet att rösta i Sverige under röstningsperioden. Efter tio år faller de ur röstlängden. Detta gäller oavsett om personen röstat vid varje val under denna period eller avstått helt. En person

som har fallit ur röstlängden får inget utlandsröstkort och kan inte heller rösta i Sverige. (I 2020-års valutredning föreslås det att det ska bli möjligt fr.o.m. EU-valet 2024.)

För att återanmäla sig till röstlängden behöver personen skicka in anmälan om ändrad adress till Skatteverket för att få förnyat rösträttsdatum. Dessutom gäller en förtidsröst skickad från utlandet som en återanmälan till röstlängden.

Vid valen 2022 lade Valmyndigheten till knappt 3 000 utlandssvenskar i röstlängden som förtidsröstat från utlandet och vars röst kom in i tid för att räknas.

En vanlig missuppfattning bland utlandssvenskar är att det läggs till en ny 10-årsperiod *varje* gång de röstar och inte endast om de redan fallit ur röstlängden. Valmyndigheten kan konstatera att dessa regler är komplicerade för de röstberättigade att förstå. Tillsammans med Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheterna genomför Valmyndigheten inför val en rad informationsinsatser för att nå utlandssvenskar som riskerar att falla ur röstlängden. De uppmanas att anmäla sig till röstlängden i tid så att de kan få utlandsröstkort och brevröstningsmaterial. Valmyndigheten har till exempel inför tidigare val gjort utskick med post under valåret, men på grund av brister i adresserna till dessa röstberättigade kom många brev i retur. Inför valen 2022 genomfördes ett digitalt utskick via Mina Meddelanden till utlandssvenskar som höll på att falla ur röstlängden, men endast 1 255 personer utlandssvenskar var anslutna till digital brevlåda av de 55 023 det berörde.

Under 2022 var det ca 1 800 utlandssvenskar som efter inskickad blankett till Skatteverket fick ett förnyat rösträttsdatum av Skatteverket.

För att underlätta för utlandssvenskar att rösta föreslår Valmyndigheten att en utlandssvensk som röstar automatiskt ska läggas till i röstlängden ytterligare tio år.

9. Sätt att rösta och distribution av röster

Valmyndigheten föreslår att följande ändringar införs:

- att det förtydligas att partierna ska lämna in sina valsedlar på ett röstmottagningsställe för att ge väljarna tillgång till dem,
- att partiets möjlighet att beställa valkuvert tas bort,
- att möjligheten att budrösta via lantbrevbärare upphör,
- att möjligheten att budrösta vid utlandsmyndigheter avskaffas,
- att väljare som är omhändertagna av samhället men som inte har rätt att rösta genom bud, ges uttrycklig rätt att rösta med hjälp av ambulerande röstmottagare, och
- att brevröstningen ses över, i syfte att minska brevrösthanteringens beroende av postgång och distribution och öka antalet giltiga röster.

Distribution av förtidsröster

Distributionen av förtidsröster, både från dem som har röstat i Sverige och i utlandet samt brevröster, är mycket tidskritisk. Det gäller under valhelgen och under dagarna efter valdagen när alla röster ska nå rätt kommun för att de ska hinna räknas i valnämndens preliminära rösträkning som startar på onsdagen efter valdagen. Kommunexterna röster är röster som är avgivna i en annan kommun än den där väljaren har rösträtt och behöver därför distribueras mellan olika kommuner. För att kunna uppfylla både lagkrav och den tidskritiska distributionen av kommunexterna röster upphandlar Valmyndigheten distributionen av de kommunexterna förtidsrösterna från PostNord. När PostNord ändrar sina tjänster/sin infrastruktur, exempelvis genom att införa varannandagsutdelning, påverkas kostnaden för ovan nämnda distribution. Eftersom distributionen av de kommunexterna förtidsrösterna är tidskritisk behöver distributionen säkerställas inför framtida val, vilket medför en betydande kostnad.

Många kommuner förutsätter att de ska kunna köpa vissa tjänster från PostNord vad gäller hanteringen av förtidsröster lokalt i kommunen, exempelvis sortering av kommunens förtidsröster och/eller hämtning av röster från olika förtidsröstningslokaler. PostNords förändrade tjänsteutbud och infrastruktur samt lokala förhållanden påverkar även i vilken utsträckning de kan erbjuda lokala tjänster till kommunerna. Det kan komma att påverka valens genomförande i de kommuner som är i behov av de tjänster som PostNord har tillhandahållit under tidigare val. Det orsakade i detta val problem i Umeå och Skellefteå kommun där PostNord inte kunde leverera distribution av kommunens förtidsröster utan kommunerna var tvungna att bygga upp en egen organisation.

Kvalitet på valmaterial

Delar av det valmaterial som tillhandahållits av Valmyndigheten har haft brister. På den första delleveransen av valkuvert var det ett produktionsfel. Felet upptäcktes först när förtidsröstningen öppnade. De defekta valkuverten var svårare att öppna och därmed blev det svårare för väljaren att lägga i valsedel. Valmyndigheten informerade kommunerna om felet och uppmanade kommunerna att kontakta myndigheten om en ersättningsleverans av valkuvert. Under förtidsröstningsperioden skickade Valmyndigheten ut ca 1,5 miljoner nya valkuvert till cirka 50 kommuner. Några kommuner har senare uppgett att problemen med kuverten bidragit till köer.

Ett annat problem som förekommit är dåligt klister, framför allt på fönsterkuvert för förtidsröst. Kommunerna har därför uppmanats att tillse att kuverten verkligen är igenklistrade vilket kan ha medfört att kuverten behövt extra lim eller tejp. För att alltid vara redo för extra val inom tre månader har ett beredskapslager byggts upp med bland annat fönsterkuvert som använts vid detta val. 2022 års val visar att Valmyndigheten behöver ändra strategi och inte längre lagerhålla fönsterkuvert i samma utsträckning, eftersom klistret inte håller tillräckligt hög kvalitet.

Valmyndigheten kommer därför ta fram tydligare kvalitetskrav och göra fler kontroller inför kommande val för att säkra kvaliteten på de produkter som tillhandahålls av Valmyndigheten samt se över rutiner för lagerhållningen av valmaterial.

Punktskriftsmaterial

Valmyndigheten tillhandahåller material för personer med synnedsättning som läser punktskrift som en hjälp när de ska rösta. Materialet består av valsedlar i kuvert med punktskrift på kuvertet, partivalsedlar för de tre valen för de partier som har fått minst en procent av rösterna i något av de två senaste valen samt blanka valsedlar. Totalt är det 30 kuvert samt ett informationsblad i materialet.

Vid 2022 års val kunde detta material beställas på Valmyndighetens webbplats eller via Valmyndighetens kundtjänst. Fredagen före valdagen blev Valmyndigheten uppmärksam på att ett fåtal väljare rapporterat fel i materialet till Synskadades Riksförbund som gick ut med ett pressmeddelande om felet. Valmyndigheten kontaktade då Synskadades Riksförbund för att få mer information. Dagen före valdagen, på lördagen, genomförde Valmyndigheten stickprov i det material som fanns kvar på myndigheten och hittade fel i materialet vilket ledde till en större genomgång av materialet för att identifiera omfattningen. Det visade sig att ett fel var tydligt återkommande, även om andra enstaka andra fel förekom. I de 288 punktskriftskit som fanns kvar identifierades 254 punktskriftskuvert för Miljöpartiet för val till kommunfullmäktige. Bland dessa 254 identifierade punktskriftskuvert för Miljöpartiet för val till kommunfullmäktige innehöll 50 fel valsedel, nämligen en för Kristdemokraterna. Detta medför att 19,6 procent av de kvarvarande punktskriftskuverten för Miljöpartiet för val till kommunfullmäktige innehöll fel valsedel.

Valmyndigheten ser väldigt allvarligt på det inträffade. Felet har drabbat en grupp som redan har svårt att rösta vilket är väldigt olyckligt. Inför kommande val kommer kvalitetssäkringsprocessen gås igenom noggrant för att säkerställa att detta eller motsvarande inte inträffar igen. Felet påverkade inte valresultatet men det är av yttersta vikt att väljare ska kunna lita på det material som Valmyndigheten tillhandahåller.

Distribution av material till väljare

Väljare kan beställa material från Valmyndigheten för att kunna rösta. Via beställningsformulär på val.se eller via Valupplysningen har väljare eller anhöriga kunnat beställa brevröstningsmaterial, budröstningsmaterial, dubblettröstkort (per post eller e-post) och punktskriftsmaterial.

Valmyndigheten fick in en del klagomål från väljare som inte hade fått sitt beställda material. Att väljare inte får sitt beställda material kan bero på olika saker, till exempel postgång, att man har skrivit in fel i formuläret eller att det har blivit fel hos Valmyndigheten. Valmyndigheten skickade ut samtliga beställningar som kom in. En analys av problemen visar att de berott på två saker:

- Två av serverna hos Skatteverket som hanterade funktionen var felaktigt konfigurerade vilket ledde till att ett antal beställningar inte kom Valmyndigheten omedelbart tillhanda. Detta upptäcktes i slutet av augusti. Det åtgärdades omgående vid upptäckten och alla beställningar hanterades.
- Vissa beställningar fastnade i ett spamfilter vilket gjorde att det aldrig blev någon beställning. Eftersom det inte blev någon beställning kom den inte in till Valmyndigheten och kunde behandlas. Problemet åtgärdades omgående efter upptäckt.

Via formulär på val.se kunde besökarna beställa nytt röstkort (dubblettröstkort), brevröstningsmaterial, budröstningsmaterial och röstningsmaterial med punktskrift.

Totalt gjordes 103 576 beställningar via formulären på webbplatsen varav 80 009 dubblettröstkort, 6 483 brevröstningsmaterial, 16 718 budröstningsmaterial och 366 material med punktskrift.

Valmaterial till partierna

Partier som har rätt till fria valsedlar enligt 8 § vallagen har också rätt att i rimlig utsträckning på statens bekostnad få valkuvert, ytterkuvert för budröst samt ytterkuvert och omslagskuvert för brevröst. Inför 2022 års val har Valmyndigheten utifrån tidigare val kvantifierat vad som kan anses vara rimlig utsträckning. Bedömningen har dock inte gjorts utan viss svårighet då varken lagstiftning eller förarbeten ger stöd för hur ”rimlig utsträckning” ska definieras. Vid uppföljning med de största partierna har de antingen varit positiva eller inte påverkats av den striktare hållningen.

Valmyndigheten har tidigare framfört till regeringen att då valadministrationen tillhandahåller material till väljarna är det inte nödvändigt att även partierna ska kunna tillhandahålla materialet. Det finns en risk för att rykten sprids om att partier försöker använda budröstning eller brevröstning för att otillbörligt påverka de röstande att rösta på ett specifikt parti. Valmyndigheten välkomnar, av säkerhetsskäl, en ändring i vallagen som innebär att möjligheten för partier att beställa brev- och budröstningsmaterial liksom valkuvert helt tas bort. Denna åtgärd skyddar valsystelet men också partierna från onödig ryktesspridning om att de försöker påverka bud- eller brevröstning på ett otillbörligt sätt.

Budröstning

Väljare som befinner sig utmed en lantbrevbärlinje kan välja att budrösta via en lantbrevbärlinje. Vid valen 2022 nyttjade 311 väljare den möjligheten. Det ger en kostnad på 12 954 kr per avgiven röst. 2018 var det 910 som röstade med lantbrevbärlinje.

Minskningen av väljare som budröstar via lantbrevbärlinje gör att Valmyndigheten vidhåller det vi tidigare framfört i remissvar över betänkandet Säkerhet och tillgänglighet vid val⁹, att vi tillstyrker att ta bort möjligheten att budrösta genom lantbrevbärlinje men inte ersätta det med ambulerande röstmottagare.

Även röstningslokaler i utlandet omfattas av bestämmelsen om budröstning i 7 kap. 4 § vallagen. Valmyndigheten skickar inför varje val material för budröstning samt instruktioner för iordningsställande av dem till röstningslokalerna i utlandet. Budröster förekommer dock ytterst sällan vid röstmottagningen på utlandsmyndigheter. Sedan 2002 är det möjligt att brevrösta från samtliga länder. Sannolikt har majoriteten av de väljare som uppfyllt kraven för att budrösta istället valt att brevrösta. Valmyndigheten föreslår att möjligheten att budrösta vid utlandsmyndigheter tas bort. Det skulle innebära att material för budröstning inte längre behöver skickas ut till alla utlandsmyndigheter som har röstmottagning. Vallagens tidsangivelser i 7 kap. 6 § för när en budröst får göras i ordning kan justeras så att den överensstämmer med tidpunkten för när förtidsröstningen börjar i Sverige.

Utöka målgruppen för ambulerande röstmottagning

Inför valen 2022 inkom ett flertal frågor från olika kommuner kring hur en väljare på ett SIS-hem (Statens Institutionsstyrelse) eller liknande kunde ges möjlighet att rösta med kort varsel.

För väljare som är placerade i polisarrest eller i SIS-hem eller annan sådan vårdinrättning som begränsar den enskildes möjligheter att rösta i röstningslokal är den möjlighet som står till buds för att kunna rösta att kommunen anordnar röstmottagning på den aktuella institutionen. I vissa fall är det dock inte praktiskt möjligt och ambulerande röstmottagare skulle då kunna vara ett lämpligt alternativ.

⁹ SOU 2021:96

I likhet med vad som föreslagits i Säkerhet och tillgänglighet vid val¹⁰, anser Valmyndigheten att röstning genom ambulerande röstmottagare uttryckligen bör omfatta även väljare som är placerade i polisarrest (gripna, anhållna och omhändertagna) eller är placerade i SIS-hem eller annan sådan vårdinrättning som begränsar den enskildes möjligheter att rösta i röstningslokal.

Brevrösta i utlandet

Väljare som befinner sig i utlandet kan rösta på två olika sätt, antingen genom att rösta på ambassad eller konsulat eller genom att brev rösta.

Gällande brev röstningen är det en alltför stor andel av rösterna som blivit underkända eller inte kommit fram i tid, hela 13,9 procent totalt. Valmyndigheten lyfte detta problem redan efter 2018 års val och det är fortfarande många röster som av olika skäl inte godkänns och räknas. Vid 2022 års val underkändes 2 164 brev röster av valnämnderna och 2 530 brev röster kom fram för sent (se mer info i bilagan Valen i siffror.) Valmyndigheten anser att åtgärder bör vidtas för att underlätta för väljare utomlands att rösta och att rösterna blir godkända och kommer fram i tid. Väljare bör också på något sätt få en återkoppling på huruvida brev röstningen kommit fram och räknats. Det får man inte i Sverige idag. Här har Valmyndigheten sett bra exempel från USA, som har system där väljaren kan följa en ivägskickad brev röst.

För brev röstning krävs att rösterna är postade i utlandet. Att bedöma detta har blivit allt svårare. Det blir allt vanligare att datumstämplar inte alltid används eller att brev rösterna stämplas så att datum och varifrån rösterna har skickats inte går att tyda eller är svårt att tyda. Det gör det svårt att bedöma om rösterna har skickats från utlandet eller inte. Numera kan väljare också köpa en portokod online och sedan lägga brev rösterna på lådan, dessa portokoder kontrolleras och många gånger stämplas en "Porto kontrollerat" på kuvertet med landets språk, med eller utan datum. Portokoderna ser väldigt lika ut, i alla fall i de nordiska länderna, varpå det kan vara svårt att göra skillnad på om en röst är skickad från utlandet eller inte, mycket beroende av hur noggranna man varit med stämplarna på olika postterminaler.

En annan utmaning med brev röstningen som har blivit ännu tydligare vid årets val är den osäkra postgången i världen. På grund av krig och oroligheter, pandemi, avsaknad av ett postsystem i vissa delar av världen och långa transportvägar är det röster som inte hinner fram till röst räkningen trots att de är skickade i god tid. För sent inkomna brev röster kommer till Valmyndigheten från olika delar i världen, även brev röster med budfirma som är skickade långt innan valdagen hinner inte alltid fram. Flera väljare har även hört av sig med klagomål och önskan om att få porto ersatt då den enda möjliga vägen har varit att skicka rösterna med en budfirma.

Det är beklagligt att väljare inte har kunnat utnyttja sin rösträtt på grund av postgången. Problemen med att brev röstningen möter flera hinder ute i världen och även vid bedömningen i Sverige är inte nya men blir allt mer angelägna att se över. Valmyndigheten

¹⁰ SOU:2021:96,

föreslår därför en översyn av brevröstningen i syfte att göra förändringar så att fler brevröster räknas.

Lokaler för röstning i utlandet

Utlandsmyndigheterna har samma krav som kommuner när det kommer till att ordna lämpliga lokaler för röstmottagning utifrån flera aspekter som säkerhet och tillgänglighet. Det är dock en större utmaning för utlandsmyndigheterna att möta kraven, både i meningen att det finns goda möjligheter för väljarna att rösta och att lokalerna är tillgänglighetsanpassade.

Flera myndigheter har vid valen 2022 behövt hyra in sig i andra lokaler samt köpa in material som urnor, bås och avskärmningar. Dock finns ingen specifik budget för detta ändamål. Merparten använder sina tidigare lokaler men Valmyndigheten ser att det finns ett ökat behov av alternativa lokaler för att få plats med röstmottagningen.

Tillgänglighet i val- och röstningslokaler

I de 256 kommuner som svarade på eftervalsenkäten har 15 267 personer röstat med ambulerande röstmottagare. Det är en ökning med drygt 30 procent jämfört med 2018 års val vilket delvis kan bero på att fler kommuner har skickat ambulerande röstmottagare till äldreboenden i kommunen istället för att ha en röstmottagning med begränsat tillträde. Men det skulle även kunna bero på att det är mer känt bland väljare att ambulerande röstmottagare finns.

Valmyndigheten får synpunkter från kommuner att det är svårt att hitta tillgängliga lokaler för röstmottagning som också har en bra lokalisering i förhållande till där väljarna rör sig. Till hjälp för kommunerna finns bland annat en checklista för tillgängliga val som Myndigheten för delaktighet har tagit fram. 86 procent av de kommuner som svarade på eftervalsenkäten uppger att de tagit hjälp av checklistan. Kommunen har dock ofta svårt att hitta röstmottagningsställen som uppfyller checklistans krav. Inte sällan krävs det att röstmottagningsställen behöver anpassas, genom såväl tillfälliga som permanenta åtgärder, för att uppfylla kraven. Detta trots att många av de lokaler som används vid val är offentliga, såsom skolor och förskolor, och därmed redan ska vara tillgänglighetsanpassade.

Det är angeläget att röstmottagningsställen ska vara tillgängliga för alla väljare. Det är dock problematiskt om det ankommer på valadministrationen att säkerställa att det finns en god tillgänglighet i offentliga lokaler som redan borde uppfylla kraven på tillgänglighet.

10. Valresultat – rösträkning och mandatfördelning

Valmyndigheten föreslår en generell översyn av bestämmelserna för hur ersättare utses.

Valmyndigheten föreslår härutöver att följande ändringar införs omgående

- att det preliminära valresultatet under valdagen och resultatet från valnämndens preliminära rösträkning ska rapporteras till Valmyndigheten,
- att Valmyndigheten får i uppdrag att offentliggöra preliminära och slutliga valresultat från allmänna val,
- att bestämmelserna för hur ersättare utses i kommunfullmäktige kompletteras,
- att platstal inte ska avrundas vid namnordning av ledamöter,
- att länsstyrelsen vid den slutliga rösträkningen ska bedöma en valsedel som ogiltig om den inte har tillhandahållits av Valmyndigheten,
- att länsstyrelsen vid den slutliga rösträkningen ska bortse från namn på en kandidat på en valsedel för valet till riksdagen om kandidaten är upptagen på en valsedel för ett parti (som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap.) avsedd för en annan riksdagsvalkrets än den där valsedeln räknas,
- att antalet godkända valsedlar för partier som inte fått mandat ska redovisas samtidigt som övriga röster, och
- att skyldighet införs för kommunerna att meddela Valmyndigheten vilka som är valda till revisorer och eventuella förändringar vid avgång eller nyval.

Valsedlar och röster

I bestämmelserna i 3 kap. regeringsformen (1974:152) regleras bland annat att endast partier som har fått minst fyra procent av rösterna i hela riket får delta i fördelningen av mandat i riksdagsvalet.

I vallagen finns bestämmelser om valsedlar i 6 kap. om valsedlar och valkuvert, i 7 kap. med allmänna bestämmelser om röstning, i 8 kap. om allmänna bestämmelser om röstmottagning, i 9 kap. om röstmottagning i vallokal, i 10 kap. om röstmottagning i röstningslokal, i 11-13 kap. om rösträkning och i 14 kap. om fördelning av mandat. Begreppet valsedlar används såväl inför valet när partierna beställer valsedlar, Valmyndigheten trycker och distribuerar valsedlar och kommunerna lägger ut valsedlar, som när väljarna tar en valsedel och avger en röst genom densamma. I vissa bestämmelser används ordet röst, främst ifråga om hur en väljare gör i ordning sin röst (t.ex. 7 kap.)

Vallagens dubbla betydelse innebär ibland viss förvirring och Valmyndigheten föreslår därför att frågan bör omhändertas i samband med framtida översyn av valsedelssystemet.

Rapportering av resultat från preliminär rösträkning

När vallokalerna stängde klockan 20 på valdagen påbörjades den preliminära rösträkningen i vallokalerna. Valdistriktet ringde in resultatet till ett antal länsstyrelser via länsstyrelsernas gemensamma telefonväxel. Länsstyrelsen registrerade resultaten i Valmyndighetens IT-stöd. Så har inrapporteringen av valresultat i Sverige fungerat enligt oreglerad praxis vid ett stort antal val.

På grund av telefoniproblem som pågick ca trettio minuter fördröjdes rapporteringen från vallokalerna till länsstyrelsen vid 2022 års val. Det uppstod långa telefonköer som fick till följd att drygt 150 vallokaler inte rapporterade in sina resultat innan valmaterialet överlämnades till valnämnderna. Valmyndigheten och länsstyrelsen fick genomföra ett omfattande arbete dagarna efter valdagen för att samla in de saknade preliminära resultaten.

Ansvaret för rapportering av valresultat under valkvällen och natten är inte reglerat. Valmyndigheten anser att det behöver regleras och tydliggöras att resultatet från den preliminära rösträkningen ska offentliggöras löpande under valkvällen och natten och att valnämnden ska ha ett uppdrag att rapportera resultatet av rösträkningen till Valmyndigheten. Det borde lämpligen ligga ett ansvar på valdistriktets ordförande att se till att resultatet registreras innan valmaterialet lämnas till valnämnden. På samma sätt bör valnämnden åläggas att rapportera det preliminära valresultatet efter den preliminära rösträkningen på onsdagen och torsdagen efter valdagen.

Valmyndigheten kan vidare konstatera att den detaljerade redovisningen vid rösträkningen bidrar till att redovisningen av valresultatet dröjer. Det torde inte längre finnas samma intresse av att särrapportera vilka röster som bedömts som ogiltiga på grund av att de avlagts på ett parti som inte anmält sitt deltagande i val. Rösterna borde istället redovisas tillsammans med de röster som av andra skäl än att de saknar partibeteckning bedömts ogiltiga.

Publicering av valresultat på val.se

Ett valresultat för riksdagen kungörs genom att det anslås på myndighetens fysiska anslagstavla och publiceras på myndighetens webbplats (14 kap. 25 § vallagen). För val till region- eller kommunfullmäktige ska valresultatet kungöras genom att protokollet läggs fram för granskning (14 kap. 26 § vallagen).

För den preliminära rösträkningen finns inget krav på publicering av resultat. Samtidigt finns det en förväntan från partier, allmänhet och media att resultat ska rapporteras löpande på Valmyndighetens webbplats. Valmyndigheten föreslår mot denna bakgrund att myndighetens uppdrag att publicera resultat från allmänna val, avseende såväl preliminär som slutlig rösträkning, regleras och tydliggörs.

Det preliminära valresultatet från de valdistrikt som rapporterade in tidigt under valkvällen, presenterades på val.se samtidigt som väljare i andra valdistrikt fortfarande stod i kö för att rösta. En hantering av denna situation bör tas i beaktande vid en reglering av publicering av

det preliminära valresultatet och det bör då övervägas om Valmyndigheten ska avvakta med att publicera resultat till dess att alla väljare har röstat.

Ersättningsregler gör att inga eller få ersättare kan utses i vissa fall

De regler som gäller för att utse ersättare i kommunfullmäktige skiljer sig från övriga val och är svåra att förstå. I samband med sina nomineringsförfaranden har partierna behov av att förstå konsekvenserna av ersättningsreglerna för att sedan kunna fatta beslut om antalet namnlistor. Svårigheterna kommer också till uttryck när valresultatet ska förklaras så att det blir begripligt för väljare, partier och media.

Bestämmelserna om hur ersättare utses i kommunfullmäktige finns i 14 kap. 16 och 17 §§ vallagen. Bestämmelserna innebär bl.a. att ersättare endast kan utses från den lista som gällde för den ledamot som ska ersättas när denne blev vald, s.k. "listtrohet". Om inte någon ersättare kan utses på detta sätt lämnas platsen tom. Listtroheten innebär att en kandidat som väljs till ledamot med hjälp av personröster inte kan få ersättare från en annan lista där hen inte har fått någon personröst, även om kandidatens namn finns med på den valsedeln. Listtroheten innebär vidare att en kandidat som enbart fått handskrivna personröster på valsedlar utan namn på andra kandidater inte kan få någon ersättare.

I val till riksdagen och regionfullmäktige fortsätter ordningen genom att man ser om det finns lediga namn på andra listor och i sista hand hämtar ersättare från en annan valkrets. Men på grund av den begränsade ordning som gäller för att utse ersättare till kommunfullmäktige har vissa partier blivit utan ersättare trots att det finns fler kandidatnamn att tillgå. Denna konsekvens av bestämmelserna leder till negativa reaktioner från både partier och väljare.

Ett exempel är partiet Löddebygden som fick tre mandat i Kävlinge kommun. Partiet hade inte någon namnvalsedel, men flera kandidater som samtyckt till kandidatur fick handskrivna röster på deras partivalsedel. Ingen av deras väljare skrev dock fler än ett namn på valsedeln. Då partiet inte hade anmälda kandidater innebar väljarnas handskrivna kandidatnamn att nya listor skulle skapas i Valid med samma ordning på kandidaterna som på de handskrivna valsedlarna. Eftersom det inte fanns några valsedlar med flera kandidaters namn står ledamöterna i Löddebygden helt utan ersättare, trots att det finns flera andra kandidater som fanns med på de handskrivna valsedlarna, men på andra valsedlar.

Motsvarande hände även för Kristdemokraterna i Färgelanda kommun.

Både Löddebygden och Kristdemokraterna anser att ersättningsreglerna vid val till kommunfullmäktige är orimliga. Kristdemokraterna har framfört att namn som skrivs på en partivalsedel ska kunna läggas samman till en valsedel, med motiveringen att ingen av dem som skrivit dit namn har avsett att hålla isär kandidaten från andra kandidater så att ingen ersättare kan utses.

Ett annat exempel kommer från kommunfullmäktigevalet i Olofström 2018. Sverigedemokraterna hade en förtryckt valsedel med tio kandidater. Utöver dessa samtyckte sex andra kandidater till kandidatur. Partiet fick 11 mandat och alla kandidater på den

förtryckta valsedeln blev invalda. Kandidat ett blev invald på grundval av personligt röstetal och fick sina personröster från den tryckta valsedeln. Kandidaten fick inga ersättare trots att hen fanns med på andra valsedlar med tillskrivna namn. För att kunna hämta ersättare för kandidaten från en sådan lista krävs att kandidaten fått en personröst även där. Det är dock inte möjligt eftersom det tillskrivna namnet får personrösten.

Det sista exemplet ovan visar att risken att bli utan ersättare är större för kandidater som är invalda med hjälp av personliga röstetal, än för kandidater som blir invalda på grund av listordning. Av bestämmelserna i vallagen framgår tydligt att varje ledamot har sina specifika ersättare och att listtrohet gäller vid utseende av ledamotens ersättare. För ledamöter som blir invalda på grund av personligt röstetal kan dessa regler leda till att dessa ledamöter inte får några ersättare.

Av 5 kap. 21 § kommunallagen framgår dock följande:

”om samtliga ersättare för en ledamot i kommunfullmäktige är förhindrade att inställa sig eller att fortsätta delta i ett sammanträde, ska i ledamotens ställe den ersättare inträda som enligt den bestämda ordningen står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den första platsen för partiet i valkretsen. Om en sådan ersättare inte kan tjänstgöra, ska den ersättare inträda som står i tur att tjänstgöra för den ledamot som har fått den andra platsen för partiet i valkretsen och så vidare efter samma grund.”

Tillämpningen av dessa bestämmelser gör att utnämning av specifika ersättare för varje ledamot saknar praktisk betydelse.

Valmyndigheten föreslår att ersättare ska kunna utses enligt vallagen 14 kap. 14 § tredje stycket, även vid val till kommunfullmäktige. Det vill säga att om ingen ersättare kan utses bland kandidaterna på de valsedlar som gällde när ledamoten valdes in, ska den kandidat som står i tur att få nästa mandat från partiets övriga valsedlar i valkretsen utses till ersättare. Saknas en sådan kandidat ska ersättaren utses från en annan valkrets.

Ersättarreglerna för riksdagen och regionfullmäktige kan få till följd att antalet unika ersättare för ett parti är mycket få om partiet använder samma lista i flera valkretsar, eller orimligt många om partiet har flera listor i ett valområde som inte är valkretsindelad. Valmyndigheten föreslår därför även en generell översyn av bestämmelserna för hur ersättare utses. Nya regler bör utformas så att de är enkla att förstå samtidigt som de ska resultera i ett rimligt antal ersättare oavsett om partiet gått till val med en eller flera namnvalsedlar. Samma regler bör användas för val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige.

Problem med avrundningsregler vid mandatfördelning

Enligt 14 kap. 10 § vallagen ska, om inte ett tillräckligt stort antal ledamöter kan utses baserat på personröstetal, ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas efter namnordningen på partiets valsedlar. I detta sammanhang sker avrundning i två steg, vilket gör att det finns tillfällen då en kandidat utses från en lista med lägre antal röster.

Nedan beskrivs ett exempel:

Två listor, Lista 1 och Lista 2, har fått 503 respektive 500 röster. Överst på båda listorna står kandidat A. Som nummer två står kandidat B1 på Lista 1 och kandidat B2 på Lista 2.

I den första beräkningsomgången är jämförelsetalet lika med röstetalet. Kandidat A tilldelas det första mandatet med jämförelsetalet $503 + 500 = 1003$.

För att utse nästa ledamot ska först ett platstal beräknas och därefter jämförelsetalet. Båda talen ska beräknas med två decimaler och avrundas nedåt.

Kandidat A stryks från listorna så att kandidat B1 står överst på Lista 1 och kandidat B2 överst på Lista 2. I detta exempel är platstalet respektive listas röstetal dividerat med jämförelsetalet för kandidat A i första beräkningsomgången. Jämförelsetalet för B1 är röstetalet för lista 1 dividerat med platstalet för lista 1 plus 1. På samma sätt beräknas jämförelsetalet för B2 genom att röstetalet för lista 2 divideras med platstalet för lista 2 plus 1.

Med avrundning nedåt till två decimaler blir platstalet för kandidat B1 $503/1003 = 0,50$. Platstalet för kandidat B2 blir $500/1003 = 0,49$.

Jämförelsetalet för kandidat B1 blir $503/(0,50 + 1) = 335,33$ och $500/(0,49 + 1) = 335,57$ för kandidat B2. Med ett högre jämförelsetal blir det kandidat B2 som får mandatet trots att lista 2 har färre röster än lista 1.

Utan avrundning är platstalen ca 0,501496 respektive 0,498504. Avrundningen av platstalen ledde till en större skillnad mellan dem, vilket ledde till att kandidat B2 fick ett högre jämförelsetal än kandidat B1.

Valmyndigheten föreslår mot denna bakgrund att platstalet inte ska avrundas.

Valsedlar som inte tillhandahållits av Valmyndigheten

Vallagen anger att Valmyndigheten ska tillhandahålla alla valsedlar. Vallagen saknar emellertid bestämmelser om att en valsedel som inte tillhandahållits av Valmyndigheten är ogiltig.

I samband med rösträkningen återfinns valsedlar som inte tryckts av Valmyndigheten och som därför saknar uppgifter som exempelvis listtypsbeteckning. Valsedlarna kan vara i samma format som ordinarie valsedlar men kan också se annorlunda ut. Det föranleder merarbete och fördröjning av rösträkningen.

Valmyndigheten anser att det i vallagen bör införas en bestämmelse om att länsstyrelsen ska bedöma en valsedel som inte tillhandahållits av Valmyndigheten som ogiltig.

Röster från väljare som förtidsröstar i en annan valkrets

Med anledning av den ökande förtidsröstningen vid val har partierna kommit att i allt större omfattning lägga ut namnvalsedlar även i förtidsröstningslokaler. Detta medför att väljare som förtidsröstar i en röstningslokal kan komma att personrösta med en namnvalsedel som är tryckt för en annan riksdagsvalkrets än den väljaren tillhör och där rösten ska räknas, så kallade stänkröster.

Vallagen reglerar inte i detalj hur en sådan röst ska hanteras. I dagsläget innebär det i praktiken att länsstyrelsen vid den slutliga rösträkningen räknar en sådan röst som omnämns ovan som en personröst för den kandidaten för partier som anmält sina kandidater. Personrösten anses tillhöra den lista kandidaten förekommer på i den riksdagsvalkrets där rösten räknas. Går ett parti fram med fler än en valsedel i riksdagsvalkretsen hanteras frågan om vilken valsedel rösten ska tillräknas genom lottning.

För partier som inte anmält sina kandidater är en tolkning att en ny valsedel borde skapas i enlighet med 7 kap. 2 § tredje stycket vallagen. Länsstyrelserna har dock enats om att endast skapa nya valsedlar i de fall partiet utifrån den preliminära rösträkningen ser ut att kunna ta mandat. Emellertid är det ett pedagogiskt problem att förklara denna skillnad vid rösträkningen varför även personröster på kandidater för partier som inte anmält sina kandidater vid riksdagsvalet 2022 i praktiken inte sällan hanterades genom att personrösten ansågs tillhöra den lista kandidaten förekom på i den riksdagsvalkrets där rösten räknades. Eftersom de partier som tog mandat i riksdagen 2022 även hade anmälda kandidater har detta inte lett till någon påverkan på valresultatet.

Frånvaron av regelverk leder till risk för skillnader hanteringen av ovan nämnda personröster. Vidare är det svårt för såväl partier som väljare att förstå och förutse vilken effekt utläggning av valsedlar på röstmottagningsställen och val av valsedel att rösta med får. Valmyndigheten anser därför att det finns skäl att införa en bestämmelse om att länsstyrelsen vid den slutliga rösträkningen ska bortse från namn på en kandidat på en valsedel för valet till riksdagen om kandidaten är upptagen på en valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., avsedd för en annan riksdagsvalkrets än den där valsedeln räknas.

Röster som får räknas efter fastställt valresultat riskerar att påverka valresultatet

Enligt 14 § valförordningen ska Valmyndigheten och länsstyrelserna beträffande partier som inte fått mandat i ett val redovisa antalet godkända valsedlar senast två månader (val till riksdagen och Europaparlamentet) respektive tre månader (övriga val) efter valdagen. Länsstyrelserna har således möjlighet att vänta med att redovisa antalet röster för mindre partier som inte är en del av mandatfördelningen, till en tidpunkt efter det att protokoll har upprättats och valresultat har fastställts.

Detta förfarande har orsakat problem efter varje val. De aktuella rösterna är giltiga och måste ingå i valresultatet för att beräkna vilka partier som klarat procentspärrens, men för fastställandet av ett valresultat räcker det att lägga ihop vissa partiernas röster till en grupp

”Övriga partier”. I de fall länsstyrelserna väntar med att särredovisa dessa röster på olika partier till efter att valresultatet är fastställt uppstår ofta problem som kan påverka vilka partier som får mandat. Det kan till exempel upptäckas röster för partier som fått mandat bland dessa röster eller att det totala antalet giltiga röster är felaktigt.

Felräkningar är inte ovanliga under den slutliga sammanräkningen, men till dess att resultatet fastställts finns möjligheten att korrigera. Efter att ett valresultat är fastställt går det dock inte att registrera om rösterna på rätt parti, rätt kategori eller i rätt antal. Det kan därmed uppstå avvikelser mellan det resultat som redovisats efter valet och det resultat som räknats efter tre månader.

I och med införandet av bestämmelserna om partiets anmälan om deltagande i val inför valen 2018 har bedömningen av valseدلarna förenklats. Syftet med 14 § valförordningen är därmed inte längre aktuellt. Valadministrationen vet redan på förhand vilka partier som anmält deltagande och det behövs ingen extra utredning avseende vad ett visst parti heter eller hur det exakt ska stivas. Dessa förändringar innebär att länsstyrelserna har möjlighet att registrera samtliga partiets röster vid den slutliga rösträkningen.

Valmyndigheten föreslår därför att avskaffa regleringen om att redovisa antalet godkända valseدلar för partier som inte fått mandat till efter fastställandet av ett valresultat, det vill säga att 14 § valförordningen stryks. Följden blir då att samtliga röster räknas, registreras och redovisas vid samma tillfälle och därmed ingår i det valresultat som fastställs.

Redovisningen av den slutliga rösträkningen

Länsstyrelsen ska vid den slutliga rösträkningen redovisa de ogiltiga rösterna i tre olika kategorier. Rösträkningen är komplicerad och tidskrävande och tjänar på att förenklas så långt det är möjligt genom att onödiga moment stryks. Valmyndigheten menar att det finns anledning att, på samma sätt som anges under avsnitt 11.2, röster som bedömts som ogiltiga på grund av att de avlagts på ett parti som inte anmält sitt deltagande i val ska redovisas tillsammans med de röster, som av andra skäl än att de saknar partibeteckning, bedömts ogiltiga.

Tolkning av personröster

Enligt vallagen ska väljaren göra en markering i rutan som finns vid den kandidat som väljaren vill se bli vald på personvalsedeln. Markeringen ska vara i rutan på personvalsedeln. Om det lämnats mer än en personröst eller om det inte framgår vem personrösten avser så ska länsstyrelsen bortse från personrösten och rösten tillfaller enbart partiet. Om markeringen är i rutan och väljarens intention är tydlig så ska det räknas som en röst på kandidaten.

Under länsstyrelsernas slutliga rösträkning framkom i media att länsstyrelserna bedömde personröster avlämnade genom markering för en kandidat på olika sätt och ibland även på ett sätt som inte var enligt väljarnas intention. Varje personröst måste bedömas för sig och

de olika varianter av personröster som länsstyrelserna har att bedöma är omfattande. I de större länen innebär det att de flera hundra rösträkarna på respektive länsstyrelse ska behärska regelverket och i en stressad situation kunna genomföra svåra bedömningar.

Medias inslag kom att uppröra väljare och åtminstone på kort sikt minska förtroendet för valadministrationen. Länsstyrelserna och Valmyndigheten kommer framöver att arbeta ännu mer för att säkra likartade och korrekta bedömningar under slutliga rösträkningen. En del i detta är att utbildningen kring valedelsbedömningar kommer att ses över. Föreskriftsrätt för Valmyndigheten skulle också skapa bättre förutsättningar för likartade och korrekta bedömningar.

Länsstyrelsernas kungörelser av tid och plats för slutlig rösträkning

Länsstyrelserna ska kungöra tid och plats för den slutliga rösträkningen. Kungörelsen ska anslås på kommunernas anslagstavlor och senast dagen före det att förrättningen börjar införas i en ortstidning inom länet (13 kap. 4 § vallagen). Även de kungörelser av länsstyrelsens beslut som omnämns i 4 kap. vallagen ska enligt 4 kap. 26 § vallagen kungöras i ortstidning. I lagen om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. slås fast att om kungörande i ortstidning är föreskrivet ska kungörelsen införas i alla lokala dagstidningar som har en spridning av någon betydelse bland dem inom orten till vilka kungörelsen riktar sig.

Länsstyrelsernas kungörelser i ortstidningar är en resurskrävande och kostsam del av valarbetet. Länsstyrelserna har beräknat den sammantagna faktiska annonskostnaden till ca 800 000 kr per valtillfälle. Bara länsstyrelsen i Skåne hade under valen 2022 kostnader för kungörelser för 222 156 kr.

Valmyndigheten och länsstyrelserna föreslår därför, i enlighet med hemställan ingiven till departementet den 29 oktober 2021, dnr 2 00 216-21/98221, att länsstyrelsens kungörelse i samband med slutlig rösträkning bör ske genom publicering på länsstyrelsens webbplats.

Skyldighet att rapportera vilka som utsetts till kommunala revisorer

Länsstyrelserna ska såväl vid den slutliga rösträkningen som senare i samband med att ledamöter och ersättare avgår och nya ledamöter och ersättare utses kontrollera kandidaternas valbarhet.

Att kommunala revisorer inte är valbara framgår inte av vallagen utan av 4 kap. 5 § kommunallagen (2017:725). Det finns ingen reglerad skyldighet för kommunerna att meddela valmyndigheterna vilka som är valda till revisorer och eventuella förändringar. Länsstyrelserna begär regelmässigt ändå in dessa uppgifter, eftersom valbarheten annars inte kan kontrolleras.

När länsstyrelserna har felaktiga uppgifter orsakar detta felaktiga beslut, se exempelvis Valprövningsnämndens beslut 2018:821 och 2018:846. Länsstyrelserna har inför

rösträkningen begärt in och trott sig ha uppdaterade uppgifter om revisorer men dessa har senare visat sig felaktiga på grund av ändringar bara dagar innan valet. I båda ärendena har Valprövningsnämnden upphävt länsstyrelsens beslut och förordnat om ny sammanräkning, något som hade kunnat undvikas om länsstyrelserna haft korrekta uppgifter.

Förutom att det är problematiskt att myndigheter begär uppgifter utan något egentligt lagstöd skulle lagstiftning placera skyldigheten att rapportera på den som äger uppgifterna. Det skulle också kunna göra att länsstyrelserna inte behöver begära in dessa uppgifter i varje ärende.

Valmyndigheten anser att det finns anledning att ålägga kommunerna en rapporteringsskyldighet vid val av revisor eller förändringar vid avgång eller nyval. Rapporteringen bör ske till Valmyndigheten som kan föra in hindret i det digitala stödsystemet.

11. Normering, vägledande ställningstaganden och ev. föreskriftsrätt

Valmyndigheten föreslår

- att den centrala valmyndigheten ges en utökad föreskriftsrätt.

Valadministrationens arbete i samband med val är omfattande och mycket skiftande. Vid sidan av vallagen och valförordningen tillämpas förvaltningslagen i det löpande arbetet. Det är dock vanligt förekommande att situationer uppkommer, vilka kräver en snabb hantering, där regelverket inte ger vägledning för hanteringen.

Valmyndigheten redogör i vägledande ställningstaganden för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor. De är styrande för Valmyndigheten men vägledande för valadministrationen. Det är en ny form som Valmyndigheten har arbetat med sedan 2020, för att stärka stödet till kommuner och länsstyrelser i frågor där behovet tydligt finns.

Valmyndigheten har under 2021 och 2022 arbetat med att ta fram och uppdatera sammanlagt 17 ställningstaganden. Valadministrationen har i stor omfattning efterlevt dessa men har pekat på att de kommit i ett sent skede och att avvikelser ibland sker.

Valmyndigheten anser att en utökad möjlighet att utfärda föreskrifter i vissa frågor skulle innebära en ökad rättssäkerhet för väljarna samt förtydliga och effektivisera arbetet för valadministrationen. Frågor om hur en vallokal ska utformas, vem som får arbeta som röstmottagare, hur rösträkningen ska gå till, hur en valsedel mer detaljerat ska bedömas och vilken statistik som ska rapporteras till Valmyndigheten bör kunna regleras genom föreskrifter. En bestämmelse bör utformas så att Valmyndigheten genom förordning ges rätt att meddela vissa verkställighetsföreskrifter. Valmyndigheten bedömer att ett sådan bemyndigande är förenligt med 8 kap. regeringsformen och den kommunala självstyrelsens grund.

12. Hemställen

Valmyndigheten hemställer om nedanstående förändringar i vallagen, valförordningen, förordning om behandling av personuppgifter i verksamhet med val, kommunallagen och lagen om ordningsvakter.

Lagförändringarna i hemställan avser de problem som beskrivits i rapporten och förslag på lösningar. Hemställan innehåller också kompletterande bestämmelser till de som föreslagits i promemoria den 24 april 2020 med förslag på ändringar i nuvarande valedelssystem inför valen 2022 (dnr 2 00 37-20/98223). Förslaget om att partivaledlar ska tas bort, vilket finns med i den tidigare hemställan, är tillsammans med följdändringar införda nedan. Förslaget i 6 kap. 3 § kompletterar vidare förslagen i hemställan men bör ändras omgående. Vissa förslag på lagändringar har lämnats efter tidigare val men eftersom problemen kvarstår och inte hanterats på något sätt så upprepar Valmyndigheten lagförslagen.

Förändringar skrivna med grön färg är förändringar avseende formen för kungörelse som hemställts om den 29 oktober 2021 (dnr 2 00 216-21/98221). Det är behov som kvarstår men som inte berörs i denna rapport.

Lagtextändringar

Förslag till ändringar i vallagen (2005:837)

1 kap. 7 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs om

- 1. tillgänglighet till och utformning av sådana vallokaler som anges i 4 kap. 20 § och röstningslokaler som anges i 4 kap. 22 §§,*
- 2. krav på den som får förordnas som röstmottagare i vallokal eller röstningslokal,*
- 3. valedlarnas ordning i valedelsställen enligt 8 kap. 2 §,*
- 4. valurnans utformning och placering enligt 9 kap. 2 §,*
- 5. hur rösträkningen ska gå till enligt 9 kap.,*
- 6. vilka valedlar som inte ska godkännas enligt 11 kap. 2 §,*
- 7. ogiltighetsgrunder enligt 13 kap. 7 §*
- 8. obefintliga kandidatnamn enligt 13 kap. 8 §,*
- 9. lottning enligt 14 kap. 2-2 a §§,*
- 10. insamling av statistikuppgifter och*
- 11. säkerhet vid röstmottagning och räkning av röster.*

2 kap. 1 §

Ett parti som vill registrera sin beteckning ska skriftligen anmäla detta hos den centrala valmyndigheten.

Om anmälan görs senast den sista februari det år då ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige eller val till Europaparlamentet ska hållas, gäller registreringen från och med det valet.

Om anmälan görs senast den sista februari det år då ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige eller val till Europaparlamentet ska hållas, gäller registreringen från och med det valet.

Ett parti som har rätt att få sina valsedlar utlagda på röstmottagningsställen enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 och 3 och dessutom begärt sådan utläggning enligt 6 kap. 7 § ska dock, om partiet önskar registrera annan beteckning än den gällande, skriftligen anmäla detta hos den centrala valmyndigheten senast den sista november året före det år då ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige eller val till Europaparlamentet ska hållas, för att registreringen ska gälla från och med det valet.

Om det är fråga om ett extra val ska en anmälan i stället göras senast en vecka efter det att beslutet om valdag har meddelats för att registreringen ska gälla från och med det valet.

2 kap. 2 §

Av en anmälan ska det framgå vilket slag av val den gäller. Om den avser val till region- eller kommunfullmäktige, ska det framgå vilken region eller kommun den gäller.

Tillsammans med en anmälan ska partiet lämna förklaringar enligt 4 § eller ett intyg om att sådana förklaringar har visats upp för notarius publicus.

Tillsammans med en anmälan ska partiet lämna förklaringar enligt 4 § eller ett intyg om att sådana förklaringar har visats upp för notarius publicus. *Av ett sådant intyg ska framgå att notarius publicus intygar antalet namnunderskrifter som visats upp för denne till stöd för anmälan och att de undertecknande är röstberättigade i valet till den beslutande församling som anmälan gäller.*

2 kap. 3 §

En partibeteckning ska registreras om följande villkor är uppfyllda:

1. Partibeteckningen ska bestå av eller innehålla ord. Den får innehålla en partisymbol.
2. Om ett parti inte redan är representerat i den beslutande församling som anmälan gäller, ska anmälan ha ett dokumenterat stöd av minst
 - a) för val till riksdagen: 1 500 personer

En partibeteckning ska registreras om följande villkor är uppfyllda:

1. Partibeteckningen ska bestå av eller innehålla ord. Den får innehålla en partisymbol.
2. *Partibeteckningen ska inte strida mot goda seder, allmän ordning eller i övrigt vara olämplig som partibeteckning.*
3. Om ett parti inte redan är representerat i den beslutande församling som anmälan

som har rösträtt i hela landet,

b) för val till region- eller kommunfullmäktige: 100 respektive 50 personer som har rösträtt i den region eller kommun som anmälan gäller,

c) för val till Europaparlamentet: 1 500 personer som har rösträtt i hela landet.

3. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som redan

a) är registrerad, eller

b) har anmälts för registrering, om beteckningarna skulle komma att bli registrerade för samma val.

4. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som tidigare gällt för samma slag av val men som avregistrerats för högst fem år sedan på grund av namnbyte.

5. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning för något annat parti som redan anmält sitt deltagande i val eller som ska anses ha anmält sitt deltagande enligt 15 § andra eller tredje stycket, om beteckningarna skulle komma att gälla i samma val.

gäller, ska anmälan ha ett dokumenterat stöd av minst

a) för val till riksdagen: 15 000 personer som har rösträtt i hela landet,

b) för val till region- eller kommunfullmäktige: 1 000 respektive 500 personer som har rösträtt i den region eller kommun som anmälan gäller,

c) för val till Europaparlamentet: 15 000 personer som har rösträtt i hela landet.

4. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som redan

a) är registrerad, eller

b) har anmälts för registrering, om beteckningarna skulle komma att bli registrerade för samma val.

5. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som tidigare gällt för samma slag av val men som avregistrerats för högst fem år sedan på grund av namnbyte.

6. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning för något annat parti som redan anmält sitt deltagande i val eller som ska anses ha anmält sitt deltagande enligt 15 § andra eller tredje stycket, om beteckningarna skulle komma att gälla i samma val.

2 kap. 4 §

De som enligt 3 § 2 stöder en anmälan om registrering *skall* egenhändigt underteckna en förklaring om stödet. Av förklaringen *skall* deras namn och personnummer framgå samt var de är folkbokförda.

De som enligt 3 § 3 stöder en anmälan om registrering *ska* egenhändigt underteckna en *daterad* förklaring om stödet. Av förklaringen *ska* deras namn *med namnförtydligande* och personnummer framgå samt var de är folkbokförda.

En sådan förklaring får inte vara äldre än sex månader räknat från tiden för inlämnandet av anmälan.

2 kap. 7 §

En registrerad partibeteckning ska avregistreras om partiet

1. begär det, *eller*

2. inte har anmält *kandidater* för två ordinarie val i följd till riksdagen, till region-

En registrerad partibeteckning ska avregistreras om partiet

1. begär det,

2. inte har anmält *sitt deltagande* i två ordinarie val i följd till riksdagen, till region-

eller kommunfullmäktige eller till Europaparlamentet.

eller kommunfullmäktige eller till Europaparlamentet.

2 kap. 8 §

När en partibeteckning har registrerats eller avregistrerats, *skall* den centrala valmyndigheten kungöra detta *i Post- och Inrikes Tidningar*.

När en partibeteckning har registrerats eller avregistrerats, *ska* den centrala valmyndigheten kungöra detta *genom att det publiceras på myndighetens webbplats*.

2 kap. 9 §

Ett parti som vill anmäla samtliga sina kandidater för ett visst val ska skriftligen göra detta hos den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen.

Ett parti som *har en registrerad partibeteckning och som* vill anmäla samtliga sina kandidater för ett visst val ska skriftligen göra detta hos den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen.

Tillsammans med anmälan ska partiet lämna en egenhändigt undertecknad förklaring från varje kandidat att han eller hon samtycker till anmälan.

En anmälan av kandidater för ett visst val och en kandidats samtycke till anmälan gäller även för ett omval i det valet. Ett parti får dock ändra en anmälan som har gjorts enligt första stycket.

Ett parti får ta tillbaka en anmälan av en eller flera kandidater senast 30 dagar före valdagen.

2 kap. 13 §

Den centrala valmyndigheten *skall* inför varje val

1. besluta när kandidaterna senast *skall* anmälas och kungöra detta *beslut i Post- och Inrikes Tidningar*,
2. underrätta varje parti som registrerat sin partibeteckning om tidpunkten, och
3. bestämma när försäkran enligt 11 § senast *skall* lämnas.

Den centrala valmyndigheten *ska* inför varje val

1. besluta när kandidaterna senast *ska* anmälas och kungöra detta *genom att det publiceras på myndighetens webbplats*,
2. underrätta varje parti som registrerat sin partibeteckning om tidpunkten, och *vid omval varje parti som registrerat sin partibeteckning och anmälde deltagande i det ordinarie val som omvalet avser*, och
3. bestämma när försäkran enligt 11 § senast *ska* lämnas.

2 kap. 15 §

Om ett parti anmäls för val till riksdagen, gäller anmälan också för val till region- och kommunfullmäktige i hela landet och för val till Europaparlamentet. I övriga fall gäller anmälan endast för det val som anmälan avser.

Ett parti som är representerat i en beslutande församling ska vid nästa val

Ett parti som är representerat i en beslutande församling ska vid nästa val

anses ha anmält deltagande i val *i den omfattning som följer av första stycket.*

Ett parti som har anmält kandidater enligt 9 § ska anses ha anmält deltagande i valet.

anses ha anmält deltagande i val *till den församling där partiet är representerat.*

2 kap. 15 a §

En anmälan om deltagande i val ska avregistreras om partiet begär det. En sådan begäran ska ges in senast 45 dagar före valdagen.

2 kap. 18 §

En anmälan om deltagande i val ska registreras om följande villkor är uppfyllda:

1. Anmälan ska ha gjorts inom den tid som föreskrivs i 17 §.

2. Partibeteckningen ska bestå av eller innehålla ord. Den får innehålla en partisymbol.

3. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som redan a) är registrerad, eller

b) har anmälts för registrering, om beteckningarna skulle komma att gälla i samma val.

4. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som tidigare har varit registrerad och gällt för samma slag av val men som avregistrerats för högst fem år sedan på grund av namnbyte.

5. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning för något annat parti som redan anmält sitt deltagande i val eller som ska anses ha anmält sitt deltagande enligt 15 § andra eller tredje stycket, om beteckningarna skulle komma att gälla i samma val.

En anmälan om deltagande i val ska registreras om följande villkor är uppfyllda:

1. Anmälan ska ha gjorts inom den tid som föreskrivs i 17 §.

2. *Partibeteckningen ska inte strida mot goda seder, allmän ordning eller i övrigt vara olämplig som partibeteckning.*

3. Partibeteckningen ska bestå av eller innehålla ord. Den får innehålla en partisymbol.

4. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som redan a) är registrerad, eller

b) har anmälts för registrering, om beteckningarna skulle komma att gälla i samma val.

5. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning som tidigare har varit registrerad och gällt för samma slag av val men som avregistrerats för högst fem år sedan på grund av namnbyte.

6. Partibeteckningen ska inte kunna antas bli förväxlad med en beteckning för något annat parti som redan anmält sitt deltagande i val eller som ska anses ha anmält sitt deltagande enligt 15 § andra eller tredje stycket, om beteckningarna skulle komma att gälla i samma val.

2 kap. 19 §

När en anmälan om deltagande i val har registrerats, ska den centrala valmyndigheten omedelbart kungöra detta *i Post- och Inrikes Tidningar.*

När en anmälan om deltagande i val har registrerats, ska den centrala valmyndigheten omedelbart kungöra detta *genom att det publiceras på myndighetens webbplats.*

2 kap. 20 §

Den som kandiderar för ett parti som har anmält sitt deltagande i ett val ska skriftligen ha samtyckt till kandidaturen. Ett sådant samtycke ska ges in till den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen senast *fredagen före valdagen*.

En förklaring som avses i 9 § andra stycket ska anses som ett samtycke till kandidaturen enligt första stycket för det parti förklaringen avser.

Ett samtycke till kandidaturen för ett parti i ett val gäller även för ett omval i det valet.

En kandidat kan ta tillbaka sitt samtycke enligt första stycket eller sin förklaring enligt 9 § andra stycket senast 30 dagar före valdagen.

2 kap. 21 § (se alternativ)

Kommuner och regioner ska underrätta den centrala valmyndigheten om vem som utses till, eller entledigas från, uppdraget som revisor för granskning av den kommunala verksamheten enligt 3 kap. 10 § kommunallagen (2017:725).

3 kap. 7 §

Postnord Group AB ska biträda vid val genom att de lantbrenbärare som är anställda av bolaget ska vara bud enligt bestämmelserna i 7 kap.

Vid val som inte gäller i hela landet får den centrala valmyndigheten begränsa Postnord Group AB:s skyldighet enligt första stycket.

4 kap. 16 §

Varje kommun *skall* delas in i geografiska röstningsområden (valdistrikt).

Om det inte finns särskilda skäl för något annat, *skall* för varje fastighet samtliga röstberättigade hänföras till samma valdistrikt.

Om kommunen har fler än en valkrets för val till kommunfullmäktige, *skall* varje sådan krets omfatta ett eller flera valdistrikt.

Varje kommun *ska* delas in i geografiska röstningsområden (valdistrikt).

Om det inte finns särskilda skäl för något annat, *ska* för varje *belägenhetsadress* samtliga röstberättigade hänföras till samma valdistrikt.

Om kommunen har fler än en valkrets för val till kommunfullmäktige, *ska* varje sådan krets omfatta ett eller flera valdistrikt.

4 kap. 23 §

Vid omval ska det i de kommuner som valet gäller finnas röstningslokaler enligt 22 §.

Vid omval *och extra val* ska det i de kommuner som valet gäller finnas röstningslokaler enligt 22 §.

I övriga kommuner ska det finnas minst en röstningslokal enligt 22 § som ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Varje kommun ska senast 32 dagar före valdagen meddela den centrala valmyndigheten var och när röstning inom kommunen kan ske.

4 kap. 26 §

Den centrala valmyndighetens beslut enligt 3 § *skall* omedelbart kungöras *i Post- och Inrikes Tidningar*.

Länsstyrelsens beslut enligt 8, 10, 13, 14 och 17 §§ *skall* omedelbart kungöras *i ortstidning samt i Post- och Inrikes Tidningar*.

Den centrala valmyndighetens beslut enligt 3 § *ska* omedelbart kungöras *genom att det publiceras på myndighetens webbplats*.

Länsstyrelsens beslut enligt 8, 10, 13, 15 och 17 §§ *ska* omedelbart kungöras *genom att det publiceras på myndighetens webbplats*.

5 kap. 2 §

Svenska medborgare som inte längre är folkbokförda här i landet *skall* tas upp i röstlängd under tio år från den dag folkbokföringen upphörde. Därefter *skall* de, för tio år i sänder, tas med i röstlängden endast om de skriftligen hos Skatteverket har anmält sin adress.

Om den centrala valmyndigheten vid val till riksdagen eller Europaparlamentet senast dagen före valdagen tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som inte är upptagen i röstlängd, *skall* myndigheten lägga till väljaren i röstlängden. Rösten *skall* alltid anses som en anmälan enligt första stycket, även om den tagits emot senare än dagen före valdagen.

Svenska medborgare som inte längre är folkbokförda här i landet *ska* tas upp i röstlängd under tio år från den dag folkbokföringen upphörde. Därefter *ska* de, för tio år i sänder, tas med i röstlängden endast om de skriftligen hos Skatteverket har anmält sin adress *eller om de har röstat i ett allmänt val*.

Om den centrala valmyndigheten vid val till riksdagen eller Europaparlamentet senast dagen före valdagen tar emot en röst från en svensk medborgare som inte längre är folkbokförd här i landet och som inte är upptagen i röstlängd, *ska* myndigheten lägga till väljaren i röstlängden. Rösten *ska* alltid anses som en anmälan enligt första stycket, även om den tagits emot senare än dagen före valdagen.

5 kap. 6 §

De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem *skall senast tolv dagar före valdagen* skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får inte ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf.

Frågor om rättelse prövas av länsstyrelsen, antingen efter framställning enligt första stycket eller på eget initiativ.

De som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem *ska senast dagen före valdagen* skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Det som hänt senare än 30 dagar före valdagen får *bara* ligga till grund för rättelse enligt denna paragraf *om ett beslut som fattats därefter medfört att en person senast 30 dagar före valdagen erhållit rösträtt i ett allmänt val*.

6 kap. 1 §

Vid val används följande slag av valsedlar:

1. valsedlar med parti- och valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater,
3. valsedlar med enbart valbeteckning.

Vid val används följande slag av valsedlar:
1. valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater,
2. valsedlar med enbart valbeteckning.

6 kap. 2 §

Valsedlar som anges i 1 § 1 och 2 får förutom den information som framgår där innehålla

1. uppgift om för vilken valkrets valsedeln är avsedd,
2. uppgift om huruvida det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater.

Valsedlar som anges i 1 § 1 får förutom den information som framgår där innehålla

1. uppgift om för vilken valkrets valsedeln är avsedd,
2. uppgift om huruvida det parti som valsedeln gäller för har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater.

Valsedlar får också innehålla information som behövs för valadministrativa ändamål.

6 kap. 3 §

Kandidatnamnen ska vara uppförda i nummerordning. Varje kandidat ska identifieras så att det framgår vem som avses.

Kandidatnamnen ska återges i enlighet med folkbokföringen och vara uppförda i nummerordning. Varje kandidat ska identifieras så att det framgår vem som avses.

Valsedlarna ska dessutom vara utformade så att väljarna kan lämna en särskild personröst och innehålla upplysning om personvalets innebörd.

6 kap. 6 a §

Det är endast partier som anmält deltagande i val som får beställa valsedlar till valet ifråga.

6 kap. 7 §

Valsedlar som är avsedda att läggas ut på röstmottagningsställen enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 och 3 tillhandahålls endast för de partier som begär det. Begäran skall göras senast den dag som den centrala valmyndigheten bestämmer, beträffande parti som avses i 8 kap. 2 § första stycket 2 b hos länsstyrelsen och i övrigt hos den centrala valmyndigheten.

Valsedlar som är avsedda att läggas ut på röstmottagningsställen enligt 8 kap. 2 § första stycket 2 tillhandahålls endast för de partier som begär det. Begäran ska göras senast den dag som den centrala valmyndigheten bestämmer, beträffande parti som avses i 8 kap. 2 § första stycket 2 b hos länsstyrelsen och i övrigt hos den centrala valmyndigheten.

En begäran om utläggning av sådana valsedlar får tas tillbaka senast 45 dagar före valdagen.

6 kap. 10 §

Partier som har rätt till fria valsedlar enligt 8 § har också rätt att i rimlig utsträckning på statens bekostnad få valkuvert, ytterkuvert för budröst samt ytterkuvert och omslagskuvert för brevöst.

7 kap. 2 §

För att göra i ordning en röst ska väljarna för varje slag av val de vill delta i

1. ta en valsedel,
2. lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den, och
3. försluta valkuvertet.

Väljare som vill lämna en särskild personröst ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som de helst vill se vald.

Om en väljare skriver till en kandidat på en valsedel för ett parti som inte har registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 4, ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten. Om väljaren skriver till flera kandidater på en sådan valsedel, ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den första kandidaten.

Om en väljare skriver till en kandidat på en sådan valsedel som avses i 6 kap. 1 § 1 eller 3 för ett parti som har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten under förutsättning att kandidaten är anmäld av partiet. Om väljaren skriver till flera kandidater på en sådan valsedel, ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den första av kandidaterna som är anmäld av partiet.

Om en väljare skriver till en kandidat på en sådan valsedel som avses i 6 kap. 1 § 2 för ett parti som har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten under förutsättning att kandidaten är anmäld av partiet. Om väljaren skriver till flera kandidater på en sådan valsedel, ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den första av kandidaterna som är anmäld av partiet.

Valsedlar och valkuvert får inte förses med obehöriga märkningar.

7 kap. 3 a §

Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får om de begär det lämna sina valsedlar till ambulering röstmottagare.

Dessutom får följande väljare lämna sina valsedlar till ambulering röstmottagare:

- a) väljare som är placerade i polisarrest,
- b) väljare som är placerade på särskilt ungdomshem, LVM-hem eller annan vårdinrättning som begränsar väljarens möjligheter att rösta i en röstningslokal.

Vid röstmottagning enligt första stycket gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om röstning och röstmottagning i detta kapitel

Vid röstmottagning enligt första och andra stycket gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om röstning och röstmottagning i detta kapitel och 8 kap.

och 8 kap. och bestämmelserna om röstmottagning i röstningslokal i 10 kap.

och bestämmelserna om röstmottagning i röstningslokal i 10 kap.

7 kap. 4 §

Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får lämna sina valsedlar där genom bud.

Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe *som en kommun har inrättat* som får lämna sina valsedlar där genom bud.

Dessutom får följande väljare budrösta:

1. väljare som betjänas av Postnord Group AB:s lantbrevbärare, i den utsträckning som följer av 3 kap. 7 §,
2. väljare som är intagna i häkte,
3. väljare som är intagna i kriminalvårdsanstalt och av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som andra intagna på anstalten.

Budröster ska lämnas i ytterkuvert för budröst.

7 kap. 6 §

Vid ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får en budröst göras i ordning tidigast 24 dagar före valdagen.

Vid ordinarie val till riksdagen och till region- och kommunfullmäktige samt val till Europaparlamentet får en budröst göras i ordning tidigast 18 dagar före valdagen.

Vid andra val får en budröst göras i ordning tidigast 10 dagar före valdagen. *En budröst som lämnas hos en utlandsmyndighet får i dessa fall dock göras i ordning tidigast 20 dagar före valdagen.*

Vid andra val får en budröst göras i ordning tidigast 10 dagar före valdagen.

7 kap. 8 §

I stället för 7 § första och andra styckena gäller att bud som är lantbrevbärare inte behöver vara närvarande när väljaren gör i ordning ett ytterkuvert för budröst. Ett sådant bud får på ytterkuvret i stället för personnummer ange sitt tjänstgöringsnummer. Budet ska intyga att kuvertet har tagits emot från väljaren själv.

I stället för 7 § andra stycket gäller att ett bud som är anställd vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt i stället för personnummer får ange sitt tjänstgöringsnummer.

Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer ska i stället ange någon motsvarande identifikationsuppgift.

8 kap. 1 §

På ett röstmottagningsställe *skall* det finnas ett lämpligt antal avskilda platser (valskärmar) där väljarna kan rösta utan insyn.

På ett röstmottagningsställe *ska* det finnas ett lämpligt antal avskilda platser (valskärmar) där *valsedlar kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar och rösta*

utan insyn. Om valsedlarna utifrån en viss lokals förutsättningar inte kan placeras inuti valskärmen får en avskärmd plats för valsedlar istället anordnas på annan plats inne i lokalen eller i anslutning till röstmottagningsstället.

8 kap. 2 §

I anslutning till ett röstmottagningsställe ska det ordnas en lämplig avskärmd plats där valsedlar kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn. Om en sådan plats inte kan anordnas i anslutning till

röstmottagningsstället får den i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats ska väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning
a) för val till riksdagen samt region- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,

b) för val till region- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller röstmottagningsställen inom den region eller den kommun där partiet är representerat,

3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

De partier som deltar i valen ska också kunna ge väljarna tillgång till sina valsedlar. Det är dock valnämnden eller utlandsmyndigheten som lägger ut valsedlarna på den avskärmade platsen.

Valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt.

På den plats som avses i 1 § ska väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,

2. valsedlar med parti- och valbeteckning

a) för val till riksdagen samt region- och

kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,

b) för val till region- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller röstmottagningsställen inom den region eller den kommun där partiet är representerat,

3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

De partier som deltar i valen ska också kunna ge väljarna tillgång till sina valsedlar genom att lämna in dem till ett

röstmottagningsställe. Det är dock valnämnden eller utlandsmyndigheten som lägger ut valsedlarna på den avskärmade platsen.

11 kap. 3 §

Omedelbart efter att den preliminära rösträkningen avslutats skall röstmottagarna till valnämnden överlämna

1. röstlängden,
2. protokollet,
3. ytterkuvert för budröst som avses i 8 kap. 10 § och 9 kap. 17 §, och
4. omslag som avses i 2 § samt 9 kap. 12 och 13 §§.

Omedelbart efter att den preliminära rösträkningen för respektive val avslutats ska röstmottagarna rapportera resultatet till den centrala valmyndigheten.

Därefter ska röstmottagarna till valnämnden överlämna

1. röstlängden,
2. protokollet,
3. ytterkuvert för budröst som avses i 8 kap. 10 § och 9 kap. 17 §, och
4. omslag som avses i 2 § samt 9 kap. 12 och 13 §§

11 kap. 3 a §

Det preliminära valresultatet ska publiceras på den centrala valmyndighetens webbplats.

12 kap. 7 §

Omedelbart efter att den preliminära rösträkningen för respektive val avslutats ska valnämnden rapportera resultatet till den centrala valmyndigheten.

När sammanträdet för rösträkning avslutats, ska valnämnden till länsstyrelsen genast överlämna

1. nämndens protokoll, och
2. de omslag som nämnden gjort i ordning.

Om länsstyrelsen begär det ska nämnden också överlämna röstlängderna.

Om valnämnden med stöd av 1 § fjärde stycket fortsätter sammanträdet på torsdagen efter valdagen, ska nämnden på onsdagen till länsstyrelsen lämna över de omslag som gjorts i ordning för de val som räknats färdigt fram till dess.

12 kap. 7 a §

Det preliminära valresultatet ska publiceras på den centrala valmyndighetens webbplats.

13 kap. 4 §

Länsstyrelsen *skall* kungöra tid och plats för förrättningen. I kungörelsen *skall* länsstyrelsen ange i vilken ordning som de olika valen *skall* räknas. Kungörelsen *skall anslås på kommunernas anslagstavlor och* senast dagen före det att förrättningen börjar *införas i en ortstidning inom länet.*

Länsstyrelsen *ska* kungöra tid och plats för förrättningen. I kungörelsen *ska* länsstyrelsen ange i vilken ordning som de olika valen *ska* räknas. Kungörelsen *ska publiceras på myndighetens webbplats* senast dagen före det att förrättningen börjar.

13 kap. 7 §

En valsedel är ogiltig om den

1. saknar partibeteckning,
2. har mer än en partibeteckning,
3. har en partibeteckning för ett parti som inte anmält sitt deltagande i valet enligt 2 kap., *eller*
4. har kännetecken som uppenbart gjorts med avsikt.

En valsedel är ogiltig om den

1. saknar partibeteckning,
2. har mer än en partibeteckning,
3. har en partibeteckning för ett parti som inte anmält sitt deltagande i valet enligt 2 kap.,
4. har kännetecken som uppenbart gjorts med avsikt, *eller*
5. inte har tillhandahållits av den centrala valmyndigheten.

Finns det fler än en valsedel i ett valkuvert är dessa ogiltiga. Om kuvertet innehåller flera valsedlar och alla har samma partibeteckning, ska dock en valsedel räknas som giltig. Skiljer sig valsedlarna i ett sådant fall åt i fråga om kandidatnamn eller de särskilda personrösterna, ska namnen på valsedlarna anses obefintliga.

Vid prövningen enligt första och andra styckena bortses i förekommande fall från en partisymbol som en väljare skriver till på en valsedel.

13 kap. 8 §

Ett kandidatnamn på en valsedel ska anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses,
2. kandidaten har skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., i annat fall än när kandidaten ska anses ha fått väljarens personröst enligt 7 kap. 2 § fjärde stycket,
3. kandidaten inte är anmäld och finns på en valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., *eller*
4. kandidaten inte har samtyckt till kandidaturen enligt 2 kap.

Kandidatnamnen på en valsedel ska vidare anses obefintliga om

1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning,
2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser,
3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt, *eller*
4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart.

Kandidatnamnen på en valsedel ska vidare anses obefintliga om

1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning,
2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser,
3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt,
4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart, *eller*
5. om kandidaten är upptagen på en valsedel avsedd för en annan riksdagsvalkrets än den där valsedeln räknas.

Kandidatnamn ska inte anses obefintliga på grund av att de har strukits från en valsedel som upptar kandidater. I 7 kap. 2 § tredje och fjärde styckena finns särskilda bestämmelser för det fall en väljare skriver till kandidater på en valsedel.

14 kap. 10 §

Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på grundval av ett personligt röstetal, *skall* ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas genom att jämförelsetal beräknas enligt följande.

Vid första uträkningen gäller en valsedel för den kandidat som står först på sedeln varvid bortses från kandidater som redan tagit plats. Valsedlar med samma första kandidat bildar en grupp. Varje grupps röstetal räknas fram. Röstetalet är lika med det antal valsedlar som ingår i gruppen. Samma tal är också jämförelsetal för den kandidat som står först på gruppens valsedlar. Den kandidat vars jämförelsetal är störst får den första platsen i ordningen.

Vid varje följande uträkning gäller en valsedel för den kandidat som står först på sedeln, men man bortser från kandidater som redan fått plats i ordningen. Den eller de grupper, vilkas valsedlar vid närmast föregående uträkning gällde för den kandidat som fick plats i ordningen, upplöses och ordnas i nya grupper, så att valsedlar som vid den pågående uträkningen gäller för en och samma kandidat bildar en grupp. Övriga befintliga grupper behålls däremot oförändrade. För varje nybildad grupp räknas röstetalet fram. Röstetalet är lika med det antal valsedlar som ingår i gruppen. För samtliga kandidater som deltar i uträkningen beräknas röstetal och jämförelsetal.

Röstetalet för en kandidat är lika med röstetalet för den grupp eller det sammanlagda röstetalet för de grupper vilkas valsedlar gäller för kandidaten. Jämförelsetalet för en kandidat är lika med kandidatens röstetal, om inte den grupp av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av en förut utdelad plats. Om detta är fallet, får man kandidatens jämförelsetal genom att kandidatens röstetal delas med det tal som motsvarar den del gruppen tagit i besättandet av plats eller platser som utdelats (gruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera grupper av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa gruppers sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en grupp beräknas genom att gruppens röstetal delas med det största jämförelsetalet vid uträkningen närmast före gruppens bildande. För kandidat som redan stod först på någon valsedel beräknas nytt platstal endast för nytillkomna valsedlar. *Bråktal som*

Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på grundval av ett personligt röstetal, *ska* ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas genom att jämförelsetal beräknas enligt följande

Röstetalet för en kandidat är lika med röstetalet för den grupp eller det sammanlagda röstetalet för de grupper vilkas valsedlar gäller för kandidaten. Jämförelsetalet för en kandidat är lika med kandidatens röstetal, om inte den grupp av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av en förut utdelad plats. Om detta är fallet, får man kandidatens jämförelsetal genom att kandidatens röstetal delas med det tal som motsvarar den del gruppen tagit i besättandet av plats eller platser som utdelats (gruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera grupper av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa gruppers sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en grupp beräknas genom att gruppens röstetal delas med det största jämförelsetalet vid uträkningen närmast före gruppens bildande. För kandidat som redan stod först på någon valsedel beräknas nytt platstal endast för nytillkomna valsedlar.

Röstetalet för en kandidat är lika med röstetalet för den grupp eller det sammanlagda röstetalet för de grupper vilkas valsedlar gäller för kandidaten. Jämförelsetalet för en kandidat är lika med kandidatens röstetal, om inte den grupp av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av en förut utdelad plats. Om detta är fallet, får man kandidatens jämförelsetal genom att kandidatens röstetal delas med det tal som motsvarar den del gruppen tagit i besättandet av plats eller platser som utdelats (gruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera grupper av valsedlar som gäller för kandidaten deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa gruppers sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en grupp beräknas genom att gruppens röstetal delas med det största jämförelsetalet vid uträkningen närmast före gruppens bildande. För kandidat som redan stod först på någon valsedel beräknas nytt platstal endast för nytillkomna valsedlar.

uppkommer vid delning beräknas med 2 decimaler.

Den sista decimalciffran får inte höjas.

Den kandidat vars jämförelsetal är störst får nästa plats i ordningen.

14 kap. 16 §

Ersättare i kommunfullmäktige utses i första hand på grundval av ordningen mellan kandidaterna som framkommer vid beräkningen av deras personliga röstetal enligt 9 §.

I andra hand utses ersättare genom en beräkning inom det parti för vilket han eller hon har blivit vald. Vid varje beräkning tas hänsyn bara till de valsedlar som upptar ledamotens namn och som därför gällde för detta namn, när det fick plats i ordningen. Varje valsedel gäller som en hel röst. Röstvärdet ska tillgodoräknas det namn som står främst på sedeln av dem som inte blivit utsedda till ledamot. Den som får högsta röstetalet är utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser.

Finns det ändå inte någon som kan utses till ersättare ska följande gälla. Den kandidat inom valkretsen som står i tur att få nästa mandat för partiet utses till ersättare. Saknas en sådan kandidat på partiets valsedlar, ska med tillämpning av 5 § andra stycket en annan valkrets bestämmas, där partiet deltar i fördelningen av fasta mandat, från vilken ersättaren skall utses. Till ersättare utses den som där står närmast i tur att få mandat för partiet. För varje ledamot får det bara finnas en ersättare enligt detta stycke. Kan ersättare inte utses på det sättet, utses inte någon ersättare.

Om det antal ersättare som har utsetts är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 8 § andra stycket kommunallagen (2017:725) och samma ersättare har utsetts för tre eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter. Då ska även namnet på en kandidat som genom valet blivit utsedd till ersättare för den ledamot som beräkningen avser anses som obefintligt. I övrigt görs på det sätt som anges i första och andra stycket.

Om antalet ersättare fortfarande är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt enligt 5 kap. 8 § andra stycket kommunallagen och samma ersättare har utsetts för fem eller flera ledamöter, utses ytterligare en ersättare för var och en av dessa ledamöter.

Därefter görs på motsvarande sätt successivt ytterligare beräkningar för de ledamöter vilkas ersättare har utsetts för sju eller flera ledamöter, nio eller flera ledamöter, och så vidare, så länge antalet ersättare är mindre än det antal som kommunfullmäktige har bestämt.

Om andelen ersättare av de platser som ett parti fått utgör ett brutet tal, ska detta avrundas till närmast högre hela tal.

14 kap. 25 §

När den centrala valmyndigheten har fördelat mandat mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare, ska

När den centrala valmyndigheten har fördelat mandat mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare, ska

valresultatet kungöras genom att det *anslås på myndighetens fysiska anslagstavla och* publiceras på myndighetens webbplats. Därmed är valet avslutat.

På samma sätt ska det kungöras när nya ledamöter och ersättare har utsetts enligt 18-20 och 24 §§.

I fråga om kungörandet tillämpas lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.

valresultatet kungöras genom att det publiceras på myndighetens webbplats. Därmed är valet avslutat.

14 kap. 26 a §

När länsstyrelsen har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare *skall* valresultatet kungöras genom att protokollet *läggs fram för granskning*. Därmed är valet avslutat.

Detsamma *skall* gälla när nya ledamöter och ersättare utsetts enligt 21-23 §§

När länsstyrelsen har fördelat mandaten mellan partierna och utsett ledamöter och ersättare *ska* valresultatet kungöras genom att protokollet *publiceras på myndighetens webbplats*. Därmed är valet avslutat.

Detsamma *ska* gälla när nya ledamöter och ersättare utsetts enligt 21-23 §§

14 kap. 26 a §

Valresultatet ska även publiceras på den centrala valmyndighetens webbplats.

15 kap. 4 §

Ett beslut som avses i 3 § 4 får överklagas av

1. den som enligt röstlängden haft rösträtt vid valet, och
2. ett parti som deltagit i valet.

Beslutet får också överklagas av en kandidat som inte har varit upptagen i den aktuella röstlängden, när det gäller frågan om förordnande av honom eller henne som ledamot, *efterträdare* eller ersättare.

Beslutet får också överklagas av en kandidat som inte har varit upptagen i den aktuella röstlängden, när det gäller frågan om förordnande av honom eller henne som ledamot eller ersättare.

15 kap. 16 §

I fråga om beslut som *får överklagas* enligt detta kapitel tillämpas inte 37-39 §§ förvaltningslagen (2017:900).

I fråga om beslut *som har överklagats* enligt detta kapitel tillämpas inte 37-39 §§ förvaltningslagen (2017:900).

Förslag till ändringar i valförordningen (2005:874)

Beställning av valsedlar görs hos Valmyndigheten när det gäller val till Europaparlamentet och i övrigt hos länsstyrelsen.

Partier som beställer valsedlar ska betala samtliga kostnader för framställning och leverans av valsedlarna. Kostnaderna ska delas upp i en fast och en rörlig del. De ska betalas i förskott.

Av 6 kap. 8 § vallagen (2005:837) framgår att partier i vissa fall har rätt till valsedlar på statens bekostnad.

6 §

Beställning av valsedlar görs hos Valmyndigheten när det gäller val till Europaparlamentet och i övrigt hos länsstyrelsen. *Sådan beställning ska göras senast 30 dagar före valdagen.*

Vid den preliminära rösträkningen ska röstmottagarna för varje val i protokollet anteckna

1. antalet valkuvert som tas ur valurnan och antalet röstande enligt röstlängden och om antalet inte stämmer den sannolika orsaken till skillnaden,

2. antalet godkända valsedlar uppdelade efter partibeteckning,

3. antalet valsedlar som inte har godkänts därför att de saknar partibeteckning,

4. *antalet valsedlar som inte har godkänts därför att de har en partibeteckning för ett parti som inte anmält sitt deltagande i valet enligt 2 kap. vallagen (2005:837), och*

5. antalet valkuvert som innehåller valsedlar som av andra skäl inte har godkänts eller som är tomma.

10 §

Vid den preliminära rösträkningen ska röstmottagarna för varje val i protokollet anteckna

1. antalet valkuvert som tas ur valurnan och antalet röstande enligt röstlängden och om antalet inte stämmer den sannolika orsaken till skillnaden,

2. antalet godkända valsedlar uppdelade efter partibeteckning,

3. antalet valsedlar som inte har godkänts därför att de saknar partibeteckning, *och*

4. antalet valkuvert som innehåller valsedlar som av andra skäl inte har godkänts eller som är tomma.

Vid sin slutliga rösträkning ska länsstyrelsen i protokollet anteckna

1. antalet godkända valsedlar för varje partibeteckning och lista som har fått mandat samt antalet godkända personröster och fördelningen av dessa,

2. antalet godkända valsedlar för övriga partibeteckningar,

3. antalet ogiltiga valsedlar,

4. antalet valsedlar som är ogiltiga därför att de saknar partibeteckning, *och*

5. *antalet valsedlar som är ogiltiga därför att de*

13 §

Vid sin slutliga rösträkning ska länsstyrelsen i protokollet anteckna

1. antalet godkända valsedlar för varje partibeteckning och lista som har fått mandat samt antalet godkända personröster och fördelningen av dessa,

2. antalet godkända valsedlar för övriga partibeteckningar,

3. antalet ogiltiga valsedlar, *och*

4. antalet valsedlar som är ogiltiga därför att de saknar partibeteckning.

har en partibeteckning för ett parti som inte anmält sitt deltagande i valet enligt 2 kap. vallagen (2005:837).

Vid fördelningen av mandat vid val till region- och kommunfullmäktige ska länsstyrelsen i protokollet dessutom anteckna

1. mandatfördelningen,
2. vilka listor som förekommit med kandidater för de partier som har fått mandat,
3. vilka kandidater som klarat spärren för inval på personliga röstetal, och
4. vilka ledamöter och ersättare som har utsetts.

14 §

Valmyndigheten och länsstyrelserna ska beträffande partier som inte fått mandat i ett val redovisa antalet godkända valsedlar

1. vid val till riksdagen och Europaparlamentet: senast två månader efter valdagen,
2. vid övriga val: senast tre månader efter valdagen.

16 §

Valmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om

1. avgifter för beställning och makulering, destruktion och returhantering av valsedlar och beställning av kuvert,
2. papperskvalitet och färgnyanser för valsedlar samt vilken administrativ information som ska finnas på dessa,
3. utformningen av röstkort, kuvert och omslag,
4. blanketter för röstlängd, protokoll och väljarförteckningar, och
5. vilken administrativ information som ska finnas i protokoll som förs av valnämnderna och länsstyrelserna.

Valmyndigheten får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs om

1. tillgänglighet till och utformning av sådana vallokaler som anges i 4 kap. 20 § och röstningslokaler som anges i 4 kap. 22 §§,
2. krav på den som får förordnas som röstmottagare i vallokal eller röstningslokal,
3. valsedlarnas ordning i valsedelsställen enligt 8 kap. 2 §,
4. valurnans utformning och placering enligt 9 kap. 2 §,
5. hur rösträkningen ska gå till enligt 9 kap.,
6. vilka valsedlar som inte ska godkännas enligt 11 kap. 2 §,
7. ogiltighetsgrunder enligt 13 kap. 7 §
8. obefintliga kandidatnamn enligt 13 kap. 8 §,
9. lottning enligt 14 kap. 2-2 a §§,
10. insamling av statistikuppgifter, och
11. säkerhet vid röstmottagning och räkning av röster.

Förslag till ändring av bilagan till valförordningen**Texten närmast före bilden på namnvalsedelns framsida**

1. Valsedlar som avses i 6 kap. 1 § 2
vallagen (2005:837)

1. Valsedlar som avses i 6 kap. 1 § 1
vallagen (2005:837)

Texten närmast efter bilden på namnvalsedelns baksida

På valsedlarna får det utöver varje
kandidats namn finnas följande uppgifter
om kandidaten:

1. *ålder*,
2. yrke eller titel,
3. adress,
4. partitillhörighet eller liknande
uppgift.

(...)

På valsedlarna får det utöver varje
kandidats namn *enligt folkbokföringen* finnas
följande uppgifter om kandidaten:

1. *alternativt namn*,
2. yrke eller titel,
3. adress,
4. partitillhörighet eller liknande
uppgift.

(...)

Texten närmast före bilden på den andra valsedelns framsida

2. Valsedlar som avses i 6 kap. 1 § 1
respektive 3 vallagen (2005:837)

2. Valsedlar som avses i 6 kap. 1 § 2
vallagen (2005:837)

Bilden på den andra valsedelns framsida

2. *Utrymme för partibeteckning i förekommande
fall*

Bilderna på båda valsedlarna

*Denna valsedel har tillhandahållits av
Valmyndigheten.*

Förslag till ändring i förordning (2002:61) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val

Sådana personuppgifter som anges i 1 § får även lämnas ut till en enskild på medium för automatiserad behandling.

2 §

Sådana personuppgifter som anges i 1 § *samt uppgift om adress och personnummer* får lämnas ut till enskild på medium för automatiserad behandling.

Förslag till ändringar i kommunallagen (2017:725)

3 kap. 10 § (se alternativ)

Kommuner och regioner ska utse revisorer för granskning av den kommunala verksamheten. Kommuner och regioner ska underrätta den centrala valmyndigheten om vem som utses till, eller entledigas från uppdraget som, revisor.

Förslag till ändringar i lagen (1980:578) om ordningsvakter

2 e §

Ordningsvakter får förordnas att tjänstgöra vid röstmottagning och räkning av röster enligt vallagen (2005:837).

3 §

Om det finns ett särskilt behov och det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt, får ordningsvakter förordnas även i annat fall än som avses i 2-2 d §§

Om det finns ett särskilt behov och det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt, får ordningsvakter förordnas även i annat fall än som avses i 2-2 e §§

Bilaga 1 – valen i siffror

Genomförda val

Under 2022 genomfördes totalt 311 val varav ett riksdagsval, 20 val till regionfullmäktige samt 290 val till kommunfullmäktige. Det totala antalet mandat som fördelades vid dessa val var 14 683. Riksdagsvalet omfattade 349 mandat, regionfullmäktigevalen 1 720 mandat och kommunfullmäktigevalen 12 614 mandat.

Valtyp	Antal val	Summa mandat
Riksdag	1	349
Kommunfullmäktige	290	12 614
Regionfullmäktige	20	1 720

Tabell 1: Antal val och mandat 2022

Hälften av landets regionfullmäktige har 75 eller färre mandat. Flest mandat har Skåne, Stockholm och Västra Götaland med 149 mandat, och lägst antal mandat hittar vi i Kronoberg, 61 mandat, Blekinge, 57 mandat och Jämtland, 55 mandat.

Nio regioner saknar valkretsindelning, och de övriga är indelade i mellan två och tolv valkretsar, där region Stockholm har flest med tolv.

Valkretsindelning	Antal regioner
1 Valkrets	9
2 Valkretsar	1
3 Valkretsar	3
4 Valkretsar	2
5 Valkretsar	2
6 Valkretsar	2
12 Valkretsar	1

Tabell 2: Valkretsindelning av regioner

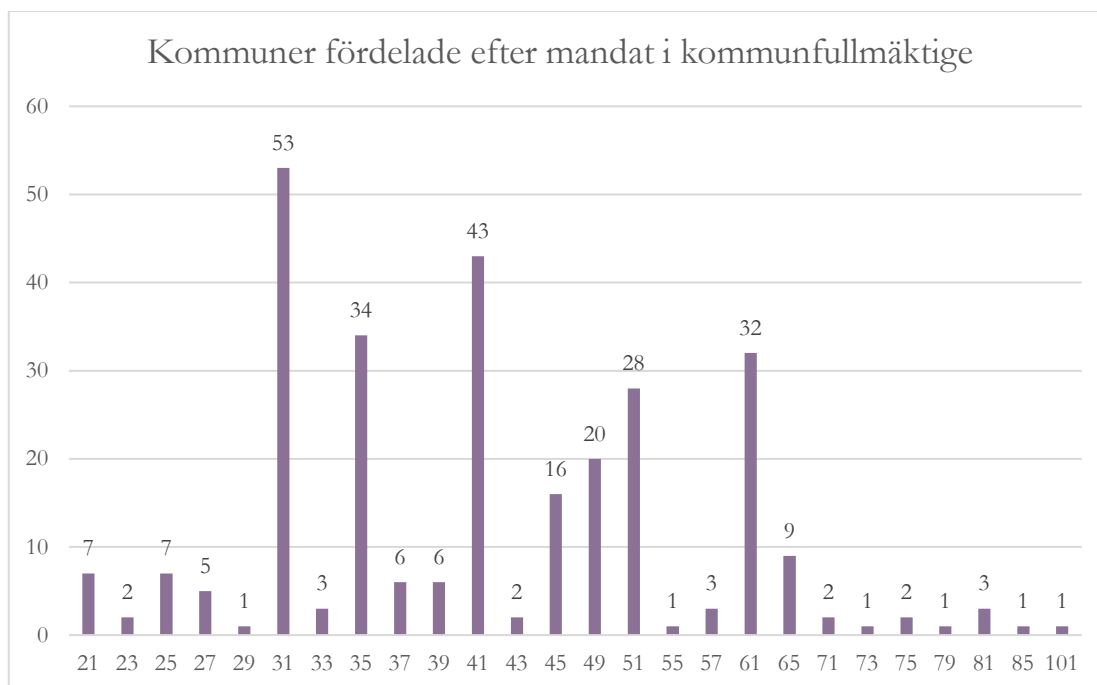
En klar majoritet, 273 av landets 290 kommuner är inte valkretsindelade, och av de som är det har bara fyra stycken mer än två valkretsar. Stockholms kommun med sex valkretsar har flest.

Valkretsindelning	Antal kommuner
1 valkrets	273
2 valkretsar	13
3 valkretsar	3
6 valkretsar	1

Tabell 3: Valkretsindelning av kommuner

Det vanligaste antalet mandat i Sveriges kommunfullmäktige är 31, vilket 53 kommuner har, följt av 41 mandat som återfinns i 43 svenska kommuner. Det lägsta antalet mandat i en

kommunfullmäktige är 21 (sju kommuner), och flest mandat med 101 har Stockholms kommun.

Figur 1: Mandat i kommunfullmäktige, 2022

Rösträtt

Antalet personer som hade rösträtt i minst ett val uppgick till 8 375 268, vilket är en ökning med 343 475 personer sedan 2018. Av dessa är 178 784 utlandssvenskar med rösträtt endast i riksdagsvalet, en ökning med 8 581 sedan 2018, och 603 131 ej svenska medborgare med rösträtt endast i kommun- och regionfullmäktigeval (en ökning med 67 274 sedan 2018).

	År 2022	År 2018	År 2014
Rösträtt i riksdagsvalet	7 775 390	7 495 936	7 330 432
<i>varav utlandssvenskar</i>	178 784	170 203	161 279
Rösträtt i kommunfullmäktigeval	8 196 484	7 861 590	7 623 678
<i>varav ej svenska medborgare</i>	603 131	535 857	454 525
Rösträtt i regionfullmäktigeval	8 147 190	7 814 197	7 576 890
<i>varav ej svenska medborgare</i>	601 507	534 727	453 638
Rösträtt i minst ett av valen	8 375 268	8 031 793	7 784 957
<i>varav utlandssvenskar</i>	178 784	170 203	161 279
<i>varav ej svenska medborgare</i>	603 131	535 857	454 525

Tabell 4: Rösträtt i svenska val 2014 – 2022

Partier

Totalt anmälde 340 partier sitt deltagande i minst ett val 2022, vilket var 33 fler än 2018. 98 av dessa partier ställde upp i samtliga val.

I regionvalet anmälde 130 partier sitt deltagande, varav 100 i samtliga regioner och 29 endast i en region.

328 partier ställde upp i kommunval, 98 partier i samtliga Sveriges kommuner och 217 var lokala partier som bara ställde upp i en kommun.

	År 2022	År 2018
Deltagande partier i minst ett val	340	307
<i>varav i samtliga val</i>	98	76
Deltagande partier i riksdagsval	103	79
Deltagande partier i regionfullmäktigeval	130	102
<i>varav i samtliga regioner</i>	100	76
<i>varav i en enda region</i>	29	24
Deltagande partier i kommunfullmäktigeval	328	299
<i>varav i samtliga kommuner</i>	98	76
<i>varav i en enda kommun</i>	217	210

Tabell 5: Partier som deltar i val 2018-2022

Partier som har registrerad partibeteckning kan välja att anmäla sina kandidater då de beställer namnvalsedlar. De betyder i praktiken att de ”låser” sina listor i det valområdet så att väljare inte kan rösta på någon annan kandidat än de som partiet har listat, samt att andra kandidater inte kan samtycka till kandidatur för partiet i det valområdet.

Partier som inte har registrerad partibeteckning, dvs som endast anmält deltagande i val, kan inte anmäla sina kandidater. De kan dock lämna in kandidatlistor då de beställer namnvalsedlar och dessa listor är då ”öppna”. Kandidater som inte partiet har nominerat kan samtycka till att vara valbar för partiet i valområdet och väljare kan personrösta på en sådan kandidat genom att skriva till kandidatens namn på en valsedel.

Kandidatlistan är:	Antal listor	Andel
Låst	3 355	93%
Öppen	250	7%
Totalt	3 605	100%

Tabell 6: Låsta och öppna listor

Antalet partier som deltog i valen utan att ha någon kandidat som samtyckt ökade rejält, från 28 till 77, mellan valen 2018 och 2022. Antalet partier som hade samtyckande kandidater men som inte beställde någon namnvalsedel minskade från 49 till 21.

	År 2022	År 2018
Partier som deltagit i minst ett val	340	307
Varav partier med registrerad partibeteckning (partier som har möjlighet att låsa listor)	209	204
Varav partier med samtyckande kandidater	263	279
<i>Varav partier med endast låsta listor</i>	160	127
<i>Varav partier med endast öppna listor</i>	66	88
<i>Varav partier utan kandidatlista som inte beställde någon namnvalsedel</i>	40	49
<i>Varav med öppna listor i vissa valområden och låsta listor i andra valområden</i>	21	49
Varav partier som helt saknar samtyckande kandidater	77	28

Tabell 7: Partier som deltagit i val, med olåsta och låsta listor samt utan kandidater

Av de 340 partier som ställde upp i valen 2022 tog 159 partier mandat. De åtta riksdagspartierna finns samtliga representerade i minst en region och minst en kommun i Sverige.

I regionerna tillkommer åtta ytterligare partier som tog mandat i en eller flera regioner. Det var 154 partier som tog mandat i kommunfullmäktige, varav 143 partier endast tog mandat i kommunfullmäktige.

	År 2022	År 2018
Antal partier som tagit mandat	159	161
<i>Varav i riksdagen</i>	8	8
<i>Varav i regionfullmäktige</i>	16	16
<i>I region men ej riksdag</i>	8	8
<i>Varav i kommunfullmäktige</i>	154	156
<i>I kommun men ej region/riksdag</i>	143	145

Tabell 8: Partier som tagit mandat

Kandidater

Totalt 54 843 (giltiga) kandidater ställde upp i minst ett val 2022, vilket var något färre än de 56 174 som ställde upp 2018.

Av dessa ställde 6 220 upp i riksdagsvalet, vilket var 29 fler än 2018. 12 733 kandidater ställde upp i regionfullmäktigevalen, vilket var 306 fler än de 12 427 kandidater som ställde upp i landstingsvalen 2018.

I kommunfullmäktigevalen 2022 fanns det 52 228 giltiga kandidater, vilket var 1 030 färre än vid kommunfullmäktigevalen 2018.

9 326 kandidater ställde upp i mer än ett val, varav 3 506 i samtliga val. Fler kandidater ställde 2022 upp i samtliga val och färre i endast ett val, det gäller för riksdagsvalet, regionfullmäktigevalen och kommunfullmäktigevalen.

Det var 249 kandidater som lämnade in samtycken utan att vara nominerade på något partis namnvalsedel.

	År 2022	År 2018
Antal unika kandidater med giltig kandidatur i minst ett val	54 843	56 174
Riksdagsval	6 220	6 191
<i>i alla valkretsar</i>	958	912
Regionfullmäktigeval	12 733	12 427
Kommunfullmäktigeval	52 228	53 258
Kandidater som ställt upp:		
<i>i alla val</i>	3 506	3 082
<i>i riksdags- och regionfullmäktigeval</i>	333	351
<i>i riksdags- och kommunfullmäktigeval</i>	1 776	2 038
<i>i region- och kommunfullmäktigeval</i>	7 217	7 149
<i>endast i riksdagsval</i>	605	720
<i>endast i regionfullmäktigeval</i>	1 677	1 845
<i>endast i kommunfullmäktigeval</i>	39 729	40 989

Tabell 9: Antal kandidater efter valtyp

Valsedlar

Det trycktes totalt 710 240 000 valsedlar vid 2022 års val. Av dem var 140 404 000 partivalsedlar, 14 300 000 blanka valsedlar och 555 536 000 namnvalsedlar.

Namnvalsedlarna baserades på 3 605 unika listor varav 304 till riksdagsvalet, 2 739 till kommunfullmäktigeval och 562 till regionfullmäktigeval.

Röstkort

Vid valen 2022 skickades 8 356 622 röstkort ut, en ökning med 344 379 från valen 2018.

Antalet personer folkbokförda i Sverige med adress utomlands minskade med 3 947 mellan valen, medan antalet utlandssvenskar ökade med 14 202, till 165 518.

	År 2022	År 2018
Totalt antal utskickade röstkort	8 356 622	8 012 243
Till röstberättigade folkbokförda i Sverige	8 191 104	7 860 972
Till utlandssvenskar	165 518	151 316

Tabell 10: Röstkort

Antalet dubblettröstkort var markant färre vid valen 2022 än vid valen 2018, ned till 287 908 från 423 827.

	År 2022	År 2018
Antal skapade dubblettröstkort	287 908	423 827
Av valadministrationen i Sverige, totalt	265 823	389 959
På utlandsmyndigheter	22 085	33 868

Tabell 11: Antal skapade dubblettröstkort

Alla röstkort når inte den avsedda adressaten utan en del returneras till Valmyndigheten. Vid valen 2022 returnerades 52 044 röstkort sända inom Sverige (0,64 procent), och 19 326 sända utanför Sverige (11,68 %).

	Returnerade	Totalt	Andel returnerade
Inrikes röstkort	52 044	8 191 104	0,64 %
Utlandsröstkort	19 326	165 518	11,68 %

Tabell 12: Returnerade röstkort

Röstning

Röstning vid utlandsmyndigheter

Vid valen 2022 fanns möjlighet att rösta på 264 platser utanför Sverige (vid valen 2018 var det 246). Av dessa mottog 253 minst en röst. En röst vid en utlandsmyndighet innebär att en person röstat i minst ett av valen till riksdagen, region- eller kommunfullmäktige.

Totalt emottog Valmyndigheten 41 139 röster från utlandsmyndigheterna vid valen 2022, vilket var 5 726 färre än vid valen 2018.

I tabell 12 nedan ses de populäraste platserna att lägga en röst vid utlandsmyndighet. Oslo och Köpenhamn toppar listan följt av London.

Stad	Mottagna röster
Oslo	4 054
Köpenhamn	3 028
London	2 706
Torrevieja	1 657
Berlin	1 088
Paris	921
Bryssel	809
Mariehamn	776
Málaga	746
Haag	736
Totalt	41 139

Tabell 13: De populäraste platserna att utlandsrösta

Brevröstning från utlandet

Kommunernas valnämnder mottog totalt 34 173 brevröster, vilket är en minskning med 8 341 brevröster jämfört med valen 2018.

De 34 173 brevrösterna som valnämnderna mottagit består dels av 25 000 brevröster som Valmyndigheten tog emot fram till tisdagen efter valdagen och skickade vidare till kommunerna, dels av 9 173 brevröster som mottagits direkt av valnämnderna fram till onsdagen efter valdagen, inför uppsamlingsräkningen.

Totalt 61 brevröster bedömdes som för tidigt inkomna av kommunernas valnämnder.

Kommunernas valnämnder har rapporterat att det totala antalet underkända brevröster uppgick till 2 164. Andelen underkända brevröster, utav alla brevröster som valnämnderna mottagit, minskade från 8,7 procent 2018 till 6,3 procent 2022.

Totalt 25 418 brevröster inkom till Valmyndigheten i tid, varav 25 000 skickades vidare till kommunerna och 418 behölls av Valmyndigheten. I 357 av dessa fall kunde inte personen identifieras på grund av att personnumret saknades eller var felaktigt. Utöver detta behölls 61 brevröster från personer som var under 18 år, hade avlidit, var svensk medborgare som aldrig varit folkbokförd i Sverige, eller inte var svensk medborgare och hade utvandrat. Andelen brevröster som Valmyndigheten behållit, utav alla brevröster som inkom till Valmyndigheten i tid, minskade från 2,1 procent 2018 till 1,6 procent 2022.

Antalet för sent inkomna brevröster (inkommit senare än tisdagen efter valdagen) som Valmyndigheten tog emot till och med den 31 december 2022 uppgick till 2 225. Antalet för sent inkomna brevröster som mottogs direkt av kommunerna till och med 30 september uppgick till 305. Andelen för sent inkomna brevröster, utav det totala antalet inkomna brevröster, ökade rejält jämfört med det senaste valet, från 4,0 procent 2018 till 6,8 procent 2022.

	År 2022	År 2018
Av valnämnderna mottagna brevröster	34 173	42 514
<i>varav via Valmyndigheten</i>	25 000	33 505
<i>varav mottagna direkt av valnämnderna</i>	9 173	9 009
<i>varav för tidigt inkomna brevröster</i>	61	saknas
<i>varav underkända brevröster</i>	2 164	3 715
Brevröster som Valmyndigheten inte kunde skicka vidare	418	734
För sent inkomna brevröster	2 530	1 788
<i>varav mottagna av Valmyndigheten till och med 31 december 2022</i>	2 225	1 493
<i>varav mottagna av valnämnderna till och med 30 september 2022</i>	305	295
Totalt antal inkomna brevröster	37 121	45 036
Andel underkända brevröster	6,3 %	8,7 %
Andel brevröster som Valmyndigheten inte kunde skicka vidare	1,6 %	2,1 %
Andel för sent inkomna brevröster	6,8 %	4,0 %

Tabell 14: Mottagna brevröster

Förtidsröstning i Sverige

Antalet lokaler för förtidsröstning uppgick till 2 622, vilket var 117 färre än vid valen 2018. Antalet förtidsröster ökade med 217 203 stycken och var över 3 miljoner för första gången. Även de kommunexterna rösterna ökade från valen 2018. Antalet mottagna förtidsröster nedan är de som rapporterats in i Valmyndighetens IT-stöd från kommunerna och är inte en heltäckande siffra.

	År 2022	År 2018
Antal förtidsröstningslokaler i Sverige	2 622	2 739
Antal mottagna förtidsröster i Sverige	3 135 775	2 918 072
<i>varav kommunexterna förtidsröster</i>	239 616	226 918

Tabell 15: Antal förtidsröstningslokaler i Sverige samt antal mottagna röster

Ångerröster

Av dem som valt att förtidsrösta har 7 626 personer ångrat sin förtidsröst och röstat igen i sina vallokaler på valdagen, vilket motsvarar 0,12 procent av det totala antalet röstande. Detta är en minskning jämfört med 2018 då 10 193 personer (0,16 procent) ångrade sin röst.

Valresultat

Valdeltagande

Valdeltagandet i riksdagsvalet 2022 hamnade på 84,21 %, vilket är lägre än vid tidigare val till riksdagen sedan 2010.

Valdeltagandet i kommun- och regionfullmäktigevalen var även de lägre än vid tidigare val.

Valtyp	År 2022	År 2018	År 2014	År 2010
Riksdagsvalet	84,21%	87,18%	85,81%	84,63%
Regionfullmäktige	80,18%	83,75%	82,44%	81,05%
Kommunfullmäktige	80,49%	84,12%	82,84%	81,62%

Tabell 16: Valdeltagande efter valtyp. Valåren 2022, 2018, 2014 och 2010

Den valkrets i riksdagsvalet som hade det högsta deltagandet i riksdagsvalet var Västra Götalands län västra med 87,56 %, mer än tio procentenheter högre än i Malmö kommun som hade det lägsta valdeltagandet.

Lomma kommun hade det högsta valdeltagandet i riksdagsvalet och Haparanda det lägsta.

	Valkrets	Valdeltagande
Valkrets med högst valdeltagande	Västra Götalands län, västra	87,56%
Valkrets med lägst valdeltagande	Malmö kommun	77,22%
Kommun med högst valdeltagande	Lomma	92,39%
Kommun med lägst valdeltagande	Haparanda	69,07%

Tabell 17: Högst och lägst valdeltagande i riksdagsvalet

I Halland fanns det högsta valdeltagandet i regionvalet och Stockholm hade det lägsta. Lomma och Haparanda återkommer som kommunerna med högst och lägst valdeltagande, vilket de även gör i kommunvalet, se tabell 16 och tabell 17 nedan.

	Valkrets	Valdeltagande
Region med högst valdeltagande	Region Halland	83,35%
Region med lägst valdeltagande	Region Stockholm	78,15%
Kommun med högst valdeltagande	Lomma	90,92%
Kommun med lägst valdeltagande	Haparanda	60,41%

Tabell 18: Valdeltagande i regionvalen

	Valkrets	Valdeltagande
Kommun med högst valdeltagande	Lomma	91,28%
Kommun med lägst valdeltagande	Haparanda	61,64%

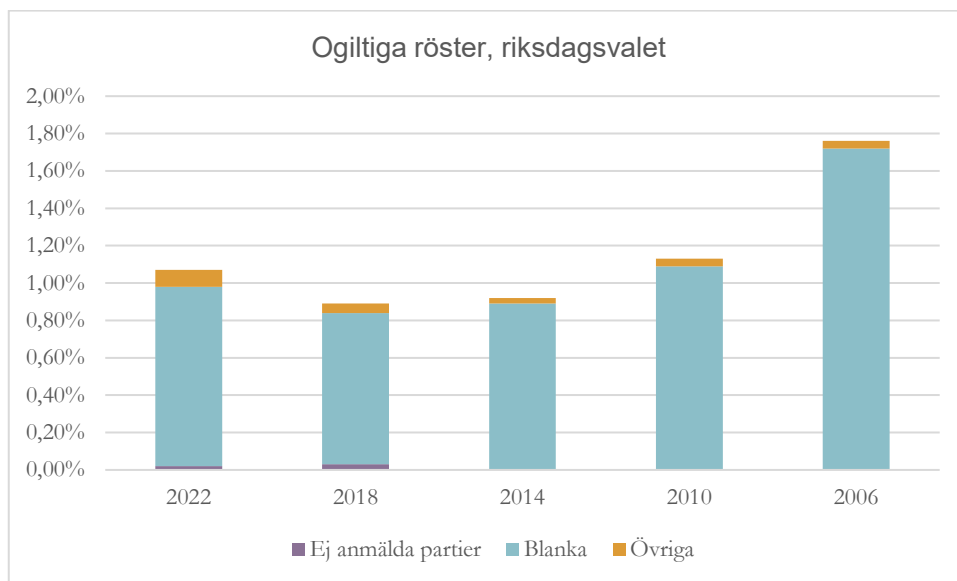
Tabell 19: Valdeltagande i kommunalval

Ogiltiga röster

De ogiltiga rösterna ökade något från valen 2018, både sett som andel av totalt antal röster och till antalet. Fortsatt utgör blanka röster (det vill säga medvetet lagda ogiltiga röster) en stor majoritet av de ogiltiga rösterna.

	Antal röster				
Ogiltiga röster	År 2022	År 2018	År 2014	År 2010	År 2006
Totalt, riksdagsvalet	69 831	58 546	58 443	68 274	99 138
<i>Varav inte anmälda partier</i>	1 431	2 120			
<i>Varav blanka</i>	62 833	53 084	56 287	65 938	96 922
<i>Varav övriga</i>	5 567	3 342	2 156	2 336	2 216
	Andel av avgivna röster				
Ogiltiga röster	År 2022	År 2018	År 2014	År 2010	År 2006
Totalt, riksdagsvalet	1,07%	0,90%	0,93%	1,13%	1,75%
<i>Varav inte anmälda partier</i>	0,02%	0,03%			
<i>Varav blanka</i>	0,96%	0,81%	0,89%	1,09%	1,72%
<i>Varav övriga</i>	0,09%	0,05%	0,03%	0,04%	0,04%

Tabell 20: Ogiltiga röster per kategori, över tid

Figur 2: Ogiltiga röster över tid

Valda ledamöter

Totalt valdes 13 681 ledamöter in i olika politiska församlingar vid valen 2022, de allra flesta i kommunfullmäktige.

Jämfört med valen 2018 är det 87 färre individuella ledamöter på totalen.

Som kan ses i tabellen nedan har hälften av alla riksdagsledamöter även en plats i en region- eller kommunfullmäktige, och 22 personer är representerade i alla tre (riksdag, region, kommun).

	År 2022	År 2018
Endast i riksdagen	188	207
Endast i kommunfullmäktige	11 640	11 741
Endast i regionfullmäktige	890	879
I riksdagen och kommunfullmäktige	133	124
I riksdagen och regionfullmäktige	6	5
I region- och kommunfullmäktige	802	799
I riksdagen, regionfullmäktige och kommunfullmäktige	22	13

Tabell 21: Valda ledamöter efter valtyp

Ett flertal kandidater klarade personvalsspärren och valdes in på den grunden. I tabell 22 kan ses hur många de var per valtyp.

	Personvalda	Valda från namnordning på lista
Riksdag	67	282
Regionfullmäktige	251	1 469
Kommunfullmäktige	2 183	10 414

Tabell 22: Personvalda efter valtyp

Alla platser kunde inte fyllas med ledamöter. Efter valen 2022 står 17 stolar tomma i kommunfullmäktige i Sverige, en minskning mot 23 efter år 2018.

	Tomma platser
Riksdag	0
Regionfullmäktige	0
Kommunfullmäktige	17

Tabell 23: Tomma stolar

Sammanträdesprotokoll för valnämnden 2023-03-27

Datum och tid: 2023-03-27 kl. 18:00 – 18:30

Plats: Kommunalhuset, Mälaren

Utses att justera: Presidiet

Datum för justering: Onsdagen den 29 mars

Plats för Justering: Digital justering

Sekreterare:

Håkan Hultgren

§ 1 – 6

Ordförande:

Lars-Göran Liljedahl (S)

Justerare:

Camilla Jägemalm (TUP)

Se protokollets sista sida för digitala signaturer.

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Nämnd

Valnämnden

Anslaget den

2023-03-30

Förvaringsplats för protokollet

Process: 1.1.3.1 - Hantera nämndprocess med underprocesser

Dnr: VALN/2023:00002

Sammanträdesdatum

2023-03-27

Nedtas den

2023-04-21

Närvarolista

Ledamöter

Lars-Göran Liljedahl (S), ordförande
Camilla Jägemalm (TUP), 1:e vice ordförande
Lotta Arnesson (S)
Ulf Hjalmarsson (M)
A Camilla Frejman (KD)
Robert Nuse (S), tjug. ersättare för Christina Karlsson (MP)

Ersättare

Jimmy Baker (M)
Ebba Ebtesam Zino (KD)
Amanda Galfi Björkman (L)

Övriga deltagare

Thomas Jansson, Kanslichef

Innehållsförteckning

Ärende för beslut	
Bokslut för valnämnden 2022	§ 1/2023
Information om nya lokaler för valnämndens material	§ 2/2023
Information om arbetet i valnämnden	§ 3/2023
Information om valnämndens budget 2023 och arbetet under året	§ 4/2023
Information om återrapportering av åtgärdsplan	§ 5/2023
Anmälningsärenden	§ 6/2023

§ 1

Bokslut för valnämnden 2022 VALN/2023:00001

Beslut

Valnämnden godkänner bokslut för 2022.

Sammanfattning

Valnämndens budget utgörs av personalkostnader (bland annat löner och ersättningar för röstmottagare och tjänstemän och arvoden för valnämndens ledamöter och ersättare med mera) samt verksamhetskostnader (bland annat stödsystem, valmaterial, hyreskostnader, informationsmaterial, aktiviteter för ökat valdeltagande m.m.).

Under 2022 har valnämnden haft en budget på 6 264 tkr. Valnämnden redovisar för 2022 ett underskott om ca 110 tkr. Underskottet beror på att personalkostnader kopplat till valkansliet inte var budgeterade. Kommunen har för 2022 fått ett statsbidrag om 2 480 tkr vilket är 780 tkr mer än budget.

Propositionsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är ordförandeförslaget. Ordföranden finner att valnämnden beslutar enligt ordförandeförslaget.

§ 2

Information om nya lokaler för valnämndens material

Beslut

Valnämnden tar del av informationen.

Sammanfattning

Kanslichef Thomas Jansson informerar om nya lokaler för valnämndens material. Lokalerna är belägna i Alfa Laval-området. Förhoppningsvis sker flytt från nuvarande lokaler i Storvreten i början av juni månad.

Propositionsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är ordförandeförslaget att valnämnden tar del av informationen. Ordföranden finner att valnämnden beslutar enligt ordförandeförslaget.

§ 3

Information om arbetet i valnämnden

Beslut

Valnämnden tar del av informationen.

Sammanfattning

Kanslichef Thomas Jansson informerar om valnämndens nya reglemente.

Ordföranden informerar om att distansdeltagande enbart ska ske undantagsvis och om särskilda skäl föreligger. Vidare att särskilda yttranden och yrkanden till ett sammanträde helst ska lämnas till kansliet senast kl. 15 sammanträdesdagen.

Propositionsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är ordförandeförslaget att valnämnden tar del av informationen. Ordföranden finner att valnämnden beslutar enligt ordförandeförslaget.

§ 4**Information om valnämndens budget 2023 och arbetet under året****Beslut**

Valnämnden tar del av informationen.

Sammanfattning

Kanslichef Thomas Jansson informerar om valnämndens budget för 2023. Innevarande år uppgår budgeten till 1,4 miljoner kronor. Tre valhandläggare kommer att rekryteras och valkansliet, under ledning av demokratiutvecklaren, planeras startas upp i september månad 2023.

Propositionsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är ordförandeförslaget att valnämnden tar del av informationen. Ordföranden finner att valnämnden beslutar enligt ordförandeförslaget.

§ 5

Information om återrapportering av åtgärdsplan

Beslut

Valnämnden tar del av informationen.

Sammanfattning

Ordföranden informerar om att arbetet med återrapporteringen har fördröjts. Önskemål om extra sammanträde vid midsommartid har framförts för att ta del av återrapporteringen.

Tanken är att den nyanställda demokratiutvecklaren ska ta fram återrapporteringen men denne börjar sin tjänst först 2 maj och det är därför tveksamt om en kvalitativ återrapportering kan hinnas med. Rapporten får inte bli ett hastverk, utan då är bättre att återrapporteringen sker på valnämndens sammanträde i september 2023.

Propositionsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är ordförandeförslaget att valnämnden tar del av informationen. Ordföranden finner att valnämnden beslutar enligt ordförandeförslaget.

§ 6

Anmälningsärenden

Beslut

Valnämnden tar del av informationen.

Sammanfattning

Följande ärende anmäls:

Rapport från Valmyndigheten – Erfarenheter från valen 2022

Propositionsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är ordförandeförslaget att valnämnden tar del av informationen. Ordföranden finner att valnämnden beslutar enligt ordförandeförslaget.

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN: LARS GÖRAN LILJEDAHL
DATUM & TID: 2023-03-28 15:50:30 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _071c601fd217b3f03966a3465561cfaa1e

NAMN: HÅKAN HULTGREN
DATUM & TID: 2023-03-28 15:53:14 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _09701bce9cdc50d019276f25c453264ecc

NAMN: Ingrid Camilla Jägemalm
DATUM & TID: 2023-03-29 11:40:25 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _079271f41829aae6d0a02e824e6e429270

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2023-03-29 11:40:31 +02:00
Ref: 70582SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)